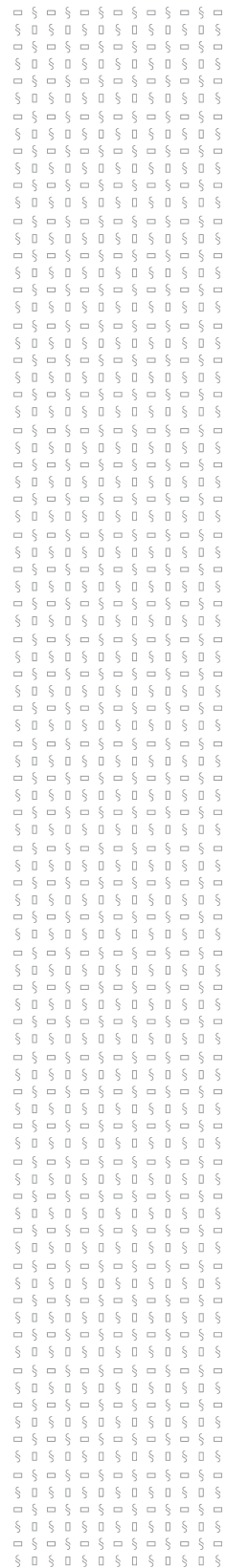

SPISY PRÁVNICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY

(řada teoretická, Edice S)

č. 412

OBCHODNÍ FIRMA V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU

Jaromír Kožiak

Masarykova univerzita
Brno, 2013

Katalogizace v knize – Národní knihovna ČR

Kožiak, Jaromír

Obchodní firma v novém občanském zákoníku / Jaromír Kožiak. – Brno: Masarykova univerzita, 2013. - 124 s. (Edice S, řada teoretická Právnické fakulty MU ; č. 412)

ISBN 978-80- 210-6420-1 (brož.)

347.715* 658.114-051* 347.19* 347.714* 347* 347.951*

- firmy
- podnikatelé
- právnické osoby
- obchodní rejstříky
- občanské právo
- soudní rozhodnutí a stanoviska
- monografie

347.7 – Obchodní právo [16]

Tato publikace vznikla a byla financována z prostředků specifického výzkumu Masarykovy univerzity č. MUNI/A/0807/2012 „Publikace vědeckých monografií“.

Recenzovala: prof. JUDr. Mária Patakyová, Ph.D.

Obsah

Seznam zkratk	8
Kapitola 1: Obchodní firma – pojem, funkce, terminologie a právní podstata firmy.	9
Pojem a funkce obchodní firmy	9
Členění obchodní firmy	10
Právní povaha obchodní firmy	12
Stručně k historii firemního práva	15
Pár slov k termínu obchodní firma	15
Kapitola 2: Zásady firemního práva	17
Přehled zásad firemního práva	17
Zásada priority	17
Zásada jednotnosti (k alternativním firmám a k firemním zkratkám)	19
Zásada firemní povinnosti	20
Zásada nezaměnitelnosti a zásada pravdivosti/poctivosti	23
Kapitola 3: Práva k firmě a dispozice s obchodní firmou	24
Originární nabývání vlastnictví k obchodní firmě	24
Převod vlastnictví obchodní firmy	24
Převod užívacích práv k obchodní firmě	26
Obchodní firma jako nástroj zajištění závazků	28
Přechod obchodní firmy	28
Opuštění a zničení firmy	29
Promlčení obchodní firmy	30
Prekluze obchodní firmy	31
Výdržení obchodní firmy	31
Kapitola 4: Zaměnitelnost a klamavost obchodní firmy	32
O trojjediné povaze klamání	32
Zaměnitelnost a klamavost obecně	33
Zaměnitelnost a klamavost jako škálovatelné jevy	34
Subjektivní povaha zaměnitelnosti a klamavosti	36
Rozsah hodnocení zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy	39
Jak analyzovat zaměnitelnost obchodní firmy	40
Rozlišovací schopnost jednotlivých dodatků	43
Hodnocení klamavosti obchodní firmy	45
Test zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy	48
K argumentaci ve věcech zaměnitelnosti a klamavosti	49

Kapitola 5: Užívání „staré firmy“	51
Užívání firmy nabyté od právního předchůdce.	51
Nástupnické dodatky	53
Kapitola 6: Firma podnikatelského seskupení (koncernová firma)	56
Společný prvek a zaměnitelnost koncernových firem	56
Koncernové firmy a klamavost	57
Podnikatelské seskupení a koncern.	57
Koncernové dodatky, srovnání úpravy s ObchZ.	58
Kapitola 7: Uvedení jména třetí osoby v obchodní firmě	60
Základní otázky	60
Jméno a název	61
Uvedení části jména v obchodní firmě.	62
Odvolační souhlasu	63
Osoba oprávněná k odvolání souhlasu s uvedením jména	64
Formální požadavky na souhlas s uvedením jména.	65
Důsledky odvolání souhlasu.	65
Kapitola 8: Firma fyzické osoby	66
Náležitosti firmy fyzické osoby.	66
Změna jména a obchodní firma	67
Zaměnitelnost a klamavost firmy fyzické osoby	68
Kapitola 9: Označování podnikatelů nezapsaných do obchodního rejstříku.	70
Kapitola 10: Preventivní přezkum obchodní firmy	71
Přezkum obchodní firmy před rejstříkovým soudem	71
Charakter preventivního přezkumu obchodní firmy	72
Preventivní přezkum firmy a překážka rei iudicatae	73
Povaha zápisu	74
Rozhodnutí o zápisu.	75
Opravné prostředky	76
Kritické zhodnocení systému preventivního přezkumu obchodní firmy.	76
Návrh řešení problémů s preventivním přezkumem do budoucna	78
Chystaná právní úprava – zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.	81
Kapitola 11: Aposteriori přezkum obchodní firmy	83
Aktivní a pasivní žalobní legitimace	83
Nároky z ochrany obchodní firmy	84
Zdržení se závadného jednání.	86
Odstranění závadného stavu.	86
Náhrada škody	87

Přiměřené zadostiučinění	88
Vydání bezdůvodného obohacení	89
Kapitola 12: Shrnutí změn úpravy v NOZ oproti ObchZ a jejich zhodnocení	90
Kapitola 13: Komentovaný přehled judikatury ve věcech obchodní firmy	94
Úvodem k použitelnosti starší judikatury a struktuře tohoto přehledu.	94
K zásadě priority ve firemním právu.	95
K chybám v identifikaci subjektu pomocí obchodní firmy.	96
Ke zkratkám obchodní firmy	98
Judikatura ve věcech zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy	99
Ke konfliktům práva k obchodní firmě a práva k ochranným známkám	111
K povaze zápisu obchodní firmy do obchodního rejstříku	113
K povaze přezkumu obchodní firmy při zápisu do obchodního rejstříku	113
K nárokům z porušení práv k obchodní firmě	114
Literatura a další použité zdroje	119
Odborná literatura – články a jiné statě	119
Monografická a komentářová literatura.	121
Další zdroje	122
Seznam použité judikatury	123

SEZNAM ZKRATEK

NOZ	–	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ZOK	–	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ObchZ	–	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OZ	–	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
OSŘ	–	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Nová úprava, resp. regulace	–	právní úprava účinná od 1.1.2014, tedy především NOZ a ZOK
Stávající úprava, resp. regulace	–	právní úprava účinná do 31.12.2013, tedy především ObchZ

KAPITOLA 1

Obchodní firma - pojem, funkce, terminologie a právní podstata firmy

Pojem a funkce obchodní firmy

Obchodní firmu definuje přímo NOZ v § 423: „*Obchodní firma je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku.*“ Obchodní firmu mohou tedy mít pouze podnikatelé zapsaní do obchodního rejstříku, jiné subjekty (nepodnikatelé nebo v obchodním rejstříku nezapsaní podnikatelé) vystupují pod jiným označením – zpravidla pod svým jménem, popř. názvem. Obchodní firmu mají také fiktivní podnikatelé (nepodnikající osoby zapsané v obchodním rejstříku).

Mezi funkce obchodní firmy bývají zpravidla řazeny¹ :

- 1) Funkce identifikační (někdy též individualizační) – firma patří mezi charakteristické rysy vytvářející individualitu podnikatele, je jedním z jeho základních identifikačních znaků. Imanentní vlastností obchodní firmy je přesná identifikace subjektu, kterému náleží.²
- 2) Funkce diverzifikační (rozlišovací) – umožňuje třetím osobám rozlišit jednotlivé podnikatele od sebe navzájem, zajišťuje transparentnost podnikatelského prostředí, do značné míry splývá s funkcí identifikační.
- 3) Funkce ochranná (zápovědní) – právní úprava firmy slouží také k ochraně označení podnikatele před jeho neoprávněným podnikáním.
- 4) Funkce propagační (reklamní)³ – firma není jen přiděleným identifikátorem (na rozdíl od identifikačního čísla), její znění si podnikatel může zvolit tak, aby lákalo zákazníky a vytvářelo o podnikateli kladný dojem.

---

1 Volně podle LOCHMANOVÁ, Ludmila. Poznámky k problematice obchodního jména. *Právo a podnikání*. 1996, roč. 5, č. 5, s. 4–10. ISSN 1211-1120. S. 4.

2 MUNKOVÁ, Jindřiška. Ochrana obchodního jména a hospodářská soutěž. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

3 HAJN, Petr. POKORNÁ, Jarmila. Jméno společníka jako součást obchodního jména. *Právní rozhledy*. 2000, roč. 8, č.4, s. 135–138. ISSN 1210-6410. S. 135.

Členění obchodní firmy

Doktrína vytvořila teorii členění obchodní firmy na různé prvky – především na firemní kmen (někdy označovaný jako *corpus firmae*), kterým je jádro označení (základní, podstatná a určující část firmy, podle které lze podnikatele zpravidla identifikovat)⁴, a na dodatky, které jsou k firemnímu kmeni připojeny. Podle některých autorů můžeme dále dělit firemní kmen na osobní, věcný nebo smíšený⁵, popřípadě také fantazijní⁶, složený nebo symbolický.

Rozlišování mezi firemním kmenem a dodatky může být někdy obtížné, závisí podle mého na individuálním posouzení toho, co je jádrem označení. Názorům vycházejícím z formální podoby firmy – např. že dodatek musí být od firemního kmene oddělen čárkou, které se objevovaly především v 90. letech minulého století⁷, nelze podle mého názoru přisvědčit, považují je za zjednodušující.

Firemních dodatků může být celá řada. Dodatky dělíme podle obsahu a můžeme vymezit tyto pravidelně se objevující druhy dodatků (jsou ale možné i jiné atypické dodatky):

- 1) Fantazijní – smyšlené dodatky zvolené vesměs proto, že pěkně zní nebo vyvolávají v třetích osobách určité pocity – např. „Aurius“ nebo „U Plného Džbánu“ apod.
- 2) Osobní – blíže specifikují osobu podnikatele, např. uvedení titulu, příbuzenského poměru nebo věku, např. „JUDr.“ nebo „mladší“.
- 3) Jmenné – uvádějí jméno jiné fyzické osoby nebo název jiné právnické osoby, např. uvedení majitele, společníka, člena orgánu, tichého společníka apod.
- 4) Geografické – obsahují místopisnou informaci, často sídlo nebo místo podnikání, ale i jiné označení oblasti, regionu, státu apod.
- 5) Věcné – uvádějí nebo zpřesňují předmět podnikání nebo činnosti – např. „vinařství“ nebo „autodílna“.

4 POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8. S. 38.

5 BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Obchodní firma společnosti v likvidaci. *Obchodní právo*. 2003, roč. 12, č. 5, s. 2–5. ISSN 1210-8278. S. 2.

6 BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. K právní úpravě obchodního jména v obchodním zákoníku. *Právní rádce*. 1994, roč. 2, č. 3, s. 17–19. ISSN 1210-4817. S. 18.

7 Např. LOCHMANOVÁ, Ludmila. Poznámky k problematice obchodního jména. *Právo a podnikání*. 1996, roč. 5, č. 5, s. 4–10. ISSN 1211-1120. S. 9.

- 6) Číselné – včleňují čísla do obchodní firmy – nejčastěji „První“.
- 7) Nástupnické – vyjadřují právní posloupnost – nástupnictví po jiném podnikateli – např. „nástupce“ nebo „pokračovatel“.
- 8) Partnerské – vyjadřují účast dalších osob na podnikání, např. „a partneři“ nebo „a společníci“. Pozor ovšem na dodatek „a spol.“, který je vyhrazen pouze veřejné obchodní společnosti.⁸
- 9) Koncernové – vyjadřují příslušnost k určitému seskupení podnikatelů – často používají výrazy holding, koncern, group nebo skupina.
- 10) Označení právní formy – dodatek vyjadřující o jakou právnickou osobu se jedná⁹ – např. „s.r.o.“ nebo „a spol.“, popřípadě sem lze řadit také dodatek „odštěpný závod“ sloužící k odlišení organizačních složek zapsaných v obchodním rejstříku.¹⁰
- 11) Statusové – označující určitý specifický stav nebo status podnikatele – např. „v likvidaci“.

Někteří autoři¹¹ také vymezují dodatky smíšené, které obsahují více typů dodatků pohromadě, já osobně dávám přednost koncepci, podle které může obchodní firma obsahovat více nezávislých dodatků, které je možné hodnotit samostatně. Pro praxi ovšem není patrně podstatné, které koncepci dáme přednost, jedná se spíše o koncepčně teoretický problém.

Rozlišování mezi firemním kmenem a dodatky může být někdy nesnadné, může se stát, že označení, které zpravidla bude dodatkem, bude v jiné obchodní firmě považováno za součást firemního kmene a naopak. Tak např. v obchodní firmě „Moravská úvěrová a.s.“ budou výrazy „Moravská“ i „úvěrová“ dohromady nositelem základního identifikačního prvku, zatímco v jiných názvech by tyto výrazy mohly být geografickým a věcným dodatkem. Rozlišování bude záviset na subjektivním posouzení orgánu aplikujícího právo.

8 BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava; ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2003, 580 s. ISBN 80-7179-734-0. S. 11.

9 TOMSA, Miloš. Dodatek označující právní formu obchodního jména. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

10 JEŽEK, Jiří. Ochrana obchodního jména. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

11 POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8. S. 38.

Dodatky můžeme také rozdělovat na povinné (mandatorní, obligatorní) a volitelné (fakultativní)¹². Většina dodatků je fakultativních a záleží jen na vůli podnikatele, zda doplní svou obchodní firmu o určitý dodatek.

Mezi mandatorní dodatky řadíme především povinný dodatek označující právní formu právnické osoby, který právnické osoby musí povinně uvádět v obchodní firmě po celou dobu své existence (zpravidla si mohou zvolit některou z více vyjmenovaných variant dodatku a kam ve své firmě jej umístí). Dále patří mezi povinné dodatky dodatek „v likvidaci“, který povinně vloží do své obchodní firmy právnická osoba, která byla zrušena a vstupuje do likvidace. M. Bartošíková dobře poukázala na příkladu veřejné obchodní společnosti na skutečnost, že povinný dodatek může někdy určit i stavovský předpis.¹³ Mezi povinné dodatky bychom také mohli řadit dodatek „odštěpný závod“ ve firmě organizační složky podnikatele.¹⁴

Někteří autoři, jako např. J. Dědič, nepovažují mandatorní dodatky (především „v likvidaci“) za dodatky, nýbrž za dovětky, které nepovažují za součást obchodní firmy¹⁵, obdobně se také M. Tomsa vyjadřuje k dodatku „odštěpný závod“.¹⁶ S tímto názorem se ovšem nezotožňuji, dávám přednost názorovému proudu, který i obligatorní dodatky považuje za integrální součást obchodní firmy.¹⁷

Právní povaha obchodní firmy

Podle terminologie stávajícího občanského zákoníku je obchodní firmu nutné považovat za tzv. jinou majetkovou hodnotu (ve smyslu rozlišování mezi věcmi, právy a jinými majetkovými hodnotami). Obchodní firma tedy podle ObchZ není považována za věc, ani není předmětem vlastnictví, byť tato koncepce byla v některých dílčích ohledech postupně prolamována.¹⁸ Podle úpravy v novém občanském zákoníku

12 KOČÍ, Petr. Co je to obchodní firma, [online]. 2005 [cit. 5.1.2013]. Dostupné v <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/co-je-to-obchodni-firma-.html>

13 BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Obchodní jméno veřejné obchodní společnosti advokátů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

14 JEŽEK, Jiří. Ochrana obchodního jména. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

15 BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Obchodní firma společnosti v likvidaci. *Obchodní právo*. 2003, roč. 12, č. 5, s. 2–5. ISSN 1210-8278. S. 3–4.

16 TOMSA, Miloš. Označení připojovaná k obchodnímu jménu. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

17 BŘEŇ, Milan. Obchodní jméno společnosti s ručením omezeným. *Obchodní právo*. 2000, roč. 9, č. 3, s. 14–24. ISSN 1210-8278. S. 20.

18 POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8. S. 33.

bude firma ovšem věcí, neboť došlo k rozšíření obsahu termínu věc – podle § 489 NOZ platí, že: „*Věc v právním smyslu (dále jen „věc“) je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí“.*

O tom, že obchodní firma slouží potřebě lidí, nelze mít rozumné pochyby – firma zjevně slouží potřebě identifikovat jednotlivé podnikatele a rozlišovat mezi nimi. Podle mého názoru splňuje obchodní firma také druhý pojmový znak definice věci – je rozdílná od osoby. Firma je sice identifikačním znakem osob – podnikatelů – není však s osobou totožná. Obdobně, jako například identifikační číslo nebo sídlo podnikatele, je obchodní firma věcí odlišnou od osoby podnikatele, byť s ním těsně spjatou. Tuto úzkou spojitost mezi obchodní firmou a osobou nelze však přehlížet a obchodní firma tak bude mít v řadě záležitostí oproti jiným věcem specifický právní režim (podobně jako např. jméno fyzické osoby je věcí sui generis, která se řídí zvláštními pravidly). Vzhledem k tomu, že důvodová zpráva také výslovně řadí obchodní firmu mezi tzv. „nehmotné věci“¹⁹ a že NOZ je třeba vykládat především podle jasného úmyslu zákonodárce, který takto byl projeven, nelze podle mého názoru zpochybňovat, že obchodní firma věcí skutečně je.

NOZ dělí v § 496 věci na hmotné a nehmotné, přičemž „*hmotná věc je ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu*“²⁰, zatímco „*nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty*“.²¹ Obchodní firmu je samozřejmě nutno považovat za věc nehmotnou. V rámci členění nehmotných statků/věcí bývá obchodní firma zpravidla řazena mezi tzv. práva průmyslového vlastnictví.²²

Je také možné, vzhledem k tomu, že NOZ uvádí, že: „*Všeckeré další věci (kromě věci nemovitých – pozn. autora), ať je jejich podstata hmotná nebo nehmotná, jsou movité*“²³ zařadit obchodní firmu mezi věci movité a to bez ohledu na její nehmotnou povahu.

Obchodní firmu lze v rámci rozlišování věcí dále kategorizovat jako věc nezastupitelnou (nemůže být nahrazena jinou věcí téhož druhu ve smyslu § 499 NOZ – znění obchodní firmy je jedinečné, náhradou firmy by došlo k jeho změně) a věcí nezuživatelnou (běžné použití nespočívá v jejím spotřebování, zpracování nebo zcizení ve smyslu § 500 NOZ).

19 Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze), [online]. 2012 [cit. 15.1.2013]. S. 258. Dostupná z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

20 § 496 odst. 1 NOZ.

21 § 496 odst. 1 NOZ.

22 Večerková, E., Obchodní firma a nekalá soutěž, Časopis pro právní vědu a praxi, Brno: Masarykova univerzita, 2008, s VEČERKOVÁ, Eva. Obchodní firma a nekalá soutěž. Časopis pro právní vědu a praxi. 2008, roč. 16, č. 1, s. 31–40. ISSN 1210 -9126. S. 31.

23 § 498 odst. 2 NOZ.

Obchodní firma je součástí závodu (podle ObchZ podniku) tak, jak je definován v § 502 NOZ: „*Obchodní závod ... je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.*“

Co se týče práv k obchodní firmě, důvodová zpráva k NOZ akcentuje, že: „*Koncepcně dochází k významnému posunu, který je do značné míry již dnes předjímaný obchodní a podnikatelskou praxí. Právo k obchodní firmě se nechápe výlučně jako právo osobní, ale spíše jako právo majetkové; proto je firma víc uvolněna pro majetkové dispoziční, ať již se uskuteční samostatně, nebo v rámci obchodního závodu, se kterým je spojena.*“²⁴ Autoři rekonstrukce tedy posouvají obchodní firmu více z osobní sféry do sféry majetkové.

Na základě toho je možné usoudit, že obchodní firma je podle NOZ předmětem vlastnického práva v jeho pravém slova smyslu, nejde jen o majitelství, jako dosud. Tuto koncepci kvazi-vlastnictví NOZ opouští a výslovně stanoví, že: „*vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím.*“²⁵ Není tak nadále koncepčního rozdílu mezi proprietárními vztahy k hmotným a nehmotným věcem, vždy se jedná o vlastnictví. Toto dále rozvíjí také důvodová zpráva k NOZ, která říká, že návrh znění zákoníku „*opouští scholastiku terminologického odlišování předmětů, jež jsou ve vlastnictví a jež jsou „jen“ v majetku, neboť obsahový rozdíl mezi postavením vlastníka a „majitele“ není žádný.*“²⁶

Posílení majetkové povahy práv k obchodní firmě vnímám velmi pozitivně. Na rozdíl od jména fyzické osoby není třeba u označení podnikatele konstruovat natolik specifický režim, název podnikatele není tolik osobní povahy, jako jméno fyzické osoby. Naopak se jedná o obchodní označení, které může mít značnou hodnotu a u kterého je potřeba umožnit ekonomicky efektivní dispoziční. Praxi se tak dostává materializace firemního práva a současně jeho uvolnění v otázkách převoditelnosti firmy, které bylo již dlouho ve firemním právu potřebné.

24 Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze), [online]. 2012 [cit. 15.1.2013]. S. 108. Dostupná z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

25 § 1011 NOZ.

26 Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze), [online]. 2012 [cit. 15.1.2013]. S. 259. Dostupná z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Stručně k historii firemního práva

Poprvé se firemní právo v Českých zemích objevilo díky přijetí rakouského obchodního zákoníku z roku 1863,²⁷ a to v jeho čl. 15 a násl., přičemž tato úprava zůstala v platnosti až do doby, kdy ji nahradil občanský zákoník z roku 1950.²⁸ Opětovně se pak do českého práva se regulace obchodní firmy dostala znovu po roce 1989 novelizací hospodářského zákoníku a přijetím zákona č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů.²⁹

Obchodní zákoník, který nahradil v roce 1991 hospodářský zákoník, používal původně termín obchodní jméno, který byl obsahově výrazně širší. Regulace obchodního jména byla ovšem novelizací ObchZ zákonem č. 37/2000 Sb.³⁰ zrušena a nahrazena úpravou obchodní firmy.³¹

Pár slov k termínu obchodní firma

Právní úprava v NOZ převzala, co se týče obchodní firmy, prakticky bez výhrad dosavadní terminologii používanou obchodním zákoníkem. Jakkoli jsem zpravidla příznivcem dlouhodobého používání stávající právní terminologie a jednou z věcí, které na NOZ kritizují, jsou bezdůvodné a matoucí změny v termínech, tak zde udělám výjimku.

Většina převzatých pojmů z firemního práva sice funguje bez problémů, samotný termín obchodní firma ovšem dlouhodobě způsobuje v praxi potíže tím, že byl zvolen bez ohledu na význam, který slovu firma přikládá běžný jazyk. Ten totiž ztotožňuje firmu a podnikatele, popř. podnik. Naopak slovo firma ve smyslu označení, resp. název,

27 Zákon č.1/1863 Ř.z., Všeobecný německý obchodní zákoník – Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch (ADHGB).

28 PELIKÁNOVÁ, Irena. Firemní právo v novém obchodním zákoníku. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

29 KOBLIHA, Ivan; KALFUS, Jan; KOVAŘÍK, Zdeněk; KOZEL, Roman; KROFTA, Jiří; POKORNÁ, Jarmila; SVOBODOVÁ, Yvona. Obchodní zákoník, úplný text zákona s komentářem: podle stavu k 1.4.2006. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, 1554 s. ISBN 80-7201-564-8. S. 23.

30 Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

31 HUŠEK, Jan. Novela obchodního zákoníku a firma podnikatele – fyzické osoby. Právo a podnikání. 2001, roč. 10, č. 3, s. 6–8. ISSN 1211-1120. S. 6.

v prostém jazyce nebývá takřka vůbec užíváno, takto jej znají pouze právníci, a to přesto, že obchodní firma není v našem právu nijak novým institutem. V některých případech se, patrně z nepozornosti, termín firma v tomto významu dostal i do judikatury.³²

Přes mnohaletou tradici používání pojmu obchodní firma ve smyslu „označení podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku“ (prakticky od roku 1863) se tento termín mimo právní kruhy ujal ve smyslu jiném – „podnikatel“ nebo „společnost“. S tímto problémem se potýkala také už meziválečná judikatura³³, a proto je zřejmé, že právní význam slova firma se v obecné praxi ani za více než sto let nedokázal ujmout.

Situace kolem obchodní firmy způsobuje prakticky každodenní nesnáze s vysvětlováním obsahu pojmu obchodní firma a toho, jak jej správně používat – jak v praxi tak při výuce budoucích právníků, ale i ekonomů, úředníků a jiných profesí, které přicházejí do styku s právem. O tom svědčí také neustále se opakující vysvětlování správného používání významu termínu firma veřejnosti.³⁴

Termín obchodní firma je tak nastaven v rozporu se zásadami behaviorální ekonomie – došlo k volbě názvosloví, které odporuje většinovému (takřka výlučnému) přesvědčení společnosti. Namísto toho, aby terminologie sloužila společnosti a přizpůsobovala se jí, snaží se terminologie NOZ změnit svět k obrazu svému. To platí ještě mnohem více tam, kde se názvosloví naopak změnilo a zavedlo archaická a obskurní označení právních institutů – např. dotěrné obtěžování³⁵ nebo úhrnek³⁶. Bohužel důvodová zpráva k NOZ ohledně důvodů pro recipování termínu obchodní firma do nové úpravy mlčí, což vzhledem k nízké kvalitě důvodové zprávy není nijak velké překvapení, ale přesto je to závažný nedostatek.

Daleko vhodnější by bylo použít pojmy jako „název“ nebo „jméno podnikatele“, popř. „označení podnikatele“, což považuji za nejlepší s ohledem na to, že jde o neutrální termín, který lze použít pro fyzické i právnické osoby.

Přesto řada autorů termínu obchodní firma dává přednost. Když nahradila úprava obchodní firmy v ObchZ obchodní jméno, někteří autoři to uvítali s poukazem na návrat k tradici firemního práva nebo na mezinárodní srozumitelnost tohoto výrazu.³⁷

32 Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 2667/2008 hovoří trochu nešťastně o „názvu obchodní firmy“.

33 DEVÁTÝ, Stanislav; TOMAN Petr. Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2001, 200 s., ISBN 80-7201-297-5. S. 84.

34 KOČÍ, Petr. Co je to obchodní firma, [online]. 2005 [cit. 5.1.2013]. Dostupné v <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/co-je-to-obchodni-firma-.html>

35 § 2986 NOZ.

36 § 1918 NOZ.

37 Např. MRÁZEK, Josef., „Obchodní firma“ v novele obchodního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2001, roč. 12, č. 5, s. 35–44. ISSN 1210-6348. S. 35-36.

KAPITOLA 2

Zásady firemního práva**Přehled zásad firemního práva**

Obdobně jako v jiných oblastech práva, i ve firemním právu je možné vymezit určitá základní pravidla s vysokou mírou obecnosti, která vyplývají někdy přímo ze znění právního předpisu, jindy z ustálené judikatury nebo z doktrinální literatury. V rámci firemního práva je možné podle mého názoru abstrahovat následující základní zásady (katalog základních zásad se může ovšem podle vidění různých autorů lišit):

Zásada priority – ochranu požívá dříve zapsaná obchodní firma

Zásada jednotnosti – podnikatel může mít zapsanu pouze jednu obchodní firmu

Zásada firemní povinnosti/povinného užívání firmy – podnikatel je povinen vystupovat vždy pod svou obchodní firmou a to v jejím plném znění

Zásada nezaměnitelnosti – obsahem zásady nezaměnitelnosti obchodní firmy je, že obchodní firma musí být odlišitelná od ostatních obchodních firem – nesmějí existovat dvě zaměnitelné obchodní firmy.

Zásada pravdivosti/poctivosti – podle zásady poctivosti nesmí obchodní firma obsahovat nepravdivé nebo nepoctivé údaje a tedy být klamavá.

Princip firemní volnosti³⁸ – až na výjimky, kdy právo přikazuje do firmy uvést nějaký údaj, si obchodní firmu volí podnikatel sám dle své svobodné vůle.

Zásada priority

Skutečnost, že ochranu požívá starší obchodní firma, nazýváme někdy zásadou priority, NOZ toto pravidlo zakotvuje v § 423 odst. 2: „*Ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé.*“ Před účinností NOZ nebyla v rámci

38 PELIKÁNOVÁ, Irena. Firemní právo v novém obchodním zákoníku. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

regulace firemního práva v ObchZ zásada priority výslovně uvedena, tuto zásadu ovšem dovodila již v roce 1992 judikatura Vrchního soudu v Praze: „V případě, kdy dva podnikatelé užívají shodné, či zaměnitelné obchodní jméno, právo na jeho ochranu má ten, v jehož prospěch svědčí časová priorita. Je přitom nerozhodné, zda jde o fyzickou či právnickou osobu.“³⁹ Zásadu priority převzala také judikatura Nejvyššího soudu, která ji respektuje i v aktuální rozhodovací činnosti.⁴⁰

Právo priority bude zpravidla svědčit obchodní firmě dříve zapsané do obchodního rejstříku.⁴¹ NOZ ovšem tím, že namísto kritéria prvního zápisu používá kritérium prvního užití po právu, možná umožňuje některé výjimky. Neoprávněné užití obchodní firmy (např. při porušení cizích autorských práv, práv k ochranné známce nebo jiných práv duševního vlastnictví) tak jasně nebude zakládat firemní prioritu vůči někomu, kdo po právu užije obchodní firmu později.

Je otázkou, zda k užití obchodní firmy po právu může dojít i před zápisem do obchodního rejstříku. Podle současné doktríny zřejmě ne – dokud má zápis do obchodního rejstříku konstitutivní charakter, vzniká obchodní firma a práva k ní až zápisem do obchodního rejstříku. Ve skutečnosti ovšem okamžikem prvního projevu vůle užívat dosud nezapsanou obchodní firmu bude zpravidla okamžik, kdy dojde k založení obchodní společnosti nebo k rozhodnutí o změně obchodní firmy. Zápis obchodní firmy má sice konstitutivní charakter, jak výše uvedeno, a právo a povinnost vystupovat pod obchodní firmou tak vzniká až zápisem. Prvním projevem vůle směřujícím jednoznačně k užití obchodní firmy je ale již okamžik rozhodnutí příslušného orgánu o tom, jak bude obchodní firma znít. Podle mého názoru by již toto kvazi-užití budoucí obchodní firmy mohlo na základě extenzivního výkladu NOZ zakládat firemní prioritu, pokud by v daném případě jinak nebyla dána. Obdobně by bylo možné také vnímat jednání za společností vystupující pod svou firmou před zápisem společnosti do obchodního rejstříku – i zde firma dosud právně neexistuje, ale je „užívána“.

Domnívám se tedy, že je možné, aby obchodní společnost, která byla založena první, ale podala návrh na zápis do obchodního rejstříku až po jiné společnosti se stejnou obchodní firmou, měla právo priority, popřípadě jí svědčilo právo priority v pozdějším sporu o zaměnitelnost nebo klamavost obchodní firmy. Tato skutečnost bude doložitelná např. zakladatelským právním jednáním ve formě notářského zápisu nebo s ověřenými podpisy. Tyto situace ovšem budou vzhledem k rychlosti zápisových

39 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992. In: POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, 115 s. ISBN 978-80-7357-491-8 S.45

40 Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 775/2012.

41 DEVÁTÝ, Stanislav; TOMAN Petr. *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob.* 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2001, 200 s., ISBN 80-7201-297-5. S. 84.

řízení dnes již poměrně výjimečné, a pokud dojde v budoucnu k umožnění přímého zápisu do obchodního rejstříku notáři, tak k nim nebude docházet prakticky vůbec – okamžik založení společnosti a jejího zápisu do obchodního rejstříku téměř splyne.

Zásada jednotnosti (k alternativním firmám a k firemním zkratkám)

Podle zásady jednotnosti obchodní firma je jeden podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku oprávněn a současně povinen mít nejvíce jednu (a právě jednu) obchodní firmu.⁴² Do obchodního rejstříku tak nelze zapsat více firem alternativně. Firemní pluralita může mít pouze sériovou povahu – tedy více různých označení, která se vzájemně nahrazují, zapsaných do obchodního rejstříku po sobě postupně. To samo o sobě neznamená, že by společnost nemohla vedle toho pro účely reklamní, propagační atd. používat i jiných označení – typicky ochranných známek nebo autorskoprávních označení.⁴³

Tato zásada na první pohled nevyvolává žádné výkladové problémy, přesto máme z 90. let k dispozici několik soudních rozhodnutí dotýkajících se zásady jednotnosti obchodní firmy.

Jednak platí, že v situaci, kdy právní předpis umožňuje volbu mezi více formami povinných dodatků (např. a.s. nebo akc. spol.), musí si podnikatel jeden z nich zvolit před zápisem firmy do obchodního rejstříku a ten následně používat.⁴⁴

Další otázkou, která v praxi vyvstala, je, zda je možné mít v obchodním rejstříku zapsanu vedle obchodní firmy také zkratku této obchodní firmy. K tomu judikatura správně dovodila, že to možné není, podnikatel může mít jen jednu obchodní firmu a zkratka tak může být zapsána pouze jako nová obchodní firma, která nahradí znění původní firmy.⁴⁵ O tom panuje shoda i v prozatím publikované literatuře.⁴⁶

Soudy také zobecnily, že zkratka obchodní firmy není obchodní firmou a nepožívá ochranu podle firemního práva⁴⁷ – v těchto případech je třeba vyhledat ochranu podle

42 LOCHMANOVÁ, Ludmila. Poznámky k problematice obchodního jména. *Právo a podnikání*. 1996, roč. 5, č. 5, s. 4–10. ISSN 1211-1120. S. 6.

43 DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 1. vyd. Praha: Aspi, 2005, 971 s. ISBN 80-7357-120-X. S. 23.

44 Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28.3.1996, sp. zn. 3 Cmo 27/96. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Přehled judikatury ve věcech obchodního rejstříku a rejstříku společenství vlastníků jednotek*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2002. 66 s. ISBN 80-86-395-49-9.

45 Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 6. 1995, sp.zn.: 15 Co 318/95.

46 BŘEŇ, Milan. Obchodní jméno společnosti s ručením omezeným. *Obchodní právo*. 2000, roč. 9, č. 3, s. 14–24. ISSN 1210-8278. S. 20.

47 Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 87/1992. In: MACEK, Ivo. Rozhod-

práva nekalé soutěže. Naopak používání zkratky vlastní firmy, která je zaměnitelná s obchodní firmou jiné osoby, může být porušením práv třetí osoby k její obchodní firmě⁴⁸.

Shora uvedená judikatura je podle mého názoru v souladu s úpravou v ObchZ i NOZ. Je ale možná trochu škoda, že kromě plného znění obchodní firmy nelze do obchodního rejstříku zapsat fakultativně také jednu její zkratku (samozřejmě za podmínky, že ani tato zkratka nebude zaměnitelná a klamavá), ochrana třetích osob ani individualizační a rozlišovací funkce obchodní firmy by tím podle mého názoru dotčeny nebyly. Podle stávajícího práva i podle NOZ, pokud nedojde k výrazné změně úpravy obchodního rejstříku, ovšem jedině co podnikatel může učinit, je nechat zapsat zkratku jako součást své obchodní firmy – např. „OEZ – Opavské elektronické závody, s.r.o.“.

Zásada firemní povinnosti

Zatímco u většiny označení je na vůli podnikatele, zda je bude používat, či nikoli (je k tomu oprávněn, ale nikoli povinen), v případě obchodní firmy tomu tak není. Firma je povinným, mandatorním označením podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku.

ObchZ výslovně zakotvuje povinnost užívat obchodní firmu v § 8 odst. 1: „*Podnikatel je povinen činit právní úkony pod svou firmou.*“ K tomu také odborná literatura vyvozovala, že musí jít o přesné znění obchodní firmy a nikoli např. jeho zjednodušené znění nebo zkratku⁴⁹, byť je v praxi poměrně časté, že majitel dlouhé obchodní firmy ji začne po jisté době při běžném každodenním používání zkracovat.⁵⁰

Ustanovení příkazující podnikateli jednat pod svou firmou v nové regulaci firemního práva v NOZ ovšem chybí. Důvodová zpráva o tomto mlčí a nevyplývá z ní tak úmysl povinnost užívat obchodní firmu zrušit. Podnikatelům nezapsaným v obchodním rejstříku přitom NOZ výslovně stanoví, že „*podnikatel, který nemá obchodní firmu,*

---

nutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X.

48 Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 426/1995. In: MACEK, Ivo. Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X.

49 TOMSA, Miloš. K obchodnímu jménu a jeho ochraně. *Obchodní právo*. 1995, roč. 4, č. 7–8, s. 14–17. ISSN 1210-8278. S. 14.

50 MACEK, Jiří. Ochrana obchodního jména – příklady z praxe, Průmyslové vlastnictví 12/1994. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

*právně jedná při svém podnikání pod vlastním jménem*⁶⁵¹, případně vlastním jménem doplněným o určité dodatky. Jedná se podle mého názoru o podstatné opomenutí při tvorbě rekonstrukce.

Je možné nějak výkladem překlenout tento nedostatek? Pro zachování povinnosti podnikatele jednat pod svou obchodní firmou hovoří předně srovnání s úpravou podnikatele nezapsaného v obchodním rejstříku – pokud ten má, jak výše uvedeno, stanovenou povinnost jednat pod svým jménem, je to reakce na to, že takový podnikatel nemá obchodní firmu a je třeba mu tak samostatně upravit, pod jakým označením bude podnikat.

Povinnost užívat obchodní firmu vyplývá také z povahy věci – firma je jedinečným označením podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku a kladou se na ni specifické požadavky např. zákaz zaměnitelnosti a klamavosti, aby tak při veřejném používání skýtala jisté záruky třetím osobám. Redukce firmy na údaj zapsaný v obchodním rejstříku a umožnění používání odlišných označení podnikateli při právním jednání by vedly k závažnému narušení právní jistoty. Zásada povinného užívání obchodní firmy (firemní povinnosti) patří také mezi doktrinární zásady firemního práva.

Umožněním, aby podnikatel jednal pod jiným označením, než obchodní firmou, bychom také zcela negovali význam kontroly zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy – tento poměrně náročný a nákladný přezkum by vyšel vniveč, pokud by firma byla jen formálním označením zapsaným v obchodním rejstříku, ale v praxi nepoužívaným.

Přesto se podle mého názoru jedná o významný problém, ustanovení o povinnosti podnikatelů zapsaných do obchodního rejstříku jednat pod svou obchodní firmou mělo být z úpravy ObchZ převzato, neboť takto nová úprava zbytečně vyvolává nejistotu. Bylo by totiž možné poměrně dobře argumentovat také proti zachování firemní povinnosti. Např. tím, že pokud zákonodárce z nové úpravy příkaz vystupovat pod obchodní firmou vypustil, tak tím měl v úmyslu právo změnit, nebo tím, že takto významná povinnost by měla vyplývat jasně ze znění zákona a nelze ji složitě dovozovat výkladem. Popř. lze také argumentovat analogií s postavením fyzické osoby, člověka, který je svým jménem oprávněn, nikoli povinen jednat, a pokud jedná pod jiným označením, nese za to odpovědnost.

Pokud bychom se přiklonili k tomuto výkladu a umožnili podnikatelům zapsaným v rejstříku jednat i pod jiným označením, než obchodní firmou, narazili bychom na problém, zda jsou vůbec nějak omezeni ve volbě toho, pod jakým označením mohou vystupovat. Je zjevně absurdní, aby byli podnikatelé nezapsaní v obchodním

rejstříku předmětem přísnější regulace (povinnost jednat vždy pod svým jménem/názvem ve smyslu § 422 a 132 NOZ), než podnikatelé v rejstříku zapsaní. Alespoň tento standard by tak měl být dodržen – v případě právnických osob navíc nebude nastávat situace, kdy jejich název není totožný s firmou (zatímco u osob fyzických se mohou firma a jméno lišit). Výslovnou oporu v textu NOZ bohužel ale nemá ani tento závěr a jde tak jen o teleologický výklad zákona.

S ohledem na potřebu zachování ochrany třetích osob vstupujících do právních vztahů s podnikateli se kloním raději k výkladu, který i v úpravě NOZ zachovává povinnost podnikatele jednat pod svou obchodní firmou, nedokážu ovšem odstranit pochybnosti vzniklé mezerou v zákonné úpravě a obávám se možnosti prolomení zásady firemní povinnosti.

Jednání pod jiným označením, než pod obchodní firmou, tak může mít právní následky v podobě povinnosti nahradit škodu, za určitých okolností i neplatnost právního jednání (např. nelze-li určit, kdo jednání činil). Obdobně tomu bude i v případě použití neúplné nebo nepřesné obchodní firmy.⁵²

S touto zásadou úzce souvisí také úprava tzv. „*obchodních listin*“. § 13a odst. 1 ObchZ regulující obchodní listiny výslovně přikazuje, že: „*Každý podnikatel je povinen na všech objednávkách, obchodních dopisech, fakturách, smlouvách a v rámci informací zpřístupňovaných veřejnosti prostřednictvím dálkového přístupu (dále jen „internetové stránky“)* uvádět údaj o své firmě, jménu nebo názvu, sídle nebo místu podnikání a identifikačním čísle; podnikatelé zapsaní v obchodním rejstříku též údaj o tomto zápisu, včetně spisové značky.“

Regulaci obchodních listin obsahuje také NOZ v § 435 odst. 1: „*Každý podnikatel musí uvádět na obchodních listinách a v rámci informací zpřístupňovaných veřejnosti prostřednictvím dálkového přístupu své jméno a sídlo. Podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku uvede na obchodní listině též údaj o tomto zápisu včetně oddílu a vložky; podnikatel zapsaný v jiném veřejném rejstříku uvede údaj o svém zápisu do tohoto rejstříku; podnikatel nezapsaný ve veřejném rejstříku uvede údaj o svém zápisu do jiné evidence. Byl-li podnikateli přidělen identifikační údaj, uvede i ten.*“

Zatímco ObchZ hovoří v rámci regulace obchodních listin o uvádění firmy, jména nebo názvu, podle toho, kterým druhem označení podnikatel disponuje, NOZ mluví výslovně jen o jménu. Pod pojem jméno je možné zařadit také název právnické osoby,

52 TOMSA, Miloš. Uvedení neúplného obchodního jména a záměna pořadí doplňků v obchodním jménu. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

který se u právnické osoby za její jméno ze zákona považuje.⁵³ Také pojem obchodní firma můžeme v tomto případě pod jméno podřadit, neboť ji NOZ definuje jako „jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku.“⁵⁴

Zásada nezaměnitelnosti a zásada pravdivosti/poctivosti

Zásada nezaměnitelnosti a zásada poctivosti obchodní firmy je v právních předpisech přímo promítnuta v podobě zákazu zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy. S ohledem na komplikovanost zkoumání zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy je této problematice věnována samostatná kapitola.

---

53 § 132 odst. 1 NOZ.

54 § 423 odst. 1 NOZ.

KAPITOLA 3

Práva k obchodní firmě a dispozice s obchodní firmou

Originární nabývání vlastnictví k obchodní firmě

Nabýt vlastnické právo k obchodní firmě lze derivativně nebo originárně. Originálním způsobem nabývání věcí rozumíme nabytí nikoli od právního předchůdce, ale přímo – u ostatních druhů věcí je nejčastějším příkladem originárního nabytí zhotovení. U firmy jako u nehmotné věci je asi přesnější mluvit o nabytí firmy jejím vytvořením, než zhotovením (zhotovovat lze věci hmotné, doktrinní terminologie je zde poplatná pojetí věcí podle stávajícího občanského zákoníku, kde nehmotné majetkové hodnoty nejsou věcmi v právním smyslu).

Nabýt obchodní firmu jejím vytvořením lze u právnické osoby v důsledku založení obchodní společnosti, popř. změnou znění obchodní firmy – vytvořením nového znění. S ohledem na konstitutivní povahu zápisu do obchodního rejstříku dochází ke vzniku vlastnického práva k obchodní firmě zápisem do obchodního rejstříku. Při založení společnosti (zřejmě nejčastějším případu vytvoření obchodní firmy) by tomu ani nemohlo být jinak, neboť s ohledem na skutečnost, že obchodní společnost vzniká až zápisem do obchodního rejstříku, nemůže dříve nabýt vlastnické právo k věcem v jejím majetku.

Skutečností, že vlastnické právo k obchodní firmě vzniká teprve zápisem do obchodního rejstříku, ovšem vzniká přechodné období mezi okamžikem, kdy je obchodní firma určitým právním jednáním vytvořena a kdy skutečně vzniká (obdobně jako při založení společnosti vzniká přechodné období mezi založením společnosti a jejím vznikem). Povahou označení, které se později stane obchodní firmou, a práv k němu v tomto přechodném období ovšem může být sporná, neboť tato problematika není nikde výslovně upravena.

Derivativně lze nabývat obchodní firmu převodem nebo přechodem obchodní firmy.

Převod vlastnictví obchodní firmy

Obchodní firma může být někdy zcela bezcenná a jindy velmi hodnotným artiklem.

Její hodnota je často nadsazována a jindy zase podceňována.⁵⁵ Okamžikem, kdy se ukáže, zda firma nějakou hodnotu skutečně má, je okamžik, kdy se podnikatel odhodlá k jejímu převodu.

Zatímco v režimu obchodního zákoníku je převod obchodní firmy poměrně významně omezen podmínkou souběžného převodu podniku nebo jeho části (a tak většinou převod firmy probíhal spolu s podnikem smlouvou o prodeji podniku), v úpravě NOZ tato podmínka odpadne.

Spolu s tím, že obchodní firma je nově věcí a je předmětem vlastnického práva, se tak dispozicím s obchodní firmou otevřel prakticky nový svět. Je totiž možné uvažovat o převodu vlastnického práva prostřednictvím klasických institutů, které tomuto účelu slouží – tedy například kupní smlouvou nebo darovací smlouvou. Za situace, kdy není převod firmy těmito smluvními typy výslovně vyloučen, se kloním k názoru, že je přípustný. Obchodní firma také nepatří mezi věci „extra commercium“ – z obchodování vyloučené.

Převod obchodní firmy samozřejmě i nadále může probíhat spolu s prodejem závodu (dříve podniku) – podle NOZ ovšem už prodej závodu není samostatným smluvním typem, ale jen zvláštním případem kupní smlouvy upraveným v §§ 2175 – 2183 NOZ. Z této skutečnosti lze také vyvodit argumenty pro umožnění převodu firmy kupní smlouvou.

Dále, vzhledem k tomu, že NOZ stanoví: „*Všecké další věci* (kromě věcí nemovitých – pozn. autora), *at' je jejich podstata hmotná nebo nehmotná, jsou movité*“, řadí výslovně nehmotné věci mezi věci movité. Z tohoto důvodu se také na obchodní firmu budou vztahovat ustanovení o dispozicích s věcmi movitými – především v případě dispozic kupní smlouvou se na smlouvu použijí ustanovení o koupi movitých věcí.

Nevidím také žádnou překážku, která by bránila ve sjednávání vedlejších ustanovení v kupní smlouvě, popřípadě dalších obdobných podmínek a kloním se k závěru, že se otevírá široký prostor smluvní volnosti při vymezení podmínek pro převod obchodní firmy.

Pro věci zapsané ve veřejných rejstřících platí v úpravě darovací smlouvy podle § 2057 odst. 1 NOZ pravidlo, že „*při darování věci zapsané do veřejného seznamu vyžaduje smlouva písemnou formu.*“ Domnívám se, že obchodní firma je také věcí zapisovanou do veřejného seznamu (do obchodního rejstříku), byť toto ustanovení primárně míří na seznamy hmotných věcí (jako je katastr nemovitostí). Pro kupní smlouvu ovšem podobné pravidlo stanoveno není – v tomto případě NOZ tedy připouští i jinou formu, než písemnou.

55 HAIGH, David. Oceňování značky a jeho význam. 1. vyd. Praha: Management Press, 2002. 104 s. ISBN 80-7261-073-2.

Je však třeba mít na paměti, že zápis firmy do obchodního rejstříku má konstitutivní povahu a tedy vlastnictví k obchodní firmě se nabyvá až zápisem do obchodního rejstříku, nikoli již účinností převodní smlouvy. K dokončení firemní transakce je tak zapotřebí kromě uzavření smlouvy, kterou se firma převádí, také změnit společenskou smlouvu (nebo obdobný dokument) převodce a nabyvatele a na základě této změny podat návrh na zápis změn do obchodního rejstříku. Povinnost provést tyto úkony a podmínky, za kterých se tak má stát, je vhodné také upravit v převodní smlouvě.

S těmito nově vznikajícími situacemi souvisejícími s dispozicemi s obchodní firmou stávající předpisy upravující zápis do obchodního rejstříku nepočítají (a je otázka, zda s tím budou počítat alespoň chystané nové předpisy, zatím se zdá, že tato problematika pozornosti zákonodárců uniká)⁵⁶ a neupravují, jaké listiny je třeba v těchto případech obchodnímu rejstříku předložit apod.

Pro zápis do obchodního rejstříku bude patrně potřeba doložit nikoli smlouvu o převodu obchodní firmy samotnou, ale rozhodnutí o změně obchodní firmy přijaté v důsledku uzavření takové smlouvy. Tento závěr je plně kompatibilní také se stávající regulací zápisu do obchodního rejstříku (změna firmy se prokazuje změnou společenské smlouvy jako dle stávající regulace) a současně díky němu odpadá problém prokazování převodu rejstříkovému soudu za situace nepovinné písemné formy převodní smlouvy.

Teoreticky je podle NOZ možný i vzájemný převod obchodních firem směnnou smlouvou – v praxi ovšem nebude asi příliš praktický; situací, kdy budou mít podnikatelé zájem o své obchodní firmy navzájem, bude v praxi minimum.

Převod užívacích práv k obchodní firmě

Kromě převodu vlastnického práva je možné uvažovat také o převodu užívacích práv – například licenční smlouvou. Licenční smlouva je upravena v § 2358 a násl. NOZ. „*Licenční smlouvou poskytuje poskytovatel nabyvateli oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu a nabyvatel se zavazuje, není-li ujednáno jinak, poskytnout poskytovateli odměnu.*“⁵⁷

S ohledem na to, že obchodní firmu řadíme mezi práva průmyslového vlastnictví a zapisuje se do obchodního rejstříku, je třeba podle § 2358 odst. 2 a 3 NOZ licenční smlouvu k obchodní firmě vyhotovit písemně a licenci zapsat do tohoto veřejného rejstříku – do obchodního rejstříku. Bez tohoto zápisu nemůže být licence účinná vůči

---

56 Pracovní návrh zákona o veřejných rejstřících právnických osob [nepublikovaný vládní materiál] 2012 [cit. 30.11.2012].

57 § 2358 odst. 1 NOZ.

třetím osobám. Současná úprava obchodního rejstříku ovšem neumožňuje k obchodní firmě zapisovat ostatní skutečnosti, lze ovšem předpokládat, že ještě do nabytí účinnosti NOZ dojde k vydání nových předpisů upravujících vedení obchodního rejstříku.

Obchodní firma (nebo její část) bývá také k užívání poskytována v rámci franchisingových smluv, často k použití při označení provozovny nebo výrobků.⁵⁸ Zatímco licenční smlouva nebo franchisingová smlouva je na poskytování užívacích práv k obchodní firmě jako nehmotné věci poměrně dobře konstruována, ostatní smluvní typy sloužící k dání věci do užívání jsou designovány spíše pro věci hmotné. Právní úprava jejich použitelnost ovšem na věci hmotné výslovně neomezuje. Vzhledem ke shora popsaným proměnám v povaze obchodní firmy (firma je věcí movitou a předmětem vlastnického práva) je zřejmě možné uvažovat o přípustnosti poskytnutí užívacích práv k obchodní firmě prostřednictvím smlouvy o výpůjčce nebo jako výprosu. Přípustný je pravděpodobně také pacht – důvodová zpráva k NOZ hovoří výslovně o tom, že je možné propachtovat i věc nehmotnou.⁵⁹ Přinejmenším výprosa a pacht jsou ovšem obsahově pro obchodní firmu dosti nevhodné instituty. Proti přípustnosti těchto smluvních typů lze argumentovat tak, že nepřípustnost vyplývá z povahy věci, popřípadě tím, že úprava licenční smlouvy je speciální úpravou dání nehmotných věcí do užívání – ani jeden z těchto argumentů však není příliš přesvědčivý. V praxi nepředpokládám s tímto větší potíže – k dání obchodní firmy do užívání jiné osobě bude asi docházet zřídka a v těchto případech se dá očekávat, že se tak stane licenční smlouvou.

Problémem, který je třeba při realizaci převodu užívacích práv k obchodní firmě mít na paměti, je skutečnost, že zásada jednotnosti umožňuje podnikateli mít v obchodním rejstříku zapsanu pouze jednu firmu a používání stejné firmy dvěma podnikateli zároveň je přitom v rozporu se zákazem zaměnitelnosti. Pokud tedy podnikatel chce licencovat nebo jinak poskytnout celou svou firmu, musí se jejího užívání sám vzdát. Pokud ovšem dojde k výmazu firmy z obchodního rejstříku, firma tím zaniká, nepožívá dále ochranu a nelze ji licencovat. Takovéto poskytnutí užívacích práv k obchodní firmě tedy ani podle NOZ možné není, je nutné tuto situaci řešit např. prostřednictvím známkového práva.

Licencovat část firmy nebo ji poskytnout k jinému užívání než firemnímu (např. označení provozovny, výrobku apod.) lze podle NOZ dle mého názoru bez větších problémů.

58 LOCHMANOVÁ, Ludmila. K některým diferencím obchodního jména (firmy), obchodní známky a označení původu výrobků. *Právo a podnikání*. 2001, roč. 10, č. 2, s. 7–15. ISSN 1211-1120. S. 11–12.

59 Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze), [online]. 2012 [cit. 15.1.2013]. S. 513. Dostupná z http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny_mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf

Obchodní firma jako nástroj zajištění závazků

Domnívám se též, že teoreticky je možné zatížit obchodní firmu právy třetích osob a případně ji použít jako předmět zajištění závazku. Tato situace v praxi asi nebude častá, neboť pouhá firma sama o sobě pro věřitele není často velkou zárukou a rozhodně nepředpokládám, že bude sloužit k zajištění závazku podobně často jako podnik, zásoby nebo stroje a jiný obdobný majetek podnikatele.

Přesto, již jen proto, jak zajímavá a nová tato situace pro českého právníka je, konstatuji, že dle mého názoru NOZ umožňuje např. zatížit obchodní firmu zástavním právem (a při realizaci zástavního práva ji zpeněžit proti vůli vlastníka firmy k úhradě dluhu) nebo provést zajišťovací převod obchodní firmy (což by ovšem v praxi byla situace úsměvná, skoro až absurdní). Např. předmětem zástavy může být podle § 1310 NOZ jakákoli věc, se kterou lze obchodovat – což bude i obchodní firma – jde o věc movitou a lze ji prodat, tedy s ní lze obchodovat.

Nesnáze budou v této souvislosti vyplývat z regulace obchodního rejstříku, která prozatím nemyslí např. na zápis zástavního práva k obchodní firmě (díky minimální novelizaci by ale bylo možné zapisovat podobné skutečnosti např. do rubriky „ostatní skutečnosti týkající se obchodní firmy“) nebo z procesní úpravy a neochoty soudů akceptovat takto zásadní změny.

Přechod obchodní firmy

Přechod obchodní firmy nebo také firemní sukcese je situace, kdy dochází ke změně vlastnictví obchodní firmy v důsledku jiných skutečností, než právní jednání stran. Mezi tyto případy lze zařadit přechod v důsledku zániku právnické osoby nebo v důsledku smrti osoby fyzické.

Znění NOZ se výslovně přechodu obchodní firmy věnuje jen velmi okrajově. Jediné ustanovení, které tuto situaci řeší, je § 427 odst. 2 NOZ, podle kterého *„Při přeměně právnické osoby přejde obchodní firma na právního nástupce, pokud s tím souhlasí; souhlas jiné osoby se nevyžaduje. Má-li právnická osoba více právních nástupců a neurčí-li se, na kterého z nich obchodní firma přechází, nepřejde obchodní firma na žádného z nich.“*

Výslovnou úpravu má tedy jen sukcese firmy v důsledku zániku právnické osoby v rámci přeměny. Zákon předně konstatuje, že obchodní firma na právního nástupce přechází, což ovšem není nutné výslovně zmiňovat s ohledem na to, že v těchto případech přechází obchodní firma na základě projektu přeměny.

Znění § 427 odst. 2 NOZ je poměrně hodně nešťastné. Samo o sobě je toto ustanovení redundantní – nemám pochyb o tom, že k přechodu obchodní firmy by

v rámci přeměn obchodních společností došlo na základě projektu přeměny i bez výslovné úpravy v NOZ. NOZ ovšem bohužel o projektu přeměny vůbec nehovoří a namísto toho požaduje souhlas právního nástupce (nabyvatele firmy) s přechodem obchodní firmy.

Takový souhlas ovšem samostatně obvykle udělován nebude – vyplývá již ze schválení projektu přeměny, podle kterého obchodní firma přejde na některou nástupnickou společnost, touto nástupnickou společností. Navíc je nadbytečné požadovat, aby si nástupnická korporace sama udělovala souhlas s použitím obchodní firmy, kterou nabyla – pokud by korporace s používáním této firmy nesouhlasila, tak by ji vůbec nezačala používat.

Naopak, pokud projekt přeměny nezahrnuje informaci o tom, že obchodní firma přechází na některou nástupnickou společnost (a tedy tyto nástupnické společnosti v projektu přeměny jsou pojmenovány jinak, než jejich právní předchůdce), pak obchodní firma nepřechází na žádnou z nástupnických společností a stává se uvolněnou obchodní firmou. Redundantní je tak i věta druhá § 427 odst. 2 NOZ: „*Má-li právnícká osoba více právních nástupců a neurčí-li se, na kterého z nich obchodní firma přechází, nepřejde obchodní firma na žádného z nich.*“ Opět se tak projevuje mnohomluvnost NOZ, která je bohužel spíše matoucí, neboť úprava v NOZ neoperuje se stejnými pojmy, jako regulace přeměn korporací.

Detailní úprava dědění obchodní firmy v NOZ chybí. S ohledem na to, že tak, jak je výše uvedeno, je obchodní firma ve vnímání NOZ spíše majetkovým, než osobním právem, nezaniká smrtí fyzické osoby, ale dochází k jejímu dědění. V dědickém řízení bude obchodní firma projednána nejčastěji v rámci závodu zůstavitele, nikoli jako samostatná věc a případně tak dědici závodu spolu s dalším majetkem a závazky. Teoreticky ovšem nelze vyloučit ani projednání obchodní firmy jako samostatné věci, pokud pro to budou dány specifické důvody.

V praxi bude dědění obchodní firmy mít skutečný význam asi spíše výjimečně, neboť fyzické osoby zpravidla podnikají pod svým jménem a příjmením a dědic závodu zůstavitele jej nejčastěji provozuje dále pod svým vlastním jménem a nikoli pod jménem zůstavitele nebo provoz podniku úplně zastaví. Dědění obchodní firmy bude ovšem podstatné v situacích, kdy si dědici budou přát dále podnikat pod původní firmou, která je dobře známá (bez ohledu na to, zda obsahuje uvedení jména nebo ne). Takových případů ovšem nenastává mnoho.

Opuštění a zničení firmy

Opuštění (derelikce) obchodní firmy je možná obdobně jako opuštění jiné věci. Specifické pro derelikci obchodní firmy jsou ovšem důsledky vyplývající z její evidence v obchodním rejstříku. Obchodní firmu totiž nelze opustit bez současného výmazu

tohoto označení v obchodním rejstříku. Výmaz z obchodního rejstříku ale nelze provést bez provedení potřebných formálních úkonů a také podnikatel nemůže být zapsán v obchodním rejstříku bez uvedení firmy. K opuštění firmy tak může dojít spolu se zápisem nového znění obchodní firmy nebo s výmazem podnikatele jako takového. Zničit obchodní firmu s ohledem na to, že se jedná o nehmotnou věc, nelze, možná je jen shora popsaná derelinkce firmy.

Derelinkovaná obchodní firma podle ObchZ ani podle NOZ nepožívá ochrany – firmou je jen označení zapsané v obchodním rejstříku. Pokud by podnikatel měl i nadále zájem na ochraně opuštěné obchodní firmy, je třeba ji zaregistrovat např. jako ochrannou známku, popř. doménové jméno.

Po zániku osoby, která měla práva k obchodní firmě, pokud firma nepřejde na právního nástupce, se tato firma uvolní a není dále chráněna, na rozdíl od jména fyzické osoby. Toto konstatuje i důvodová zpráva k NOZ: „*Ochrana obchodní firmy po určité době po zániku osoby, která jí po právu měla – jak upravuje např. estonský obchodní zákoník – zaváděna není.*“⁶⁰

Promlčení obchodní firmy

S ohledem na to, že obchodní firma je ve smyslu § 423 NOZ druhem jména, vztahuje se na ni ustanovení § 612 NOZ: „*V případě práva na život a důstojnost, jméno, zdraví, vážnost, čest, soukromí nebo obdobného osobního práva se promlčují jen práva na odčinění újmy způsobené na těchto právech.*“ I pokud bychom uzavřeli, že práva k firmě nemají charakter osobního práva, neboť firma jako věc movitá je předmětem práva vlastnického, které má majetkový charakter, byla by právní regulace podobná – podle § 614 se nepromlčuje vlastnické právo. Rozlišování mezi osobní a majetkovou povahou firemních práv je tedy pro promlčení irelevantní.

§ 632 NOZ, podle něhož platí, že: „*bylo-li do veřejného seznamu zapsáno právo, které může být vykonáváno nepřetržitě nebo opakovaně, promlčí se, pokud není vykonáváno po dobu deseti let*“ se na práva k obchodní firmě nepoužije, neboť pro tato práva je promlčení vyloučeno – obdobně jako toto ustanovení nelze použít na vlastnické právo k nemovitostem zapsaným v katastru nemovitostí, je nelze použít ani na vlastnické právo k obchodní firmě zapsané v obchodním rejstříku.

Promlčují se tedy pouze práva vlastníka obchodní firmy vůči třetím osobám z porušení firemního práva. Tato práva se promlčují ve standardním režimu, NOZ

---

60 Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze), [online]. 2012 [cit. 15.1.2013]. S. 110. Dostupná z http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny_mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf

neobsahuje speciální úpravu promlčení pro vztahy související s obchodní firmou. Tato práva proto podléhají promlčení v obecné promlčecí době. Oproti stávající úpravě v ObchZ se ovšem délka obecné promlčecí doby změnila – nyní činí podle § 629 odst. 1 NOZ jen tři roky, oproti čtyřem letem obecné promlčecí doby v obchodních vztazích platné podle ObchZ.

Tato tříletá promlčecí doba je dispozitivní, podle § 630 odst. 1 lze za určitých okolností ujednat jinou promlčecí dobu. S ohledem na to, že práva z obchodní firmy podléhající promlčení, vznikají zpravidla z porušení zákona, kterému nepředchází žádné smluvní ujednání, bude podle mého názoru dohoda o délce promlčecích dob ve firemním právu zcela výjimečná. Bylo by možné ji použít např. v dohodě, kterou se porušitel zaváže zanechat porušování práv k firmě proti tomu, že vlastník firmy nezažádá soudní spor, sjednají se ovšem delší promlčecí doby, aby v případě opakovaného porušení práv k firmě mohl vlastník firmy žalovat úspěšně i z předchozích deliktů.

Prekluze obchodní firmy

Prekluzi podléhají pouze práva, o kterých to zákon výslovně stanoví – § 654 NOZ výslovně stanoví, že „*nebylo-li právo vykonáno ve stanovené lhůtě, zanikne jen v případech stanovených zákonem výslovně.*“ S ohledem na to, že o právech k obchodní firmě, ani o právech z porušení firemního práva nikde právní předpisy nestanoví, že by tato práva měla nevykonáním v určité lhůtě zanikat, můžeme uzavřít, že tato práva nepodléhají prekluzi.

Vydržení obchodní firmy

S ohledem na to, že právo k obchodní firmě je podle NOZ právem vlastnickým, přichází v úvahu otázka, zda toto právo lze vydržet ve smyslu § 1089 NOZ a násl. Ačkoliv vlastnické právo zpravidla vydržení podléhá, v případě obchodní firmy jsou dány zvláštní okolnosti, které tuto situaci činí komplikovanější. Obchodní firma je totiž věcí nehmotnou a současně věcí registrovanou ve veřejném rejstříku (a ještě navíc je zápis v rejstříku jejím definičním znakem).

Jako takovou firmu nelze držet bez jejího zápisu v obchodním rejstříku (nezapsané označení není vůbec firmou). Současně do obchodního rejstříku lze obchodní firmu zapsat pouze jejímu oprávněnému majiteli – tomu, kdo ji originárně vytvořil nebo ji nabyt od právního předchůdce. Vydržení firmy tak nebude zpravidla přicházet v úvahu. Výjimky ovšem podle mého názoru možné jsou – např. dojde k zápisu firmy do obchodního rejstříku na základě neplatné smlouvy o prodeji obchodní firmy nebo držitel firmy ji nevědomky nabyt od osoby, která s ní nebyla oprávněna disponovat.

KAPITOLA 4

Zaměnitelnost a klamavost obchodní firmy

O trojjediné povaze klamání

Pojmy klamavost a zaměnitelnost se nevyskytují v českém právu pouze a výhradně v souvislosti s požadavky na obchodní firmu. Naopak klamání se právo snaží zabránit celou řadou institutů, které přechází napříč jednotlivými právními odvětvími soukromého i veřejného práva. Zkoumat klamavost a zaměnitelnost obchodní firmy zcela izolovaně od ostatních podobných institutů považují za přežitě. Naopak, moderní analýza práva musí nezbytně překračovat hranice institutů vymezených pozitivním právem a hledat jejich normativní podstatu přesahující rámec pozitivně-právního „škatulkování“.

Tento pohled na klamání se oproštuje od zkoumání „klamavosti obchodní firmy“ jako právního institutu – soustřeďuje se na klamání jako takové (klamavost obchodní firmy je jen jednou jeho formou, stejně tak je formou klamání i zaměnitelnost obchodní firmy – vytvoření možnosti splést si snadno jednoho podnikatele s jiným je také klamem). Používám-li v této práci pojem klamání, mám tím na mysli širší pojem, než jen klamavost obchodní firmy.

Nakládání s pojmem klamání, popř. klamavost se může v pojetí různých právních institutů lišit – stejně jako textové vyjádření záповědi klamat. Abstraktní jádro klamání – uvádění třetí osoby v omyl zavádějícími informacemi (textovými i jinými) bude ovšem pro všechny takové instituty společné.

Tento společný prvek nelze přehlížet – považuji proto za vhodné při výkladu o klamání pomocí obchodní firmy nezůstat izolován ve firemním právu. Bylo by hloupé nevyužít úsilí, které vyvinula jiná právní sub-odvětví při potírání klamavosti k vytvoření doktrinní literatury a judikatury. Za velmi podnětné považuji pro firemní právo především právo ochranných známek, které obsahuje celou řadu rozhodnutí Úřadu pro ochranu průmyslového vlastnictví a Nejvyššího správního soudu, podrobně se zabývajících klamavostí označení. Tato rozhodnutí jsou někdy argumentačně propracovanější, než poněkud chudá judikatura firemního práva. Z institutů jiných odvětví nelze samozřejmě přejímat nekriticky, vždy je třeba myšlenku, která nás zaujme, podrobit zkoumání, zda je použitelná i pro firemní právo (tedy vztahuje se ke klamání jako takovému) nebo zda je již příliš specifická a do jiných odvětví nepřenositelná (např. procesní pravidla).

Druhý základní postulát, ze kterého tak chci při vnímání klamavosti vycházet, je: Klamavost je jen jedna, ale nástrojů k jejímu postihování mnoho. Toto vidění klamavosti je nezbytné pro prakticky aplikující právníky, kteří si jej často osvojí zcela nevědomky, když si uvědomí jeho praktický důsledek – že jediný případ klamání může naplnit hypotézu celé řady právních norem napříč různými odvětvími práva a že tak mohou zájmy svého klienta hájit více než jedním způsobem. Jediné jednání (uvažujme například uvedení klamavého označení v obchodní firmě) může mít následky nejen ve firemním právu, ale například také v právu proti nekalé soutěži, trestním právu, správním právu nebo regulaci ochranných známek.

S ohledem na zaměření této práce je pro nás relevantní především klamání při tvorbě označení, se kterými přicházejí do styku třetí osoby. Ostatní formy klamání jsou pro nás již svou podstatou příliš vzdálené, a pokud si zaslouží pozornost, pak spíše okrajovou nebo jen ve zvláštních případech. „Svatou trojici“, která stojí proti klamavým označením v soukromoprávních vztazích, tvoří firemní právo, právo proti nekalé soutěži a právo ochranných známek – odtud nadsázka o trojjedinosti klamání obsažená v názvu tohoto oddílu. Firemní právo ovšem, zdá se, v analýze klamání a také v praktické použitelnosti za ostatními odvětvími trochu zaostává – zvláště v nekalé soutěži byla klamavost analyzována v judikatuře a odborné literatuře výrazně podrobněji.

Zapomínat nelze ale ani na veřejné právo – významné pro nás bude v některých případech i trestní a správní právo (tam, kde postihuje delikty z klamání při tvorbě označení).

Zaměnitelnost a klamavost obecně

Co rozumět pod pojmy zaměnitelnost, popř. klamavost? Ve stávající úpravě tyto otázky upravuje § 10 odst. 1 ObchZ: „*Firma nesmí být zaměnitelná s firmou jiného podnikatele a nesmí působit klamavě. K odlišení firmy nestačí rozdílný dodatek označující právní formu. U fyzické osoby postačí zpravidla k odlišení uvedení jiného místa podnikání. Má-li fyzická osoba stejné jméno s jiným podnikatelem působícím v témže místě, je povinna doplnit ve firmě údaj o jménu dostatečně odlišujícím dodatkem ve smyslu § 9 odst. 1.*“⁶¹

Úprava v NOZ je ještě střídmější, když konstatuje pouze: „*Obchodní firma nesmí být zaměnitelná s jinou obchodní firmou ani nesmí působit klamavě.*“ Nová regulace tedy vynechává kazuistická pravidla týkající se odlišení firmy fyzických osob a významu dodatku označujícího právní formu.

61 § 10 odst. 1 zákona ObchZ.

V dalším obsah pojmů zaměnitelnost a klamavost musela (a bude muset) vymezit doktrína a aplikační praxe, což není podle mého názoru špatně – naopak se domnívám, že jakýkoli pokus o exaktní definici zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy v textu právního předpisu je předem odsouzen k nezdaru.

Mám-li se pokusit alespoň rámcově vymezit zaměnitelnost a klamavost obchodní firmy a rozdíly mezi těmito instituty, začnu u pojmu zaměnitelnost. Zaměnitelnost obchodní firmy vyjadřuje specifickou formu klamání – a to nezpůsobilost obchodní firmy k odlišení od ostatních již zapsaných firem. Obchodní firma by tedy měla být jedinečná, odlišitelná, specifická – zkrátka nezaměnitelná. Právním zájmem, kterým je zákaz zaměnitelnosti obchodní firmy odůvodněn, je zájem na transparentním korporátním prostředí, ve kterém je pro třetí osoby možné odlišit podnikatele podle jejich označení.

Zákaz klamavosti směřuje k trochu odlišnému cíli. Zde již není firma přímo srovnávána s ostatními zapsanými označeními, nezkoumá se její jedinečnost, ale to, jaký dojem je způsobila vyvolat v osobách, které se s touto firmou seznámí. Zkoumáme tedy, zda dojem vyvolaný obchodní firmou není klamavý. Chráněným zájmem je tedy rovněž určitá kvalita korporátního prostředí, tentokrát možnost spolehnout se na to, že zapsaná označení nebudou obsahovat klamavé údaje.

Firemní právo chrání ale také individuální zájmy jednotlivých podnikatelů – jejich práva k obchodní firmě – a sankcionuje pokusy o plagiování a parazitování na jejich označení. V této oblasti se firemní právo poměrně silně překrývá s právem proti nekalé soutěži.

Oba pojmy (zaměnitelnost a klamavost) je třeba vzájemně nezaměňovat a uvědomovat si, že judikatura i doktrína každému z nich přiřadila vlastní význam. V aplikační praxi toto bohužel dosud není zcela samozřejmé a čas od času se oba pojmy používají v zaměněné podobě (nejčastějším přehmatem je označení firmy, která je ve skutečnosti zaměnitelná, za klamavou) nebo jako nerozlučnou dvojici (je tedy tvrzeno zásadně, že firma je zaměnitelná a klamavá, byť ve skutečnosti jsou důvody např. pouze pro tvrzení o její zaměnitelnosti).

Zaměnitelnost a klamavost jako škálovatelné jevy

Ačkoliv lze u zaměnitelnosti obchodní firmy vysledovat objektivní jádro – obchodní firma obsahuje určité množství shodných znaků jako jiné již zapsané označení, nelze obchodní firmu označit za zaměnitelnou zcela mechanicky. Kládeme-li si otázku, zda je obchodní firma zaměnitelná, nevystačíme si jednoduše s bipolárním posuzováním ano/ne. Přesto by se mohlo na první pohled zdát, že zákonodárce nás k bipolárnímu vidění zaměnitelnosti obchodní firmy navádí, když prostě konstatuje,

že firma zaměnitelná být nesmí. Bylo by však absurdní nahlížet na problematiku tímto prizmatem černobílého vidění – stejně absurdní jako třeba požadovat jasnou odpověď ano nebo ne na otázku, zda je auto rychlé. Ve skutečnosti bychom se měli ptát, jak moc je auto rychlé, a používat k tomu určitou stupnici. Daleko příhodnější je tedy zaměnitelnost obchodní firmy vnímat jako určitou škálu míry zaměnitelnosti a hodnotit, do jaké míry je tedy firma v konkrétním případě zaměnitelná – jak vysoko na škále zaměnitelnosti se dané označení nachází.

V této souvislosti je vhodné poukázat na vývoj na poli známkového práva, které rovněž používalo pojem zaměnitelnost při porovnávání s dříve zapsanými označeními, od účinnosti aktuálně platného zákona o ochranných známkách⁶² ovšem začalo používat termín „pravděpodobnost záměny“⁶³, který lépe vyjadřuje skutečnost, že míru zaměnitelnosti obchodní firmy můžeme kvantitativně vyjádřit a poměřovat s požadovanými standardy (byť přesné číselné vyjádření bude vzhledem k subjektivní povaze nemožné a spíše budeme používat slovní hodnocení).

Pro tyto jevy nebude možné vytvořit přesnou stupnici a objektivně na ní míru zaměnitelnosti a klamavosti změřit. Budeme se muset pohybovat v rámci obecných pojmů a stupnici si definovat orientačně, nikoli exaktně. Pro zaměnitelnost obchodní firmy například na škále:

- 1) Absolutní nezaměnitelnost – Firmy jsou vždy nezaměnitelné
- 2) Malá míra zaměnitelnosti – Obchodní firmy je možné zaměřit pouze výjimečně
- 3) Střední míra zaměnitelnosti – Obchodní firmy jsou zaměnitelné v některých případech, zaměnitelnost se bude vyskytovat více, než výjimečně, ale ne zcela běžně
- 4) Vysoká míra zaměnitelnosti – Obchodní firmy budou zcela běžně zaměnitelné
- 5) Velmi vysoká míra zaměnitelnosti – Obchodní firmy budou zaměnitelné téměř vždy
- 6) Absolutní zaměnitelnost – Obchodní firmy jsou identické

Vzhledem k velkému počtu již zapsaných označení lze předpokládat, že většina nově zapisovaných obchodních firem bude do určité míry zaměnitelná s firmami

62 § 7 zákona č. 443/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochranných známkách).

63 ČERMÁK, Karel. Spory v oblasti ochranných známek. Od zaměnitelnosti k pravděpodobnosti záměny, Právní rádce 3/2006, str. 4–10.

dříve zapsanými. Jak jsem již výše poznamenal, je třeba hledat onu limitní hranici, kdy povolená podobnost označení překračuje přiměřené poměry a obchodní firma se stává příliš zaměnitelnou – špatně odlišitelnou – a nikoli trestat všechny případy zaměnitelnosti nebo klamavosti.

K tomu se hodí citovat P. Hajna: *„Přísnost vůči napodobovatelům má své přirozené meze. Hranice mezi imitací a inovací nejsou nijak zřetelné. K základní hospodářské racionalitě patří neobjevovat již objevené. Lidský pokrok si nelze představit bez rozsáhlého napodobování. I velcí duchové se přiznávali, že by nic nedokázali, kdyby nestáli na ramenou těch, kteří pracovali před nimi.“*⁶⁴

Malá míra zaměnitelnosti bude zpravidla přípustná, naproti tomu vysoká míra zaměnitelnosti nepřipustná. Řešení řady případů bude ale spadat do střední úrovně zaměnitelnosti, kde bude záviset na soudu, zda bude považovat čas od času nastávající případy záměny za dostatečně významné nebo nikoliv. Obdobně lze uvažovat také o klamavosti obchodní firmy.

Subjektivní povaha zaměnitelnosti a klamavosti

Zaměnitelnost i klamavost jsou subjektivní kategorie. Jejich hodnocení závisí do značné míry na osobě, která tyto jevy posuzuje.

Kdybychom se vrátili ke shora uvedenému modelovému případu otázky, zda je nějaké auto rychlé, závisela by odpověď, kterou dostaneme stejně tak na hodnoceném automobilu (objektivní stav – paralela k množství shodných znaků mezi novou firmou a již zapsanými označeními), jako na osobě, která na tuto otázku odpovídá (subjektivní prvek hodnocení).

Důvod, proč je tomu tak, lze spatřovat především v tom, že odpověď zde závisí na analytickém úsudku dotázaného, který se bude opírat o jedinečný soubor názorů, zkušeností apod. dotázaného (v našem případě bude tak záležet např. na tom, jaké auto hodnotitel sám vlastní, zda jezdí předepsanou rychlostí či nikoliv, nebo zda bude hodnotit z pohledu běžného provozu či automobilového sportu).

Tento subjektivní prvek nelze opomenout ani u zkoumání obchodní firmy. Pokud by neexistovalo žádné pravidlo pro stanovení subjektivního úhlu pohledu, který se má použít, každý aplikující by nazíral na zaměnitelnost jedinečným vlastním pohledem a výsledky aplikační činnosti by byly zákonitě velmi nejednotné. To reflektovaly samozřejmě i soudy ve své aplikační praxi a vytvořily standard, podle kterého by měla

---

64 HAJN, Petr. Vyvolání nebezpečí záměny. *Právo a podnikání*. 1994, roč. 3, č.5, s. 6–11. ISSN 1211-1120. S. 10.

být zaměnitelnost a klamavost hodnocena. Jako toto hledisko byl vcelku racionálně zvolen pohled průměrného zákazníka.

Hodnocení zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy z pohledu průměrného zákazníka je v současné době zakotveno v ustálené judikatuře Nejvyššího soudu zformované postupně od počátku devadesátých let.⁶⁵

Vzniká ovšem otázka, jak pojem „průměrný zákazník“ vykládat. Především je třeba průměrným zákazníkem rozumět jinou osobu, než průměrného spotřebitele, jehož hledisko se často užívá v právu nekalé soutěže, a jasně tyto pojmy odlišovat, byť je někteří autoři zaměňují a hovoří ve firemním právu o průměrném spotřebiteli.^{66,67} Také firemní judikatura často operuje s hlediskem průměrného spotřebitele, aniž by dovozovala, proč v daném případě bude průměrný zákazník spotřebitelem.

To je ovšem nepřesné, průměrný zákazník nemusí být vždy spotřebitel, soud by měl v každém případě zvažovat, kdo oním průměrným zákazníkem bude a proč. Často bude průměrným zákazníkem naopak profesionál – podnikatel, například v případě, že předmětem činnosti hodnoceného podnikatele bude dodávání zboží maloobchodům nebo výroba a distribuce produktů určených k dalšímu zpracování – tedy v případech, kdy podnikatel je pouze subdodavatelem.

Hledisko průměrného zákazníka bude také pro různé podnikatele různé – je třeba hledat průměrného zákazníka zvlášť pro každý jednotlivý případ. Toto stanovisko přijala i judikatura, když například Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2007, sp. zn. 29 Cdo 904/2007, které pro případ, kdy byla posuzována zaměnitelnost obchodní firmy dodávající veterinární léčiva, dovedl, že průměrným zákazníkem bude veterinární lékař, který se v oboru relativně dobře orientuje, a že je tedy na místě zaměnitelnost posuzovat benevolentnějším pohledem, neboť průměrný zákazník má vysokou rozlišovací schopnost.⁶⁸

K obsahu pohledu průměrného zákazníka správně poznamenal P. Hajn, že v sobě nese určitou nepozornost, neboť životní tempo mu dovoluje pouze spěšné pozorování – letmý pohled na obchodní firmu.⁶⁹ Průměrný zákazník nebude označení pečlivě zkoumat, takovou snahu po něm nelze požadovat.

65 Viz např. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7.11.1994, sp. zn. 3 Cmo 813/93, z poslední doby Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2010, sp. zn. 29 Cdo 3580/2009.

66 DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Obchodní firma společnosti. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

67 TOMSA, Miloš. K obchodnímu jménu a jeho ochraně. *Obchodní právo*. 1995, roč. 4, č. 7–8, s. 14–17. ISSN 1210-8278. S. 15–16.

68 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2007, sp. zn. 29 Cdo 904/2007.

69 HAJN, Petr. Jak posuzovat zaměnitelnost. *Daňová a hospodářská kartotéka*. 1996, roč. 4, č. 2, s. 11–14 ISSN 1210–6739. S. 12–13.

V případě přezkumu zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy fiktivního podnikatele bude hledisko průměrného zákazníka nepoužitelné – fiktivní podnikatel nemá zákazníky – analogicky ovšem bude možné použít hledisko průměrné osoby, která přichází s fiktivním podnikatelem do styku. Ani zde nepovažují za vhodný pohled průměrného spotřebitele, protože i v případě fiktivních podnikatelů toto hledisko nemusí odpovídat skutečnosti.

Slabinou posuzování firmy z pohledu průměrného zákazníka je, že ve skutečnosti přes snahu soudů zcela jednotné hledisko pro posuzování klamavosti a zaměnitelnosti obchodní firmy neexistuje a asi ani existovat nemůže. Pohled průměrného zákazníka je do jisté míry iluzí – ve skutečnosti se bude osoba aplikující právo při snaze o do držení tohoto pravidla řídit pouze svou představou pohledu průměrného zákazníka, která se může od pravdy značně lišit.

Nechci ale tvrdit, že snaha o sjednocení hlediska, ze kterého je nahlíženo na zaměnitelnost a klamavost, je zbytečná. Pohled průměrného zákazníka je pro aplikující osobu dobrým vodítkem a snaží se omezit libovůli a nahodilost při aplikaci práva. Chci pouze naznačit, že není radno přeceňovat jeho skutečný dopad a že se nejedná o vyloučení subjektivního vnímání, ale o přenos subjektivity na jinou kvalitativní úroveň.

Dobře k tomu poznamenává K. Čermák v článku věnujícím se mimo jiné problematice hlediska průměrného zákazníka v rámci známkového práva: „*Tento postoj průměrného zákazníka, konstruovaný soudem, zajisté musí být fiktivní a lze se právem ptát, zda je vůbec možné, aby si konkrétní soudce nebo senát dojem průměrného zákazníka osvojil, zda se nejedná pouze o účelovou konstrukci, která zastírá, že posuzování zaměnitelnosti je ve skutečnosti v soudcově diskreci, a tudíž že je krajně subjektivní. Domnívám se, že tomu tak není, byť určité subjektivní prvky samozřejmě nelze upřít žádnému lidskému rozhodování. Konstrukce dojmu průměrného spotřebitele je důležitá v tom, že neumožňuje subjektivními úvahami legitimizovat rozhodovací proces, ne v tom, že by subjektivní úvahy vylučovala vůbec ze hry (což ani není možné). Princip průměrného spotřebitele vymezuje, jakými subjektivními úvahami závěr o zaměnitelnosti nelze korektně odůvodnit: je nepřipustné tento závěr odůvodnit zjištěním úmyslu nebo znalostí konkrétního soutěžitele stejně jako je nepřipustné jej odůvodnit pouze zjištěním vnímání konkrétního spotřebitele a je také nepřipustné odvolávat se na subjektivní charakteristiky soudce provádějícího toto hodnocení, na jeho vlastní znalosti, vzdělání, spotřebitelské návyky a preference aj.*“⁷⁰

70 ČERMÁK, Karel. Spory v oblasti ochranných známek. Od zaměnitelnosti k pravdě-podobnosti záměny. *Právní rádce*. 2006, roč. 14, č. 3, s. 4–16. ISSN 1210-4817.

Rozsah hodnocení zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy

Při zkoumání zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy je třeba se zabývat také otázkou rozsahu tohoto hodnocení. To bude mít zásadní význam především v případě přezkoumávání zaměnitelnosti firmy, kde je třeba určit soubor označení, se kterými se obchodní firma porovnává. Rozsah tohoto hodnocení má své věcné, územní a časové hledisko. V případě klamavosti obchodní firmy tyto problémy tak významné nejsou – podstatný by ovšem mohl být teritoriální nebo časový rozsah klamavosti.

Obchodní zákoník je v tomto vcelku jednoznačný, z hlediska věcného je třeba firmu porovnávat se všemi obchodními firmami zapsanými v obchodním rejstříku. Není přitom rozhodné, zda se jedná o firmy právnických osob nebo podnikajících fyzických osob zapsaných v obchodním rejstříku, jak správně uvedl již Vrchní soud v Praze.⁷¹ K ochraně označení nezapsaných v obchodním rejstříku bude ovšem nutno použít právo proti nekalé soutěži nebo příslušnou oblast práva duševního vlastnictví.

Z hlediska časového pak bude rozhodné, které firmy byly zapsány do obchodního rejstříku dříve – porovnáváme s již zapsanými označeními v souladu s pravidlem priority starších označení. Toto neznamená, že staršímu označení bude vždy přiznána priorita proti označení novějšímu, z tohoto pravidla mohou nastat výjimky, pokud obchodní firma později zapisovaná požívá priority z důvodu existence jiného označení – například obchodní známky.

Vzhledem k tomu, že platná právní úprava nestanoví žádné územní omezení nezaměnitelnosti, či klamavosti firmy, platí, že musí být firma výlučná a neklamavá na území celé České republiky.⁷²

Někteří autoři to považují za velmi striktní a v praxi mnohdy jen těžce realizovatelný požadavek⁷³, zejména ve vztahu k podnikatelům – fyzickým osobám. Osobně to ovšem považuji za dané situace za nejlepší možné řešení a problém s obtížností vytvoření zcela nezaměnitelné firmy řeším pomocí koncepce zaměnitelnosti jako škálovatelného jevu a připuštěním malé míry zaměnitelnosti.

71 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992. In: POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8. S. 45.

72 POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8.

73 ŠTENGLOVÁ, Ivana; PLÍVA, Stanislav; TOMSA, Miloš a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář.* 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7. S. 27.

Jako alternativní řešení by v úvahu přicházelo rozčlenění přezkumu na menší správní jednotky – například na obvody jednotlivých rejstříkových soudů. Toto se mi jeví jako návrat do minulosti a přílišné omezení přezkumu obchodní firmy – jednotlivé regiony jsou vzájemně velmi provázány, český trh je sám o sobě velmi malý, natož pak trhy regionální. Region, ve kterém se nachází administrativní sídlo podnikatele, též nemusí být vždy skutečným centrem jeho podnikatelských aktivit, nemluvě o tom, že i v případech, kdy tomu tak je, budou podnikatelské aktivity často rámec regionu přesahovat. O něco přijatelnější se již jeví případné omezení přezkumu na subjekty vystupující na relevantním trhu. Zásadním problémem by zde bylo vymezování relevantního trhu při preventivní kontrole obchodní firmy při zápisu do obchodního rejstříku, kdy rejstříkový soud nedisponuje údaji pro posouzení, zda podnikatelé působí na relevantním trhu, a při zápisu do rejstříku obchodní společnost ještě ani žádný svůj relevantní trh mít nebude, ten se zformuje až později po zahájení podnikání.

Navíc požadavek na to, aby obchodní firma byla odlišitelná a neobsahovala klamavé údaje, považuji v zájmu tvorby průhledného korporátního prostředí za žádoucí bez ohledu na to, zda se soutěžitelé setkávají na relevantním trhu – obchodní společnosti by měly mít jedinečný individualizovaný název neobsahující nepravdivé nebo klamavé údaje.

E. Večerková správně poznamenává, že menší územní celek, než území státu, může mít podle úpravy v ObchZ význam v případě obchodních firem podnikatelů – fyzických osob⁷⁴, neboť poslední věta § 10 odst. 1 ObchZ stanoví „*Má-li fyzická osoba stejné jméno s jiným podnikatelem* působícím v témže místě, je povinna doplnit ve firmě údaj o jménu dostatečně odlišujícím dodatkem ve smyslu § 9 odst. 1.“

Při zkoumání klamavosti otázky rozsahu databáze označení, se kterými porovnááme, nevznikají, neboť klamavost obchodní firmy se zkoumá izolovaně nikoli ve vztahu k existujícím označením (byť někdy může být existence jiné obchodní firmy rozhodná – např. pokud podnikatel klamavou firmou vytváří dojem spojení s jiným podnikatelem uvedením jeho obchodní firmy ve své).

Jak analyzovat zaměnitelnost obchodní firmy

Shora jsem naznačil základní vymezení zaměnitelnosti jako nezpůsobilosti obchodní firmy být odlišitelná od obchodních firem podnikatelů. Toto zdánlivě jednoduché vymezení zaměnitelnosti, jak to tak často bývá u podobných vymezení užívajících vysokou míru abstrakce a obecné termíny, je v aplikační praxi zdrojem nepřeborných problémů.

74 VEČERKOVÁ, Eva. Obchodní firma a nekalá soutěž. Časopis pro právní vědu a praxi. 2008, roč. 16, č. 1, s. 31–40. ISSN 1210 -9126. S. 31–32.

U označení, která jsou zcela identická, potíže nenastávají, jedná se o nejryzejší formu zaměnitelnosti, shodná označení jsou zaměnitelná vždy. Přesto se v obchodním rejstříku stále vyskytují duplicitní zápisy firem z devadesátých let, kdy databáze jednotlivých rejstříkových soudů ještě nebyly propojeny a mohlo se tedy stát, že v obvodech různých rejstříkových soudů byly zapsány společnosti se stejnou firmou, aniž by to rejstříkový soud při zápise zjistil a kdy také panovaly mezi odbornou veřejností neshody, zda je rejstříkový soud oprávněn odmítnout zápis v případě, že firma odporuje zákonu.⁷⁵ Tento nepochybně závadný stav dosud nebyl zcela odstraněn, u nových společností však již v zásadě nepřipadá duplicitní zápis firmy v úvahu.⁷⁶

V prvé řadě bychom si měli stanovit, co je předmětem zkoumání při hodnocení zaměnitelnosti obchodní firmy. V tomto případě je odpověď vcelku zřejmá – jedná se o obchodní firmu, tedy označení podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku.⁷⁷ Zkoumá se firma jako celek, tedy jak firemní kmen, tak i jednotlivé dodatky. Omezení zkoumání pouze na dílčí shodné nebo odlišné prvky je zkreslující a pomocí podobných závěrů se často nakonec lze dobrat k závěrům, které odporují skutečnosti.

Nestačí přitom zaměřit se pouze na psanou podobu obchodní firmy, firma musí být odlišitelná jak zrakem, tak i sluchem⁷⁸, což bude významné zejména u firem obsahujících výrazy z cizích jazyků, u nichž se liší výslovnost od psané podoby, nebo u firem obsahujících znaky, které se nevyslovují, například uvozovky a interpunkci.

I aktuální judikatura správně dovodila, že pouhé uvedení shodného výrazu ve dvou obchodních firmách nevede samo o sobě k závěru o zaměnitelnosti těchto firem⁷⁹, označení je vždy nutné přezkoumávat jako celek, nestačí zabývat se pouze jeho částí (například jádrem firemního kmene).

V dalším je dostupná judikatura soudů vyšších instancí dosti skoupá, rozhodnutí podrobně argumentujících, proč je daná firma zaměnitelná nebo naopak, je k dispozici jen omezené množství. Jedním z důvodů je, že nejčastějším druhem soudního přezkumu obchodní firmy je kontrola při zápisu do obchodního rejstříku, kdy bývá rozhodnutí zpravidla podloženo jen velmi krátkým odůvodněním.

75 BŘEŇ, Milan. Obchodní jméno společnosti s ručením omezeným. *Obchodní právo*. 2000, roč. 9, č. 3, s. 14–24. ISSN 1210-8278. S. 15.

76 BŘEŇ, Milan. Obchodní jméno společnosti s ručením omezeným. *Obchodní právo*. 2000, roč. 9, č. 3, s. 14–24. ISSN 1210-8278. S. 15.

77 § 8 odst. 1 ObchZ.

78 LOCHMANOVÁ, Ludmila. Poznámky k problematice obchodního jména. *Právo a podnikání*. 1996, roč. 5, č. 5, s. 4–10. ISSN 1211-1120. S. 5.

79 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp.zn. 3 Cmo 568/2000.

Jedním z případů, který pro nás může být argumentačně zajímavý, je věc, kdy se měl soud vyjádřit k zaměnitelnosti obchodní firmy, ve které vystupuje jako rozlišující prvek jedno písmeno předřazené před obchodní firmu – tedy např. srovnání ABC s.r.o a A-ABC s.r.o. Soud zde konstatoval, že pouhé předřazení jediného písmene není dostatečným odlišujícím znakem, neboť se při běžném používání takového označení vytrácí rozlišovací schopnost tohoto jediného znaku⁸⁰ (a to zvláště v případech, kdy se jedná o stejné písmeno jako to, kterým začíná zbytek označení)⁸¹. Vzhledem k tomu, že vyčlenění rozlišovacího znaku na začátek obchodní firmy je možné považovat za nejvíce prominentní umístění, domnívám se, že můžeme dojít k závěru, podle kterého jediný odlišný znak nebude postačovat k odlišení obchodní firmy. Přesto si umím představit i situace, kdy tomu bude jinak, především u velmi krátkých obchodních firem (například při srovnání AB s.r.o. a B s.r.o. by bylo možné uvažovat o tom, zda není rozdíl dostatečný, byť se jedná o jediný odlišný znak – ve skutečnosti to znamená, že je odlišných 50% firmy bez povinného dodatku).

V jiné věci Nejvyšší soud konstatoval, že skutečnost, že v obchodní firmě jednoho podnikatele je obsažena celá obchodní firma jiného podnikatele, zpravidla sama o sobě vyvolává předpoklad o zaměnitelnosti těchto firem⁸². Dané rozhodnutí je však dobré chápat spíše jako interpretační vodítko nežli bezvýjimečné pravidlo a je třeba si také uvědomit, že se v tomto případě jedná o rozhodnutí trestního senátu, a obchodněprávní argumentace, byť klíčová pro posouzení sporu byla pouze součástí řešeného právního problému.

Konstatování, že zapsaní podnikatelé nejsou vzájemně v soutěžním vztahu, tedy že se nesetkávají na relevantním trhu, není dostatečné pro posouzení, zda je obchodní firma zaměnitelná a klamavá. Zatímco v případě zkoumání klamavosti skutečnost existenčního vztahu může mít vliv na hodnocení klamavosti, pokud nás zajímá zaměnitelnost obchodní firmy, musím konstatovat, že zde námitka neexistence soutěžního vztahu tak významná není. Přesto se tento argument pravidelně před soudy objevuje a díky tomu máme k dispozici judikaturu, která jej popírá⁸³. Skutečnost, že podnikatelé nejsou v konkurenčním vztahu, nemůže sama o sobě zaměnitelnost vyloučit, může ale mít argumentační význam – snižuje pravděpodobnost, že v praxi dojde k záměně, snižuje nebezpečnost zaměnitelnosti.

Rovněž argument, že společnost nepodniká (například společnost s ručením omezeným založená k nepodnikatelským účelům) a tedy není třeba se ohlížet na to, zda

80 Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5.5.2009, sp. zn. 8 Cmo 106/2009.

81 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. června 2005, sp.zn. 7 Cmo 72/2005, potvrzené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.8.2006 sp.zn. 29 Odo 1221/2005.

82 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2004, sp. zn. 8 Tdo 1120/2004.

83 Například Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp.zn. 3 Cmo 568/2000 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2007, sp. zn. 29 Cdo 904/2007.

je firma pro zákazníka zaměnitelná, není relevantní, jak také správně judikoval Vrchní soud v Olomouci⁸⁴. Příkaz, že obchodní firma nesmí být zaměnitelná, se vztahuje jak na společnosti založené k podnikatelským účelům, tak i na fiktivní podnikatele, kteří se podnikatelské činnosti nevěnují, ale jsou podnikateli z důvodu, že se zapisují do obchodního rejstříku.

Otázkou jak hodnotit zaměnitelnost se podrobně zabývala již prvorepubliková literatura, jak dobře uvádí P. Hajn⁸⁵. Přitom formulovala několik pravidel, která jsou do značné míry aktuální i dnes – jen porovnejte se shora formulovanými závěry (např. hledisko průměrného zákazníka nebo zkoumání firmy jako celku). K řadě z nich dospěla už meziválečná doktrína firemního práva:

- „1. Při zkoušení zaměnitelnosti jest bráti zřetel v první řadě na elementy shodné, podobně, nikoliv na elementy rozdílné.
2. Rychlé životní tempo dovoluje zákazník zpravidla jen spěšné pozorování, letmý pohled. Má-li zákazník zvláště vyvinutý postřeh a zkoumá-li pedanticky podnikovou značku, nebude ošálen. Není však průměrným zákazníkem.
3. Nelze vycházeti z pozornosti v zákaznickém styku potřebné ku rozeznání padělku od originálu, nýbrž nutno vycházeti z faktické skutečně vynakládané pozornosti, jež jest zajisté daleko méně intenzivní. Zákazníkům nelze ukládat povinnost, aby pečlivě studovali podnikové značky.
4. Není správným rozpitvati podnikovou značku na řadu podružných elementů a pak vycházeti od elementů neshodných.
5. Nekalý soutěžitel počítá s matností upomínkového obrazu a s letmým pohledem odběratelstva.
6. Při stejnosti předmětu podnikání, je povinnost odlišovat podnikovou značku přísnější.“

Rozlišovací schopnost jednotlivých dodatků

Díky tomu, že ObchZ výslovně uvádí, že „k odlišení firmy nestačí rozdílný do-datek označující právní formu“⁸⁶, a že se tento dodatek k obchodní firmě připojuje povinně a to v zákonem stanovené podobě, můžeme dodatek o právní formě z úvah o zaměnitelnosti podle aktuálně účinné úpravy prakticky vyloučit.

84 Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5.5.2009, sp. zn. 8 Cmo 106/2009.

85 HAJN, Petr. Jak posuzovat zaměnitelnost. *Daňová a hospodářská kartotéka*. 1996, roč. 4, č.2, s. 11–14 ISSN 1210-6739. S 13.

86 § 10 odst. 1, věta druhá ObchZ.

V NOZ toto ustanovení chybí, není ovšem pochyb, že ke stejnému závěru lze dojít výkladem. Navíc máme k dispozici judikaturu z počátku 90. let, která za obdobné situace, kdy zákon mlčel, dovodila, že užití odlišného dodatku označujícího právní formu obvykle samo o sobě není dostatečným odlišujícím prvkem⁸⁷, na rozdíl od judikatury prvorepublikové, ve které se občas prosazoval opačný názor⁸⁸.

Poměrně striktně se při posuzování zaměnitelnosti obchodní firmy staví judikatura k dodatkům, které jsou pouze nositeli geografické lokace, tedy nejčastěji dodatky označující místo podnikání nebo sídlo podnikatele. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 844/2003, uvádí, že od 1.1.2001 nelze odlišit sídlem obchodní firmy dvou právnických osob, což shora uvedené rozhodnutí⁸⁹ odůvodňuje jednak zrušením § 10 odst. 1 věty druhé ObchZ, která dříve odlišení geografickým údajem umožňovala, a jednak argumentuje, že uvedení geografického označení sídla v obchodní firmě samo o sobě není způsobilé zajistit odlišitelnost.

Osobně se domnívám, že zde Nejvyšší soud neřeší situaci nejlepším možným způsobem, umím si představit případy, kdy odlišení místem bude dostatečné k zajištění nezaměnitelnosti (a také nebude ve všech případech klamavé) – například v případě označení dvou společností téhož provozovatele podnikajících v jiné lokalitě – tedy kupříkladu ABC Praha s.r.o a ABC Brno s.r.o. Takové odlišení může být podle mého názoru považováno za dostatečné k zajištění nezaměnitelnosti a jen je třeba o to pečlivěji přezkoumávat, zda firma není klamavá z důvodu parazitování na pověsti jiného soutěžitele (v našem modelovém případě by tomu tak nebylo, neboť se jedná o společnosti tvořící patrně faktický koncern).

V těchto situacích nebude zpravidla přezkoumávána firma na základě žaloby (neboť nebude důvod podat žalobu), přezkum při zápisu do obchodního rejstříku ovšem proběhne v každém případě.

V praxi jsem se setkal s poněkud kuriozním případem aplikace práva, kdy byla podle této judikatury jako zaměnitelná vyhodnocena rejstříkovým soudem firma „Pizza Kravaře, s.r.o.“ v porovnání s označením „Pizza Pernštýn, s.r.o.“⁹⁰ což je samozřejmě špatně, geografické označení je zde výrazným prvkem firmy, který oba podnikatele odlišuje a soud podanému odvolání vyhověl v tomto případě autoremedurou.

87 MACEK Jiří. Ochrana obchodního jména. *Obchodní právo*. 1994, roč. 3, č. 5, s. 16–19. ISSN 1210-8278, S. 16.

88 BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. K právní úpravě obchodního jména v obchodním zákoníku. *Právní rádce*. 1994, roč. 2, č. 3, s. 17–19. ISSN 1210-4817. S. 17.

89 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2007, sp. zn. 29 Cdo 904/2005.

90 Usnesení Krajského soudu v Ostravě C 54853-RD3/KSOS, Fj 63177/2012, ze dne 2.11.2012.

Přesnější, než výše citovaný názor Nejvyššího soudu, bylo podle mě stanovisko odvolacího soudu⁹¹, který nešel tak daleko, a konstatoval pouze, že geografický údaj uvedení sídla sám o sobě nemůže dostatečně odlišit obchodní firmu za situace, kdy obě posuzované společnosti mají sídlo v tomto místě. V praxi rejstříkových soudů se ovšem často objevuje apriorní odmítání odlišení obchodní firmy uvedením sídla, a proto je vhodné postupovat spíše obezřetně.

K problematice uvádění sídla v obchodní firmě je třeba ještě poznamenat, že § 10 odst. 1 ObchZ obsahoval až do 31.12.2001 tuto větu: „*U právnické osoby postačí k odlišení od obchodního jména jiné právnické osoby uvedení jiného sídla, jestliže tyto osoby nepodnikají v tomtéž oboru nebo v oborech zaměnitelných při hospodářské soutěži.*“ Do 31.12.2000 vcelku nebylo pochybností o tom, že uvedení sídla je mezi podnikateli, kteří nemají obdobný obor činnosti, samo o sobě dostatečným rozlišením⁹² a bylo v praxi hojně využíváno. Někteří autoři⁹³ ze zrušení shora uvedené věty vyvodili, že tedy nadále uvedení sídla v obchodní firmě nemůže dostatečně odlišit obchodní firmu od dříve zapsaných označení a současná judikatura na základě této úvahy otočila prakticky o 180 stupňů – uvedení sídla, které bylo velmi silným odlišujícím znakem, se stalo nezpůsobitelným k odlišení. To je samozřejmě nepřiměřená paušalizace – nadále platí nutnost přezkoumávat obchodní firmu jako celek. Poté co nabude účinnosti NOZ navíc tento argument bude invalidován skutečností, že byla přijata zcela nová úprava.

Hodnocení klamavosti obchodní firmy

Podstatou institutu zákazu klamavosti je zajistit, že obchodní firma podnikatele nebude na podnikatelova zákazníka působit klamavě. Zákaz klamavosti se zdá být blízký právu na ochranu před nekalou soutěží, když chrání zákazníky před tím, aby v nich označení podnikatele vyvolávalo klamavý dojem. Klamavost je přitom jedním z typických soutěžních hříchů. Někteří autoři proto hovoří dokonce o překrytí s právem nekalé soutěže⁹⁴. Je ovšem třeba si uvědomovat, že se stále pohybujeme v úrovni

91 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp.zn. 3 Cmo 568/2000.

92 HAJN, Petr. K úpravě obchodního jména. Časopis pro právní vědu a praxi. 1995, roč. 3, č. 1, s. 18–30. ISSN 1210-9126, nebo JEŽEK, Jiří. Ochrana obchodního jména. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

93 ŠTENGLOVÁ, Ivana; PLÍVA, Stanislav; TOMSA, Miloš a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7. S. 27–28.

94 ŠTENGLOVÁ, Ivana; PLÍVA, Stanislav; TOMSA, Miloš a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7. S. 27.

absolutní ochrany obchodní firmy, kde cílem je právě tak ochrana transparentního soutěžního prostředí, jako ochrana konkrétních soutěžitelů a skutečnost, že firemní právo zasahuje i jiné než soutěžní vztahy.

Klamavost obchodní firmy může nabývat řadu konkrétních podob. Taxativní výčet jednotlivých forem klamání učinit nelze, obchodní praxe je plná specifických případů, které lze jen těžko všechny vyjmenovat. Judikatura sice uvádí, že: „*požadavek, že firma nesmí působit klamavě, znamená, že nesmí vzbuzovat klamnou představu o podnikateli nebo o předmětu podnikání*“⁹⁵, to je však velmi vágní a neúplné. Rozhodně nelze takto jednoduše problematiku forem klamavosti uzavřít. Jakékoli skutkové podstaty klamavosti vytvořené opakující se judikaturou mají pouze demonstrativní charakter. Pro účely této práce bude ale vhodné zmínit alespoň nejčastější formy klamavosti obchodní firmy.

Mezi v praxi celkem početné případy klamavosti, jak naznačuje již shora citované rozhodnutí Nejvyššího soudu, patří klamání uvedením předmětu podnikání (nebo i jen určité činnosti nebo oblasti působení), který podnikatel ve skutečnosti nevykonává nebo k němu nemá oprávnění. Judikatura se setkala například s případem klamavosti, kdy firma podnikatele obsahovala slova „finanční a úvěrová“, přičemž podnikatel nebyl oprávněn poskytovat úvěry ani jiné finanční služby⁹⁶, což považují za poměrně nebezpečný případ klamavosti.

Časté je také klamání uvedením nepravdivého geografického údaje v obchodní firmě. Tímto údajem může být uvedení adresy, ale také třeba jen obce, určité oblasti, státu a podobně. To, že je geografický údaj klamavý, bude v tomto případě nutně prokázat. Zpravidla nepostačí jen konstatování, že podnikatel nemá v tomto místě své sídlo. Podnikatel totiž v této lokalitě může mít umístěnu provozovnu nebo označení z jiného důvodu nebude vyvolávat v zákaznících klamný dojem (např. firma „Francouzská vína – Jan Novák, s.r.o.“ nebude klamavá za situace, kdy společnost bude prodávat francouzská vína z dovozu bez ohledu na sídlo nebo umístění provozovny tohoto podnikatele. V této souvislosti je podnětný opět výše zmíněný případ posuzování obchodní firmy „Pizza Kravaře, s.r.o.“ za situace, kdy společnost měla sídlo a provozovnu v malé obci poblíž města Kravaře. K tomuto problému zazněl názor, že firma je klamavá, podle mého názoru to ovšem není správné – pokud je podnikatel situován v bezprostřední blízkosti místa uvedeného v obchodní firmě (a navíc v uvedeném případě poskytuje služby i na místě uvedeném ve firmě – např. rozvoz pizzy), nepovažuji to za dostatečné pro závěr o tom, že je firma klamavá. Případ nakonec u soudu neskončil, takže k němu nemohu poskytnout žádné konečné rozhodnutí ve věci.

---

95 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2008, sp. zn. 2 Odo 1729/2006.

96 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 201/2007.

Čas od času se objevuje také klamání v podobě vyvolávání dojmu, že podnikatel je ve skutečnosti veřejnoprávní korporací – organizační složkou státu, samosprávným celkem nebo organizací od nich odvozenou, jimi ovládanou a podobně. Často bývá využíváno „především jméno prestižních právnických osob (např. vysoké školy, kulturní a vědecké instituce národního či mezinárodního významu), hospodářský subjekt tímto neoprávněným použitím vyvolává zdání důvěryhodnosti, odbornosti, či zvláštní organizační spřízněnosti s onou prestižní institucí.“⁹⁷ V praxi jsem se tak setkal s bezpočtem takových obchodních firem (různé výzkumné ústavy, inspekce, zkušebny, královské společnosti a podobně). Ne vždy půjde o klamání takové intenzity, aby skutečně vyvolalo v průměrném zákazníkovi mylný dojem – např. u firmy „Královská společnost, s.r.o.“ bude asi každému jasné, že se jedná o běžné reklamní přehánění a taková firma nebude klamavá.

Zajímavý případ, který se týkal klamavosti názvu občanského sdružení, ale který je inspirativní také pro oblast firemního práva, vznikl v situaci, kdy o registraci požádalo sdružení, jehož název obsahoval výraz „Komise pro cenné papíry“. Nejvyšší správní soud dal v této věci za pravdu názoru, že takové označení je klamavé, a to i za situace, kdy komise pro cenné papíry jako státní orgán již byla zrušena.⁹⁸

Z firemního práva je v této souvislosti zajímavá kauza, ve které šlo o firmu „Dopravní podnik Ústeckého kraje a.s.“, přičemž nebyla dána žádná souvislost mezi Ústeckým krajem či jeho orgánem a touto právní osobou. V této věci soud dospěl k závěru, že taková firma: „působí vůči veřejnosti klamavým dojmem, neboť asociuje spojení se žalobcem jako právní osobou (územním samosprávným celkem), což se nezakládá na pravdě.“⁹⁹

Častým případem klamavosti obchodní firmy jsou různé formy parazitování na jiném podnikateli nebo jeho produktech – obvykle jde o použití cizího označení ve vlastní firmě. Takto „vypůjčeným“ označením může být např. firma jiného podnikatele, cizí jméno nebo název, obchodní známka, doménové jméno nebo také označení produktů a služeb, popř. i jiné označení. Zajímavým případem z praxe byl spor o to, zda způsobuje klamavost obchodní firmy označení „bohemka“ pojaté do firmy výrobce šumivých vín (spor mezi Bohemia Sekt a.s. a BOHEMKA s. r. o.). Nejvyšší soud zde správně argumentoval, že ochranu požívají také zlidovělá označení, a že průměrný zákazník si termín „bohemka“ spojí s produkty Bohemia Sekt a.s.¹⁰⁰ K obdobnému závěru bude vhodné se klonit také v případech jiných zlidovělých

97 HAJN, Petr. Ochrana právní osoby podle § 19b občanského zákoníku. *Právo a podnikání*. 1994, roč. 3, č. 10, s. 2–5. ISSN 1211-1120. S. 2..

98 Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 20.5.2010, sp. zn. 7 As 28/2010.

99 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 2667/2008.

100 Usnesení Nejvyššího soud u ze dne 29.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 3607/2010.

označení, pokud mohou skutečně vyvolat v průměrném zákazníkovi klamný dojem. K obdobnému závěru dochází také P. Hajn (pravda pro oblast nekalosoutěžních vztahů, ale jako příklad je tato situace použitelná i pro firemní právo) v případě označení „TOS“ (továrna obráběcích strojů, lidově známá jako „toska“) a označení „TOSCA“.¹⁰¹

Test zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy

Pro zkoumání zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy nelze vytvořit všeobecně platný jednoduchý postup. Jak bylo výše popsáno, v každém jednotlivém případě je nutné individuálně posuzovat, zda podle všech relevantních okolností je firma zaměnitelná a klamavá a zjednodušující postupy jsou předem odsouzeny k neúspěchu.

V návaznosti na shora uvedený návod, jak argumentovat ve věcech zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy, a na výklad o míře zaměnitelnosti je ale možné jako pomůcku vymezit okruhy otázek, které by si při zkoumání zaměnitelnosti a klamavosti měla osoba aplikující právo zpravidla položit, aby vůbec mohla posoudit, zda je firma zaměnitelná, či klamavá.

Podle odpovědí na ně pak může snáze formulovat a odůvodnit svůj závěr o míře klamavosti v daném případě. Ještě jednou však opakuji, že praxe je plná atypických případů a že se jedná jen o pomůcku pro další úvahy a níže uvedený test zaměnitelnosti a klamavosti nemá a nesmí nahradit komplexní posouzení o tom, zda firma je či není zaměnitelná z pohledu průměrného zákazníka.

Test zaměnitelnosti a klamavosti:

- 1) Kdo je průměrným zákazníkem podnikatele? Bude to jiný podnikatel nebo spotřebitel? Jde typicky o dlouhodobé partnery nebo jednorázové dodavatele?
- 2) Bude průměrný zákazník postupovat opatrně (např. u větších transakcí) nebo neopatrně (např. u rutinních drobných nákupů)?
- 3) Je obchodní firma nebo její kmen shodný s jinou zapsanou obchodní firmou nebo její částí?
- 4) Je obchodní firma nebo její kmen podobný jiné zapsané obchodní firmě nebo její částí?
- 5) Obsahuje obchodní firma nějaký nepravdivý údaj? Obsahuje firma nějaký údaj, který je zavádějící, tendenční nebo jeho pravdivost nelze ověřit?

---

101 HAJN, Petr. Vyvolání nebezpečí záměny. *Právo a podnikání*. 1994, roč. 3, č. 5, s. 6–11. ISSN 1211-1120. S. 9.

- 6) Obsahuje obchodní firma alespoň jedno slovo nebo výraz shodný nebo velmi podobný s jinou obchodní firmou nebo její částí?
- 7) Obsahuje firma název (nebo část názvu) jiného podnikatele, produktu, služby a podobně?
- 8) Parazituje obchodní firma na jiném podnikateli, veřejnoprávní korporaci a podobně?
- 9) Obsahuje obchodní firma odlišující dodatky? Jsou odlišující dodatky dostatečně výrazné, aby ve většině případů firmy odlišily?
- 10) Obsahuje obchodní firma geografický údaj? Odpovídá tento údaj skutečnosti (sídlu, provozovně apod.)?
- 11) Obsahuje obchodní firma údaj o předmětu podnikání? Odpovídá tento údaj skutečnosti?

K argumentaci ve věcech zaměnitelnosti a klamavosti

S ohledem na to, že hodnocení zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy je do značné míry subjektivní, záleží výsledné posouzení často do značné míry na použité argumentaci. Vnucuje se cynická myšlenka, že posuzování zaměnitelnosti a klamavosti je tak elastické, že často záleží více na tom, jak je věc popsána, než na objektivním stavu. V těchto věcech je však těžko radit, umění argumentace je osobní dovednost, která záleží na talentu dané osoby a často dlouhých letech pěstování.

Můžeme ovšem shrnout argumenty, které lze použít ve prospěch a v neprospěch klamavosti či zaměnitelnosti obchodní firmy, a jejich význam. Pro zjednodušení hovořím o osobě, která uplatňuje nároky z firemního práva, jako o žalobci. O osobě, která je v podezření, že její firma je zaměnitelná nebo klamavá, pak jako o žalovaném.

Předně je možné argumentovat povahou průměrného zákazníka podnikatele. Vzhledem k tomu, že pohled průměrného zákazníka je hlediskem, ze kterého má soud posuzovat zaměnitelnost a klamavost obchodní firmy, platí, že čím opatrnější je průměrný zákazník, tím benevolentnější může být soud při posuzování zaměnitelnosti a klamavosti a naopak. Snažit se prokázat, že průměrný zákazník je podnikatel, profesionál, dlouhodobý odběratel, zkrátka někdo, kdo se na trhu vyzná, je tak v zájmu žalovaného. Prokázat, že průměrný zákazník je spíše nepodnikatel, spotřebitel, náhodný odběratel je naopak v zájmu žalobce.

Lze také nadést, že intenzita zaměnitelnosti nebo klamavosti je v daném případě tak nízká, že firma není zaměnitelná nebo klamavá ve smyslu § 424 NOZ. Nelze

naopak argumentovat nedostatkem zavinění ze strany podnikatele, odpovědnost má v tomto případě objektivní povahu. Ostatně, i kdyby tomu tak nebylo, domnívám se, že bychom mohli prakticky ve všech případech prokázat alespoň nedbalost – podnikatel mohl a měl zjistit, že je jiná podobná obchodní firma zapsaná v obchodním rejstříku, jednoduchým nahlédnutím do online veřejně přístupné aplikace, popř. mohl a měl vědět, že jeho obchodní firma obsahuje klamavý údaj.

Proti zaměnitelnosti a klamavosti je možné argumentovat tím, že se žalobce a žalovaný nesetkávají na relevantním trhu, nejsou ve vztahu konkurence – tato skutečnost nevylučuje možnost zaměnitelnosti nebo klamavosti obchodní firmy, ale odůvodňuje jejich méně přísné posuzování, neboť je méně pravděpodobné, že tato situace bude mít reálný dopad na osoby pohybující se na trhu.

Ve věcech klamavosti lze argumentovat také tím, že shodný prvek různých obchodních firem je/není v dané firmě dominantním prvkem – tím prvkem, který zaujme na první pohled a průměrnému zákazníkovi utkví nejlépe v paměti. Pokud firma sice obsahuje shodné prvky, ale dominantním prvkem firmy je výraz, který označení odlišuje, snižuje se výrazně pravděpodobnost, že toto označení bude klamavé.

Pro přípustnost obchodní firmy je též možné přesvědčovat prostřednictvím zásady „vigilantibus iura scripta sunt“ – pokud je poškozenému dlouhodobě existence obchodní firmy zasahující do jeho práv známa, ale přesto proti ní nevznesl žádné námitky, může mít tato skutečnost právní následky. Neměla by sice mít vliv na posouzení, zda je firma zaměnitelná nebo klamavá, ale je možné k ní přihlídnout při stanovení sankcí – například výše přiměřeného zadostiučinění poskytovaného v penězích. Obdobné využití může mít také argument, že být může dojít k záměně nebo klamu, tak tím v daném případě není přímo způsobena újma konkrétním podnikatelům nebo spotřebitelům.

KAPITOLA 5

Užívání „staré firmy“**Užívání firmy nabyté od právního předchůdce**

Problematikou tzv. „staré firmy“, což je pojem vytvořený doktrínou pro obchodní firmu nabytou od právního předchůdce, se zabývá především § 427 NOZ. O důsledcích § 427 odst. 2, který se týká nástupnictví při přeměnách obchodních společností, jsem již pojednal výše v souvislosti s přechodem obchodní firmy. Stručně shrnuto, k přechodu obchodní firmy (tedy nikoli k užívání jako je níže rozebráno) je v případě nabývání firmy v důsledku přeměny právnických osob výslovně třeba souhlas právního nástupce, na kterého má firma přejít podle § 427 odst. 2 NOZ. Lze přitom argumentovat, že tento souhlas bude udělen již v průběhu přeměny a jeho požadavek v § 427 odst. 2 NOZ je nadbytečný.

Značné výkladové obtíže ovšem vyvolává také § 427 odst. 1 NOZ, který zní: *„Kdo nabude obchodní firmu, má právo ji používat, pokud k tomu má souhlas svého předchůdce nebo jeho právního nástupce; vyžaduje se však, aby k obchodní firmě připojil údaj vyjadřující právní nástupnictví.“*

Ustanovení, které je na první pohled jasné, při bližším pohledu už tak jasné není. Toto ustanovení se do NOZ dostalo recepcí § 11 odst. 1 ObchZ, který zní: *„Kdo zdědí podnik nebo jej nabude smlouvou, může podnikat pod dosavadní firmou s nástupnickým dodatkem, jen má-li k tomu výslovný souhlas zůstavitele nebo dědiců nebo právního předchůdce.“* Patrně, s ohledem na to, že v NOZ již není třeba převádět firmu současně s podnikem, došlo ke změně jeho textu tak, aby se toto ustanovení vztahovalo na všechny nové nabyvatele firmy, nikoli na nabyvatele podniku. Zatímco v případě nabyvatelů podniku (resp. závodu) má ovšem smysl požadovat souhlas právního předchůdce s užíváním firmy, u nového nabyvatele firmy tomu tak vždy není.

Ustanovení § 427 odst. 1 NOZ trochu popírá samo sebe, když říká, že *„kdo nabude obchodní firmu, může ji užívat, pokud má souhlas právního předchůdce nebo jeho právního nástupce“*. Kdo nabude obchodní firmu, stává se ovšem právním nástupcem předchozího vlastníka obchodní firmy. Doslovným výkladem by tedy postačilo, pokud si nabyvatel sám udělí souhlas s jejím používáním, což je zjevně absurdní.

Čelit tomu bude možné výkladem považujícím za právního nástupce ve smyslu § 427 NOZ výhradně univerzálního sukcesora (jako tomu bylo výslovně v původní úpravě v ObchZ). Nabyvatel obchodní firmy přitom bude zpravidla sukcesorem individuálním. Při tomto výkladu by tak individuální sukcesor potřeboval k užívání firmy souhlas předchozího majitele obchodní firmy nebo jeho univerzálního sukcesora (typicky dědice nebo nástupnické korporace při přeměnách). Byť samo znění relevantního ustanovení mezi univerzálním sukcesorem a individuálním sukcesorem nerozlišuje, bude nutné toto hledisko podle mého názoru adoptovat, jinak totiž ustanovení § 427 odst. 1 NOZ naprosto nedává smysl.

Naopak v případě, kdy sám nabyvatel obchodní firmy bude univerzálním sukcesorem, zvláštního souhlasu nebude třeba – souhlas právního předchůdce opatřit nelze (již neexistuje) a jeho právní nástupce je současně vlastníkem obchodní firmy a měl by udělovat souhlas sám sobě, což je zbytečné a výslovný souhlas tak není třeba požadovat – lze implikovat, že pokud bude právní nástupce sám používat obchodní firmu, tak s tímto použitím také souhlasí.

Druhým výkladovým problémem, který § 427 odst. 1 NOZ vyvolává, je skutečnost, že odlišuje nabytí a užívání obchodní firmy. Zatímco u jiných věcí (včetně jiných nehmotných věcí a označení) by v této dichotomii nebyl žádný problém a je možné je vlastnit a současně nebýt oprávněn k jejich užívání, obchodní firma má specifický režim. Ve smyslu § 423 NOZ a současné doktríny je obchodní firmou až označení zapsané v obchodním rejstříku. Dokud nedojde k zápisu firmy do rejstříku, jedná se jen o jiné označení (např. pokud valná hromada korporace rozhodne o změně obchodní firmy, ale ještě nedošlo k zápisu do rejstříku). Vlastnické právo k obchodní firmě se tak nabývá zápisem do obchodního rejstříku. S ohledem na to, že podnikatel může mít jen jednu obchodní firmu a je povinen pod ní vystupovat, není možné, aby zapsanou firmu neužíval. V případě obchodní firmy tak nemůže nastat stav, kdy někdo obchodní firmu nabude, vlastní, ale neužívá.

Pokud podnikatel obchodní firmu nabude (a tedy dojde k jejímu zápisu do obchodního rejstříku), je povinen ji užívat a nelze mu v tomto užívání bránit. Pokud podnikateli přikážeme obchodní firmu vymazat z obchodního rejstříku, pozbude tím právo ji užívat, ale současně také dojde k derelikci obchodní firmy a podnikatel ji přestane vlastnit.

Vnucuje se tak myšlenka, že povinnost opatřit si souhlas k užívání nabyté obchodní firmy je naprostý nesmysl. Můžeme se pokusit ustanovení vyložit za pomoci odlišení okamžiku, kdy dojde k nabytí obchodní firmy (zápisem do rejstříku) a okamžiku, kdy dojde k právnímu jednání nebo skutečnosti směřujícím k nabytí firmy (např. uzavření smlouvy). Pak bychom mohli tvrdit, že kdo má v budoucnu nabyt obchodní firmu, potřebuje k tomu souhlas univerzálního sukcesora.

Proč je ale vůbec potřeba, aby měl nabyvatel obchodní firmy souhlas s jejím užíváním? Nepostačí již pouhá skutečnost, že obchodní firmu nabyt např. tím, že ji zakoupil? Kloním se k názoru, že v těchto případech bude nutné problémy výkladu § 427 odst. 1 NOZ překlenuvat tím, že souhlas s užíváním obchodní firmy je implicitně udělen již například darováním nebo prodejem firmy a pokud v těchto případech nedojde např. k odstoupení od smlouvy nebo smlouva nestanoví jinak, je tento souhlas časově neomezený a neodvolatelný.

Nástupnické dodatky

Rozporuplné je také zachování povinnosti nabyvatele obchodní firmy, aby k ní připojil údaj vyjadřující právní nástupnictví a její vyjádření v NOZ.¹⁰² Tedy například pokud někdo zdědí nebo koupí obchodní firmu, nesmí ji nerušeně používat v původním znění, musí k ní přiřadit nástupnický dodatek. Znění takového nástupnického dodatku není nikde určeno, musí však z něj být zřejmé, že jde o firmu užívanou právním nástupcem a nikoli původním podnikatelem.

Nabízí se celá řada nápadů, jak by takové nástupnické dodatky mohly vypadat – např. „ABC s.r.o. – právní nástupce“, „Truhlářství Josef Novák – provozuje syn Jan Novák“ nebo „ABC s.r.o., dříve XYZ s.r.o.“

Otázkou, zda nástupnický dodatek musí obsahovat také jméno a příjmení nového vlastníka firmy se zabývala E. Večerková a zaujala názor, že pokud se jedná o firmu fyzické osoby, musí nástupnický dodatek obsahovat také její jméno a příjmení, neboť podle § 9 odst. 1 ObchZ firmou fyzické osoby musí být vždy její jméno a příjmení¹⁰³ (plus případné dodatky). Podle úpravy v NOZ již tato argumentace neobstojí – podle § 425 NOZ tvoří firmu fyzické osoby jméno zpravidla, ale nikoli nezbytně. Co se týče právnických osob, o tom, že nástupnický dodatek nemusí obsahovat předchozí název nástupnické osoby, nebylo nikdy pochyb.

Obdobných nástupnických dodatků je možné vymyslet celou řadu, zpravidla ovšem budou mít jeden společný znak – a to, že činí obchodní firmu pro praxi naprosto nepoužitelnou. V důsledku toho lze očekávat, že podnikatelská praxe bude nástupnické dodatky zcela ignorovat. Pokud to nebude s ohledem na to, že by stát začal skutečně používání nástupnických dodatků vynuocovat, možné, uchýlí se praxe k tomu, že buďto nebude převod a přechod obchodní firmy využívat a raději vytvoří novou obchodní firmu nebo bude používání nástupnických dodatků obcházet (např. tak, že

102 Viz § 427 odst. 1 NOZ.

103 VEČERKOVÁ, Eva. Obchodní firma a nekalá soutěž. Časopis pro právní vědu a praxi. 2008, roč. 16, č. 1, s. 31–40. ISSN 1210 -9126. S. 38

stávající obchodní firmu opustí, resp. uvolní, a přijme firmu novou, velmi podobnou staré firmě, která vzhledem ke své derelikci už ale nepožívá ochranu).

Důvodem pro zakotvení povinnosti užívat nástupnický dodatek je ochrana třetích osob, které s podnikatelem přicházejí do styku – u těchto osob by mohlo dojít k omylu, že se jedná stále o téhož podnikatele, byť ve skutečnosti již obchodní firmu používá jeho právní nástupce. Tuto skutečnost třetí osoby mohou zjistit také podle IČ nebo podle zápisu v obchodním rejstříku (pokud se daný podnikatel do obchodního rejstříku zapisuje).

NOZ také pro účely nástupnického dodatku nerozlišuje mezi situacím, kdy nabyvatel nabude pouze obchodní firmu, případy, kdy nabude firmu spolu se závodem, a případy, kdy nabyvatel firmy je současně univerzálním sukcesorem předchozího vlastníka firmy. Ve dvou později zmíněných případech přitom třetí osoby budou zpravidla ve výrazně lepším postavení (jde stále o tentýž závod, jen ve vlastnictví jiné osoby) a lze polemizovat o tom, že není taková potřeba chránit jejich dobrou víru.

Je také otázkou, zda povinnost využívat nástupnický dodatek bude stíhat také právnické osoby, které nabudou obchodní firmu v důsledku přeměny. Argumentem pro svobodné použití obchodní firmy bez nástupnického dodatku může být skutečnost, že přechod firmy v rámci přeměny má zvláštní úpravu v § 427 odst. 2. Argumentem proti pak to, že tato speciální úprava nijak sama o sobě nevylučuje aplikaci § 427 odst. 1, neboť hovoří jen o přechodu firmy, nikoli o nástupnických dodatcích, které nevylučuje výslovně ani z povahy věci. Doslovným výkladem zákona docházím k závěru, že i v případě přeměn společností platí povinnost opatřit obchodní firmu nástupnickým dodatkem, to je ovšem pro praxi naprosto nevhodné.

KAPITOLA 6

Firma podnikatelského seskupení (koncernová firma)

Společný prvek a zaměnitelnost koncernových firem

Úprava podnikatelských seskupení (nebo též koncernové firmy) není zcela samostatným právním institutem, ve skutečnosti jde o modifikaci zákazu zaměnitelnosti obchodní firmy pro podnikatelská seskupení. NOZ k tomu uvádí v § 426 : *„Je-li více obchodních závodů několika podnikatelů spojeno do podnikatelského seskupení, mohou jejich jména nebo obchodní firmy obsahovat shodné prvky; veřejnost však musí být schopna je odlišit.“* Důvodová zpráva k NOZ dále komentuje: *„Navržené ustanovení vyjadřuje, že pouhá obdoba firemního kmene nebo shoda firemních kmenů v některých prvcích ještě sama o sobě nevede k zaměnitelnosti právně závadné.“*¹⁰⁴

Koncernová firma není absolutní výjimkou ze zákazu zaměnitelnosti obchodní firmy – zaměnitelnost je i zde zakázána – viz požadavek, aby veřejnost byla schopna koncernové firmy od sebe odlišit. § 426 má umožnit podnikatelům tvořícím seskupení využít ve svých firmách shodný prvek, pokud splní určité základní podmínky. Regulaci koncernových firem je třeba považovat za modifikaci způsobu posuzování zaměnitelnosti obchodní firmy vztahující se na členy podnikatelských seskupení.

V části této práce, kde jsem se zabýval posuzováním zaměnitelnosti obchodní firmy, jsem mimo jiné postuloval, že při zkoumání zaměnitelnosti jsou důležité v prvé řadě společné prvky, které mohou zaměnitelnost vytvářet, a až sekundárně prvky odlišné, které mohou míru zaměnitelnosti snížit na přijatelnou mez. U koncernových firem je tomu naopak – společné prvky jsou a priori povoleny, je třeba zkoumat rovnou prvky odlišné, zda díky nim dochází k takovému omezení zaměnitelnosti, že veřejnost bude schopna od sebe firmy odlišit.

Formulace „veřejnost však musí být schopna je odlišit“ způsobuje nový výkladový problém způsobený použitím termínu veřejnost, který dosud právní praxe ani judikatura

104 Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze), [online]. 2012 [cit. 15.1.2013]. S. 109. Dostupná z http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny_mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf

v této souvislosti běžně neuzívaly. Názvoslovná kreativita NOZ nám tak i zde působí obtíže. Domnívám se, že pojem veřejnost je třeba chápat ve stejném významu jako dosud používaný termín třetí osoby a že není důvod pro modifikaci pohledu, ze kterého dochází k hodnocení zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy – judikaturou dovozené hledisko průměrného zákazníka daného podnikatele zůstává nadále platné.

Shora popsáný způsob posuzování zaměnitelnosti koncernové firmy se uplatní výhradně v rámci podnikatelských seskupení – bude se tedy lišit posuzování zaměnitelnosti v rámci koncernu (kde budou povoleny společné prvky) a vně koncernu (kde bude probíhat zkoumání zaměnitelnosti zcela standardně).

Otázkou, kterou právní úprava v NOZ výslovně neřeší, je přípustná míra zaměnitelnosti koncernových firem, respektive, zda je přípustná míra zaměnitelnosti koncernových firem vyšší, než v ostatních případech. Samotná možnost uvést ve firmě shodné prvky totiž není tak výjimečná, jak by se na první pohled mohlo zdát – i firmy společností, které jsou na sobě zcela nezávislé, mohou obsahovat a často také obsahují shodné prvky – pro ilustraci slovo „finanční“ obsahovalo v době vyhotovení této práce 176 obchodních firem.

S konečnou platností řešení této otázky připadne až soudní judikatuře, osobně se ovšem kloním k názoru, že posuzování zaměnitelnosti koncernových firem je možné provádět benevolentněji než v ostatních případech – chráněný zájem na transparentním korporátním prostředí totiž v tomto případě není vyšší mírou zaměnitelnosti tolik poškozen – je přijatelné, že označení v rámci seskupení podnikatelů si budou více podobná, než mimo něj.

Přitom je třeba ale zabránit automatickému akceptování koncernových firem jako nezaměnitelných (především u preventivního přezkumu firmy při zápisu do obchodního rejstříku toto vidím jako možné riziko) z důvodu nepochopení této úpravy. Je proto třeba zopakovat, že zákon důrazně trvá na provedení testu zaměnitelnosti, pouze modifikuje jeho podmínky.

Zcela také odmítám názor, podle něhož bychom při zkoumání zaměnitelnosti srovnávali obchodní firmy zkrácené o shodné prvky (k těm by tak nebylo vůbec přihlíženo) – toto je podle mého nepřipustné – obchodní firmu je třeba vždy analyzovat jako celek, vytržení určité části z ní vede ke zkreslení. S tímto závěrem se ztotožňuje i důvodová zpráva k NOZ, která říká, že: „celkové uspořádání obchodních firem jednotlivých členů podnikatelského seskupení musí být takové, aby jejich obchodní firmy jako celek zaměnitelnost vyloučily.“¹⁰⁵

---

105 Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze), [online]. 2012 [cit. 15.1.2013]. S. 109. Dostupná z http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny_mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf

Koncernové firmy a klamavost

Úprava koncernových firem se nijak nedotýká zákazu klamavosti obchodní firmy, pro tento případ nestanoví žádná speciální pravidla. Právo uvést do obchodní firmy shodné prvky nesmí vést k vytvoření klamavosti – zpravidla tomu tak nebude, protože společný prvek ve firmě fakticky vytvoří ve veřejnosti dojem, že se jedná o propojené osoby, což bude dojem správný a tedy nikoli klamavý.

Česká vynalézavost ovšem nezná mezí a domnívám se, že i uvedením společného prvku v obchodní firmě je možné vytvořit klamavou obchodní firmu (například pokud mateřská společnost XYZ autobusová doprava a.s. založí dceřinou společnost XYZ autobusová doprava Brno, s.r.o., která ale ve skutečnosti vůbec nepodniká v dopravě, jde jednoznačně o klamavou obchodní firmu, byť klamavost vznikla uvedením společného prvku do firmy).

V praxi může také nastat např. situace, kdy shodný prvek bude obsahovat klamavý údaj již u mateřské společnosti – jeho převzetí do obchodní firmy dceřiné společnosti samozřejmě nemůže vést ke zhojení této skutečnosti.

Při použití shodného prvku je také třeba nadále respektovat práva třetích osob, která by se k jeho obsahu mohla vztahovat – např. pokud je součástí tohoto prvku jméno fyzické osoby, je k jeho použití v jiné obchodní firmě třeba opět její souhlas, pokud nebyl udělen pro celý koncern nebo jiný širší okruh případů. Obdobně tomu bude v případě, že součástí shodného prvku je předmět práv duševního vlastnictví třetí osoby a koncern jej využívá na základě jejího svolení (např. na základě licenční smlouvy).

Podle mého názoru můžeme tedy zobecnit, že při zkoumání toho, zda koncernová firma není klamavá, musíme postupovat zcela standardně a přezkoumávat celou obchodní firmu včetně shodných prvků koncernových firem.

Podnikatelské seskupení a koncern

Co je to koncern, definuje § 79 odst. 1 ZOK: *„Jedna nebo více osob podrobených jednotnému řízení (dále jen „řízená osoba“) jinou osobou nebo osobami (dále jen „řídící osoba“) tvoří s řídící osobou koncern.“* NOZ ovšem v § 426 hovoří o závodech podnikatelů spojených do podnikatelského seskupení, což je pojem širší, než koncern. Uvedená pravidla pro uvedení shodného prvku v obchodní firmě se tak vztahují nejen na koncern jako takový, ale i na ostatní formy podnikatelských seskupení, byť by nesplňovaly definici koncernu (tedy např. také na vztahy mezi vlivnou a ovlivněnou osobou).

V praxi ovšem zřejmě i nadále půjde téměř bezvýhradně o firmy koncernové, neboť především u koncernů je dán zájem na existenci společného prvku v obchodní firmě. Platí také, že na regulaci koncernové firmy nemá vliv, zda je existence koncernu řádně zveřejněna na internetových stránkách členů koncernu ve smyslu § 79 odst. 3 ZOK.

Koncernové dodatky, srovnání úpravy s ObchZ

Regulace koncernových firem se přijetím NOZ podstatně posunula dopředu – § 426 NOZ obsahuje na pohled drobné, ale důležité změny oproti předchozí úpravě v § 11 odst. 6 ObchZ – „*Firmy podnikatelů, jejichž podniky přísluší k těmům koncernu, mohou obsahovat shodné prvky, obsahují-li dodatek o příslušnosti ke koncernu a jsou-li dostatečně navzájem rozlišitelné.*“

Především považuji za pokrok zrušení povinného dodatku o příslušnosti ke koncernu, který korporace nepřiměřeně svazoval, aniž by přinášel tomu odpovídající užitek. Dodatek o příslušnosti ke koncernu totiž obchodní firmu značně prodlužuje – praxe jen výjimečně akceptovala dlouhé plnovýznamové dodatky typu „člen skupiny XYZ“ nebo „dceřiná/mateřská společnost společnosti XYZ“, protože činí obchodní firmu nepřiměřeně dlouhou pro běžné užívání – drtivá většina podnikatelů má zájem na krátké, líbivé a zapamatovatelné firmě. Čas od času se objevovaly také dodatky neplnovýznamové jako „holding“ nebo „koncern“, které formálně textu zákona na první pohled vyhovují – jedná se o dodatek o příslušnosti ke koncernu, byť není zřejmé, k jakému. Podle mého názoru je však podle úpravy v ObchZ není možné považovat za přijatelné, neboť popírají funkci koncernového dodatku. Někteří autoři dokonce argumentovali, že koncernovým dodatkem může být dokonce již sám shodný prvek¹⁰⁶, který je charakteristický pro daný koncern a veřejně známý – například Shell nebo Coca Cola. S touto argumentací se ovšem neztotožňuji, podle mého se jedná o výklad contra legem.

Rozhodovací činnost soudů koncernové dodatky převážně ignorovala, při preventivním přezkumu obchodní firmy při zápisu do obchodního rejstříku se krajské soudy vesměs koncernovými dodatky nezabývaly, takže toto ustanovení nebylo nikdy skutečně uvedeno v život.

Tento problém naštěstí v režimu NOZ odpadá, povinné koncernové dodatky se stávají minulostí. Samozřejmě je zcela v dispozici podnikatele uvést do své firmy koncernový dodatek dobrovolně, pokud si přeje vyjádřit svou příslušnost ke koncernu. K tomu podotýkám, že takový dodatek nesmí být samozřejmě klamavý – takový

---

106 BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Obchodní firma společnosti v likvidaci. *Obchodní právo*. 2003, roč. 12, č. 5, s. 2–5. ISSN 1210-8278. S. 2.

koncernový dodatek podléhá standardnímu přezkumu. Větší rozšíření koncernových dodatků nelze podle mého názoru předpokládat, podnikatelé, kteří si přejí vyjádřit svou příslušnost ke koncernu na obchodních listinách, tak většinou činí mimo obchodní firmu v rámci dalších údajů o podnikateli, což jim skýtá větší volnost.

KAPITOLA 7

Uvedení jména třetí osoby v obchodní firmě

Základní otázky

V obchodní firmě může být uvedeno jméno společníka, akcionáře, člena orgánu, ale i jiné osoby. V praxi se jedná nejčastěji o jméno zakladatele, J. Pokorná a E. Večerková uvádějí řadu příkladů takových obchodních firem z historie – Škoda, Siemens, Opel, Bosch, Sellier & Bellot.¹⁰⁷

Firemní právo bohužel i v NOZ stále hovoří jen o odvolání souhlasu s uvedením jména, neobsahuje ovšem výslovnou regulaci povinnosti si tento souhlas před začleněním jména do obchodní firmy vyžádat nebo jinou podrobnější úpravu.

Tuto povinnost lze ovšem dovozovat z právní úpravy jména fyzických osob a názvu právnických osob, regulace v rámci firemního práva má k této úpravě speciální povahu. I pokud by tomu tak nebylo, mohli bychom pravděpodobně tuto povinnost dovodit z obecných právních zásad a z obecných pravidel majetkového práva – užití cizí věci bez souhlasu jejího vlastníka je nepřípustné (podle NOZ je věcí i předmět duševního vlastnictví na rozdíl od dřívější úpravy v ObchZ). Také je možné argumentovat, že pokud předpis hovoří o odvolání takového souhlasu, implicitně tím vyjadřuje také povinnost tento souhlas získat.

Domnívám se, že implikovaný příkaz získat souhlas k uvedení jména v obchodní firmě je skutečně součástí firemního práva a včlenění jména do obchodní firmy je také porušením firemního práva – ochrana subjektů poškozených uvedením jejich jména (nikoli firmy) bude v praxi ale obvykle realizována jinak – zpravidla prostřednictvím nároků ochrany osobnosti nebo prostřednictvím práva proti nekalé soutěži. Tento institut kromě ochrany osoby, jejíž jméno je v obchodní firmě použito, slouží i k ochraně třetích osob – ve kterých uvedení jména vyvolává dojem, že se tato osoba na podnikání účastní – ať už osobně nebo majetkově.

---

107 POKORNÁ, Jarmila; VEČERKOVÁ, Eva. Jméno společníka – fyzické osoby jako součást firmy. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

Podle § 133 NOZ může název právnické osoby „obsahovat jméno člověka, k němuž má právnická osoba zvláštní vztah. Je-li člověk živ, lze užít jeho jméno v názvu právnické osoby jen s jeho souhlasem; zemřel-li, aniž dal souhlas, vyžaduje se souhlas jeho manžela, a pokud není, souhlas zletilého potomka, a pokud není on, souhlas předka.“ Tato regulace se vztahuje také na právnické osoby – podnikatele zapsané v obchodním rejstříku. Paradoxně ale speciální úprava odvolání souhlasu po smrti nositele jména pro obchodní firmu dle § 428 NOZ tomuto neodpovídá – podle tohoto ustanovení souhlas odvolá právní nástupce (to bude často stejná osoba, ale není to nevyhnutelné).

Pro fyzické osoby – podnikatele zapsané v obchodním rejstříku obdobná úprava požadavku obstarat si souhlas nositele jména s jeho uvedením ve firmě výslovně stanovena není (ani nenajdeme výslovné zakotvení podobných pravidel v rámci ochrany jména člověka), domnívám se ovšem, že tuto úpravu lze pro dané případy použít analogicky.

K uvedení jména v obchodní firmě je tak primárně zapotřebí souhlas nositele tohoto jména. V případě, že již nositel jména zemřel, může souhlas udělit postupně jeho manžel (resp. manželka), zletilý potomek nebo předek.

Jméno a název

§ 428 NOZ hovoří pouze o souhlasu s uvedením jména – tím ovšem nelze rozumět automaticky křestní jméno, jako v běžném jazyce. Co je jméno fyzické osoby definuje § 77 odst. 1 NOZ: „*Jméno člověka je jeho osobní jméno a příjmení, popřípadě jeho další jména a rodné příjmení, která mu podle zákona náležejí.*“

V českých podmínkách zpravidla tedy půjde o označení fyzické osoby sestávající se z jednoho křestního jména a příjmení. Podle NOZ mají nově jméno také právnické osoby – za jméno se v tomto případě považuje jejich název ve smyslu § 132 odst. 1 NOZ. Jménem je také obchodní firma vzhledem ke své definici v § 423 odst. 1 NOZ.

S ohledem na to, že právní předpis v souvislosti s uvedením jména v obchodní firmě nehovoří výslovně pouze o jménu fyzické osoby (člověka), vztahuje se regulace souhlasu s uvedením jména v obchodní firmě také na jiná jména – jako výše uvedené názvy právnických osob.

K tomu je třeba uvést, že regulaci uvedení názvu právnické osoby do názvu jiné právnické osoby nalezneme v § 134 NOZ: „*Název právnické osoby může obsahovat některý příznačný prvek názvu jiné právnické osoby, je-li pro to důvod v jejich vzájemném vztahu. I v tom případě musí být veřejnost s to oba názvy dostatečně rozlišit. Příznačný prvek názvu jiné právnické osoby nelze v názvu použít bez jejího souhlasu.*“

Při výkladu pojmu jméno ovšem narážíme na další výkladové problémy. Je třeba za takové označení považovat výhradně celé jméno a příjmení fyzické osoby nebo postačí i jeho část, tedy jméno nebo příjmení? Co u osob, která mají více křestních jmen nebo příjmení?

Uvedení části jména v obchodní firmě

Základním pravidlem pro posuzování, zda je v daném případě nutný souhlas fyzické osoby s uvedením jména, by měla být dle mého názoru skutečnost, zda z pohledu průměrného zákazníka podnikatele (stejně kritérium jako při hodnocení zaměnitelnosti a klamavosti firmy) je patrná souvislost mezi údajem uvedeným v obchodní firmě a konkrétní osobou.

V tomto případě se kloním k názoru, že zpravidla postačí i uvedení příjmení – i samotné příjmení má již vysokou rozlišovací schopnost a jeho uvedení vede třetí osoby k domněnce, že se tato osoba na podnikání podílí. Naopak uvedení pouze křestního jména jen stěží může ve třetích osobách vyvolat omyl, že se daná osoba účastní na podnikání, neboť křestní jména se velmi často opakují a nejsou spolehlivým identifikátorem. I v tomto případě by ale mohla nastat výjimka – v případě kuriózního nebo unikátního křestního jména, které si průměrný zákazník spojí s veřejně známou osobností nebo zvláštní a neobvyklé kombinace více křestních jmen.

Jako příklad pro srovnání případů s uvedením křestního jména a příjmení ve firmě si můžeme vybrat názvy pohostinství – zatímco označení „Petrův bar, s.r.o.“ je v pořádku, „Hospůdka U Havla, s.r.o.“ už vyvolává v průměrném zákazníkovi celou řadu otázek.

Uvedení části názvu právnické osoby v názvu jiné právnické osoby upravuje § 134 NOZ a v této souvislosti požaduje souhlas v případě, že je do názvu uváděn tzv. „příznačný prvek“ názvu jiné právnické osoby. Co je příznačným prvkem, není v zákoně definováno, postupoval bych ovšem obdobně jako shora a zkoumal, zda daná část názvu identifikuje tuto právnickou osobu z pohledu třetích osob. V praxi totiž právnické osoby často používají dlouhá rozvětvená označení, veřejnost je ovšem zná zpravidla pouze pod částí tohoto označení, která je pro danou právnickou osobu charakteristická.

Výše uvedený trochu zavádějící příklad s „Hospůdkou u Havla“ jsem zvolil záměrně, neboť naráží na další problém s uvedením jména fyzické osoby do obchodní firmy – jména známých osobností také nejsou zcela unikátní a tak se může stát, že uvedení jména reálně existující, ale veřejnosti neznámé osoby ve skutečnosti parazituje na veřejně známé osobnosti. Souhlas s uvedením jména je v tomto případě udělen řádně – zároveň je ale třeba mít na paměti, že výsledná obchodní firma může být klamavá a používání tohoto označení může být porušením práva proti nekalé soutěži.

V této souvislosti bych se rád věnoval ještě jednomu fenoménu – uvádění fiktivních jmen do obchodní firmy. Může jít o fiktivní postavy z uměleckých děl, například filmové nebo literární hrdiny, fiktivní postavy, jejichž identita je pouze součástí marketingu nebo se jedná o pouze o fiktivní jméno, ke kterému není žádná postava přiřazena.

K tomu můžeme uvést, že institut souhlasu s uvedením jména se na tyto případy nevztahuje – slouží pouze k ochraně jmen skutečných osob. V tomto případě situaci upravuje právo duševního vlastnictví. Právní důvod k použití tohoto jména bude dán např. vlastnictvím autorských práv k takovému jménu, práv k odpovídající ochranné známce, nebo získáním příslušné licence k použití takového jména.

Odvolání souhlasu

NOZ se touto problematikou zabývá pouze v § 428, který stanoví: *“Odvolat souhlas s užitím svého jména v obchodní firmě právnické osoby má právo ten, kdo k tomu má tak závažný důvod, že po něm nelze spravedlivě požadovat, aby jeho jméno bylo v obchodní firmě využíváno; takovým důvodem může být zejména změna převažující povahy podnikání právnické osoby nebo změna vlastnické struktury obchodní korporace. Za těchto podmínek má právo odvolat souhlas i právní nástupce osoby, která souhlas udělila.“*

NOZ považuje souhlas s uvedením jména ve firmě zásadně za odvolatelný, stanoví ovšem podmínku pro toto odvolání – „tak závažný důvod, že nelze spravedlivě požadovat, aby jméno bylo v obchodní firmě využíváno.“¹⁰⁸ Toto ustanovení je podle mého názoru dispozitivní a nebrání stranám v jiné dohodě – osoba poskytující souhlas si tak může například vymínit právo kdykoli bez udání důvodu souhlas odvolat nebo mohou být podmínky odvolání souhlasu stanoveny v inomínatní smlouvě uzavřené mezi podnikatelem a osobou poskytující souhlas s uvedením svého jména. V úvahu by patrně přicházelo i využití licenční smlouvy.

Úprava v § 428 NOZ se použije podpůrně, pokud není sjednáno jinak. Tato situace bude v České republice pravděpodobně poměrně častá – doposud zpravidla souhlas s uvedením jména měl podobu stručného prohlášení, které neobsahovalo žádné dodatečné podmínky, a nepředpokládám, že by v tomto došlo k razantním změnám.

Podmínka pro odvolání souhlasu – závažný důvod, pro který nelze spravedlivě požadovat, aby jméno bylo v obchodní firmě využíváno – je stanovena dostatečně obecně, abychom pod tento institut mohli podřadit množství skutkových stavů, ke kterým v praxi může dojít. Zákonná úprava je podle mého názoru nastavena racionálně – možnost kdykoli a bez udání důvodu nebo z jakéhokoli důvodu odvolat

jednou udělený souhlas s uvedením jména v obchodní firmě se zdá být k podnikateli příliš tvrdá – firma je jeho základním identifikačním znakem a podnikatel má často zájem na její neměnnosti. Naopak neodvolatelnost takového souhlasu by znemožnila fyzické osobě své jméno z firmy podnikatele stáhnout i za situace, kdy je to pro ni velmi tíživé (ačkoli by bylo možné hledat řešení ještě ve sféře ochrany osobnostních práv).

Zákon demonstrativně uvádí dva příklady závažných důvodů pro odvolání souhlasu s uvedením jména v obchodní firmě:

- změnu převažující povahy podnikání právnické osoby nebo
- změnu vlastnické struktury obchodní korporace.

V obou případech je třeba pamatovat, že jsou to pouze příklady, a je třeba zkoumat, zda se skutečně v daném případě o závažný důvod jedná – například drobná změna vlastnické struktury, která se dané osoby nedotýká, závažným důvodem pro odvolání souhlasu nebude.

NOZ správně uvádí mezi důvody změnu povahy podnikání, místo aby hovořil o změně předmětu podnikání, který v České republice prakticky vůbec není směrodatný – drtivá většina podnikatelů má zapsán identický předmět podnikání – výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1–3 živnostenského zákona (volnou živnost). Skutečná změna povahy podnikání je tedy reprezentativnějším kritériem. Domnívám se, že je na místě použít extenzivní výklad a stejně hodnotit také změnu převažující povahy činnosti, byť zcela nebo zčásti není podnikáním.

Z dalších závažných důvodů pro odvolání souhlasu, které zákon neuvádí (výčet je demonstrativní, tedy neúplný), ale které by mohly v praxi opakovaně přicházet v úvahu, uvádím např. odvolání dané osoby z pozice člena orgánu podnikatele, ukončení pracovního nebo obdobného poměru s danou osobou, vstup tichého společníka do podnikání, popř. trestný čin, kterého se reprezentant nebo vlastník podnikatele dopustil vůči podnikateli samotnému (například zpronevěra) nebo vůči dané osobě.

Osoba oprávněná k odvolání souhlasu s uvedením jména

Primárně je osobou oprávněnou k odvolání souhlasu samozřejmě osoba, která souhlas udělila – tedy osoba, o jejíž jméno se jedná – ať již sama nebo prostřednictvím zástupce (což bude významné zejména v situacích, kdy daná osoba sama z nějakého důvodu odvolání souhlasu není schopna). V těchto případech není o čem polemizovat, situace je právně jasná.

Sekundárně je oprávněn k odvolání souhlasu právní nástupce osoby, která souhlas udělila, neboť NOZ stanoví, že „za těchto podmínek má právo odvolat souhlas i právní

nástupce osoby, která souhlas udělila“.¹⁰⁹ To bude nejčastěji dědic fyzické osoby a pokud přijmeme možnost analogického použití ustanovení o odvolání souhlasu s uvedením jména i pro podnikatele – právnické osoby a uvedení jejich názvu, pak to může být právní nástupce právnické osoby, která zanikla (pokud právního nástupce má).

P. Hajn a J. Pokorná k tomu správně poznamenali, že pokud je dědiců více, je potřeba souhlas všech po vzájemné dohodě a dále, že pokud nositel jména učinil projev vůle souhlas s uvedením jména odepřít ještě za svého života, jsou povinni to dědici respektovat.¹¹⁰ Podle nové úpravy to zřejmě není potřeba – postačí např. souhlas manžela, nežije-li, pak kteréhokoli zletilého potomka.

Formální požadavky na souhlas s uvedením jména

Z povahy věci musí jít o souhlas předchozí – podnikatel je povinen si jej opatřit, aby mohl do své firmy jméno uvést. V opačném případě by tak učinil bez náležitého právního důvodu. Dodatečně udělený souhlas by ovšem tuto situaci zhojil.

S ohledem na to, že pro odvolání souhlasu s uvedením jména v obchodní firmě není stanovena žádná forma, použije se obecného pravidla, že právní jednání lze činit v libovolné formě. Souhlas tedy lze odvolat například i ústně nebo elektronicky nepodepsaným e-mailem. Samozřejmě s ohledem na vznik možné důkazní nouze lze – i tady, jako u všech právních jednání, doporučit písemnou formu. Jako ostatní právní jednání, i odvolání souhlasu je nutné doručit druhé straně (způsob doručení je rovněž libovolný). S ohledem na možnost sporu je vhodné si o doručení poříditi doklad (doručenka, potvrzení převzetí na jednom z vyhotovení listiny).

Důsledky odvolání souhlasu

V případě, že dojde k odvolání souhlasu s uvedením jména ve firmě, vzniká okamžikem doručení projevu vůle podnikateli stav, kdy podnikatel užívá ve své firmě cizí jméno bez náležitého právního důvodu (titulu). Zákon nestanoví výslovně způsob řešení této situace, výkladem můžeme dojít k závěru, že podnikatel je povinen zjednat nápravu v přiměřené lhůtě, jinak vzniká osobě, jejíž jméno je ve firmě neoprávněně uvedeno, soudně vymahatelné právo požadovat odstranění závadného textu z obchodní firmy, právo na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení, kterého podnikatel takto neoprávněně dosáhl.

109 § 428 odst. 1, věta druhá NOZ.

110 HAJN, Petr. POKORNÁ, Jarmila. Jméno společníka jako součást obchodního jména, *Právní rozhledy*. 2000, roč. 8, č. 4, s. 135–138. ISSN 1210-6410. S. 138.

KAPITOLA 8

Firma fyzické osoby**Náležitosti firmy fyzické osoby**

Firma jako označení není vyhrazena pouze právníckým osobám. Tím, že se jedná o označení podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku, se její regulace vztahuje i na fyzické osoby, pokud jsou v obchodním rejstříku registrovány. S ohledem na to, že pro fyzické osoby není zápis v rejstříku povinný a jde o poměrně nákladnou záležitost, která podnikateli – fyzické osobě příliš užítku nepřináší, zvolilo si dobrovolnou registraci jen malé množství podnikatelů.

Regulace firmy fyzické osoby se tak stává spíše okrajovou záležitostí – významnější je úprava nefiremních označení podnikatelů fyzických osob.

Fyzické osoby se do obchodního rejstříku zásadně zapisují pod svým jménem – NOZ uvádí, že: „*Člověk se zapisuje do obchodního rejstříku pod obchodní firmou tvořenou zpravidla jeho jménem.*“¹¹¹ Jménem je v tomto kontextu podle mého třeba rozumět celé jméno člověka – tedy obvykle křestní jméno a příjmení, zřejmě ale postačí i zkrácená podoba jména (např. J. Svoboda) nebo pouze příjmení. Co se týče stávající úpravy v ObchZ, někteří autoři naopak striktně dovozovali nutnost vystupovat pod celým jménem a příjmením.¹¹²

S ohledem na to, že text zákona uvádí, že se takto obchodní firma tvoří zpravidla a nikoli vždy, počítá NOZ s existencí výjimek. Tyto případy zákon neuvádí, jejich vymezení tedy ponechává na doktrinní literatuře a judikatuře. Jedná se o odklon od stávající regulace v ObchZ, která trvala na tom, že firma musí jméno a příjmení obsahovat vždy.¹¹³

Předně je zřejmé, že firma fyzické osoby může kromě jména obsahovat i další údaje, popř. dodatky – například uvedení předmětu podnikání (Nožířství Novotný)

---

111 § 425 odst. 1 NOZ.

112 BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, K obchodnímu jménu podnikatelů – fyzických osob. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

113 PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl. 4. Vyd.* Praha: ASPI 2004. 608 s. ISBN 80-7357-009-2. S 131.

nebo místa podnikání (Novotný Opava). Nic nebrání ovšem ani uvedení fantazijních označení nebo jiných údajů. K tomu někteří autoři uvádějí, že by bylo vhodné vytvořit určité meze pro používání dodatků ve firmách fyzických osob, a to především u fantazijních dodatků, které mohou být podnikatelem zneužívány.¹¹⁴ Domnívám se však, že tuto otázku není potřeba výslovně regulovat psaným právem – postačí zřejmě ponechat řešení na judikatuře, pokud to bude v praxi potřeba.

Podle nové právní úpravy se ale zdá být přípustná i situace, kdy není jméno a příjmení v obchodní firmě vůbec uvedeno a fyzická osoba podniká pod jiným označením – zde ovšem bude často hraničit označení se zákazem klamavosti – firma neobsahující jméno podnikatele bude mnohdy evokovat dojem, že jde o název právnické osoby.

Změna jména a obchodní firma

S ohledem na to, že základním konstrukčním prvkem firmy fyzické osoby je její jméno, je změna tohoto jména a následný rozpor mezi skutečným jménem a jménem zapsaným v obchodní firmě právně významnou skutečností, se kterou se firemní právo musí vypořádat. Ke změně jména podnikatele dochází nejčastěji v souvislosti se sňatkem nebo na žádost fyzické osoby, která se svým jménem není spokojena.

NOZ se tímto problémem výslovně zabývá a říká, že podnikatel může používat v obchodní firmě i nadále své dřívější jméno; změnu jména však uveřejní. Používání dřívějšího jména tedy není vyloučeno, podnikatel je pouze povinen změnu jména uveřejnit.

Podnikatel také může samozřejmě změnit svou obchodní firmu a uvést do ní své nové jméno (na zachování kontinuity označení nebo uveřejnění změny jména zákon netrvá), v tomto případě rozpor mezi skutečným jménem a jménem uvedeným v obchodní firmě zanikne a tím je dosavadní závadný stav zhojen. Podnikatelé ale zpravidla mají zájem na zachování původního znění obchodní firmy, neboť jsou pod tímto označením veřejně známí a z tohoto důvodu se změně firmy budou často bránit.

Rozhodnou změnou jména v právním smyslu je změna údaje zapsaného v matrice – k tomu může dojít nejčastěji v důsledku sňatku nebo změny jména na základě žádosti.¹¹⁵ „Neoficiální“ změna jména (např. jen v rámci církve nebo náboženské společnosti) je právně irrelevantní.

114 MRÁZEK, Josef. Rozdíly ve firemním právu. *Právní rádce*. 2001, roč. 9, č. 4, s. 12–13. ISSN 1210-4817.

115 HAJN, Petr. K úpravě obchodního jména. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1995, roč. 3, č. 1, s. 18–30. ISSN 1210 -9126. S. 22–23.

Pokud došlo pouze ke změně části jména, která není ve firmě uvedena, nemá taková změna důsledky ve firemním právu – tato situace může nastat například, pokud firma obsahuje jen příjmení podnikatele, který si nechal změnit křestní jméno. Část jména uvedená ve firmě je stále platná, nedochází tedy ke vzniku rozporu mezi skutečným stavem a jménem uvedeným v obchodní firmě.

Obdobně bych hodnotil také situaci, kdy ke svému původnímu jménu přijme podnikatel další křestní jméno navíc (např. z Jan Novák na Jan Svatoslav Novák) – jméno uvedené ve firmě je nadále jménem podnikatele, byť již neúplným. Neúplné uvedení jména ve firmě ovšem stávající úprava i NOZ v zásadě připouští.

Sporné by potenciálně mohlo být, jak hodnotit změny příjmení v souvislosti se sňatkem, kdy původní příjmení podnikateli zůstane, ale je k němu připojeno příjmení jeho manželky/manžela (např. z Jana Nováková na Jana Nováková-Svobodová). I zde bych se klonil spíše k restriktivnímu výkladu změny jména a tuto situaci pokládal za přijetí dalšího příjmení k příjmení původnímu (aktuální jméno obsahuje celé původní jméno uvedené v obchodní firmě) a podnikateli umožnil nadále podnikat pod původním jménem bez dalších povinností. Naopak v případě změny příjmení v souvislosti se sňatkem (např. Jana Nováková na Jana Svobodová) již bez pochyb jde o změnu jména uvedeného v obchodní firmě a podnikateli vzniká povinnost změnu uveřejnit.

Zaměnitelnost a klamavost firmy fyzické osoby

I firma fyzické osoby musí respektovat obecné požadavky kladené na obchodní firmu – tedy především nesmí být zaměnitelná ani klamavá, neboť pro ni není stanovena žádná výjimka. K zaměnitelnosti obchodních firem může dojít i při tvorbě firmy ze jména podnikatele – fyzické osoby. V těchto případech nelze takovému podnikateli sice zakázat užívat označení obsahující jeho vlastní jméno – to by bylo porušením jeho práv k vlastnímu jménu – je ovšem možné mu uložit povinnost náležitě svou firmu odlišit (nejčastěji uvedením některého dodatku). K tomu P. Hajn poskytl zajímavý příklad z USA, kde „*v oboru psacích potřeb začal podnikat jistý pan Watermann a využíval shodného jména se známým výrobcem psacích per. V tomto případě soud uložil panu Watermannovi, aby ke svému jménu připojoval dodatek vyjadřující, že jeho výrobky nejsou totožné s pravými pery Watermann.*“¹¹⁶

Navic pro fyzické osoby je stanoven zvláštní případ zákazu klamavosti – „*Zapíše-li se člověk do obchodního rejstříku pod jinou obchodní firmou než pod svým jménem,*

116 HAJN, Petr. K úpravě obchodního jména. Časopis pro právní vědu a praxi. 1995, roč. 3, č. 1, s. 18–30. ISSN 1210 -9126. S. 28.

*musí být zřejmé, že nejde o obchodní firmu právnické osoby.*⁴¹⁷ Toto pravidlo vychází z myšlenky, že v zásadě není nutné, aby podnikatel – člověk vystupoval pod svým jménem a příjmením, ale v rámci zájmu na ochraně transparentnosti podnikatelského prostředí je třeba, aby takový název nevzbuzoval klamný dojem, že se jedná o právnickou osobu.

Takový dojem je možné vytvořit uvedením dodatku o právní formě právnické osoby. Je tedy především zakázáno, aby podnikatel – fyzická osoba používal některý z existujících dodatků označujících právní formu právnické osoby (např. a.s. nebo a spol.) v kterékoli jeho přípustné formě. Uvedení takového dodatku bude téměř vždy vyvolávat klamavý dojem, že se jedná o právnickou osobu. Podobně se domnívám, že je zapovězeno používat dodatky označující právnické osoby v zahraničí, pokud jsou obecně známy a mohly by vyvolat klamavý dojem – půjde zejména o zkratky anglických, amerických, německých a francouzských právnických osob (např. Ltd., SA, AG nebo GmbH).

Tím ale samozřejmě nejsou případy firem připomínajících právnické osoby vyčerpány – takový dojem může vyvolat také jakékoli jiný údaj, který naznačuje, že se jedná o právnickou osobu (např. uvedení slova společnost, korporace nebo jejich cizojazyčných ekvivalentů) nebo že podnikatel podniká s jinými společníky (například „a společníci“ nebo &CO.).

KAPITOLA 9

Označování podnikatelů nezapsaných do obchodního rejstříku

Kategorie podnikatelů, kteří nejsou zapsaní do obchodního rejstříku, bude samozřejmě existovat i podle úpravy v NOZ. Definici podnikatele nalezneme v § 420 odst. 1 NOZ: „*Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.*“

Mezi podnikatele nezapsané v obchodním rejstříku budou patřit především podnikající fyzické osoby, neboť ty se do obchodního rejstříku nezapisují povinně, ale jen dobrovolně na základě svého rozhodnutí. Teoreticky ovšem může jít také o právnické osoby, pokud naplní definici podnikání a nezapisují se do obchodního rejstříku, ale např. do jiného seznamu právnických osob.

Regulace postavení podnikatelů nezapsaných v obchodním rejstříku je velmi minimalistická – NOZ především stanoví, že tito podnikatelé vystupují pod svým jménem.¹¹⁸ Dále pak uvádí, že: „*připojí-li ke svému jménu dodatky charakterizující blíže jeho osobu nebo obchodní závod, nesmí být klamavé.*“ Trochu nešťastné je, že zákon hovoří pouze o dodatcích charakterizujících blíže osobu podnikatele nebo jeho obchodní závod, podle mého názoru je v tomto případě namístě extenzivní výklad, podle kterého za dodatek charakterizující osobu podnikatele nebo jeho závod bude možné považovat prakticky jakýkoli dodatek. Tak bychom za přípustné mohli požadovat i např. fantazijní dodatky (smyšlená označení), pokud nejsou klamavé. Není koneckonců legitimního důvodu, proč bránit fyzickým osobám, aby do svého názvu vložily smyšlený název, pokud není klamavý, např. Josef Novák – knihkupectví Therion, kde Therion je fantazijní označení vycházející z řečtiny, ale ve skutečnosti přesto slouží k charakterizaci závodu podnikatele.

---

118 § 422 NOZ.

KAPITOLA 10

Preventivní přezkum obchodní firmy**Přezkum obchodní firmy před rejstříkovým soudem**

Přezkum zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy můžeme rozlišovat předběžný (preventivní) a následný (aposteriori). Preventivní přezkum obchodní firmy, jakožto označení podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku, úzce souvisí s jeho vedením – provádějí jej rejstříkové soudy v rámci zápisového řízení. Zkoumání obchodní firmy je tak součástí řízení ve věcech obchodního rejstříku (zápisového řízení) a použije se tedy úprava tohoto řízení jako celku (§ 200a – 200de OSŘ). Vzhledem k většímu rozsahu problematiky jsou v této práci zmíněny pouze aspekty řízení, které se přímo vztahují k obchodní firmě.

Preventivní přezkum se provádí vždy, když je podán návrh na zápis do obchodního rejstříku, na základě kterého má dojít k zápisu nového znění obchodní firmy – tedy zejména při zápisu společnosti samotné po jejím založení nebo později v průběhu její existence, pokud dojde ke změně obchodní firmy. Tato kontrola firmy se provádí v zápisovém řízení z úřední povinnosti, není třeba žádného dalšího návrhu dotčených osob apod.

Výjimkou jsou situace, kdy se obchodní firma mění ze zákona – např. vložním dodatku „v likvidaci“. Taková změna obchodní firmy sama o sobě nemůže vést k její zaměnitelnosti ani klamavosti, pokud jsou splněny zákonné podmínky pro zápis takového dodatku – namísto přezkumu zaměnitelnosti a klamavosti se soud omezí na zjištění, zda „údaje o skutečnostech, které se do rejstříku zapisují, vyplývají z listin, které mají být podle zvláštního právního předpisu k návrhu doloženy“¹¹⁹, tedy např. zda byl doložen vstup společnosti do likvidace.

Přezkum obchodní firmy provádí v tomto případě příslušný rejstříkový soud – tedy krajský soud (popř. Městský soud v Praze). Místní příslušnost soudu se určí podle sídla nebo místa podnikání zapisovaného podnikatele.¹²⁰ V rámci vnitřní organizace

119 § 200da odst. 1) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

120 Působnost v zápisových věcech upravuje § 200a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

soudu provádí přezkum zpravidla vyšší soudní úředníci z oddělení obchodního rejstříku, popř. justiční čekatelé nebo soudní tajemníci.¹²¹ Jen ve výjimečných případech rozhoduje přímo soudce (např. při autoremeduře po podání odvolání).

Přezkum obchodní firmy přichází v úvahu vcelku racionálně až po kontrole, zda má návrh všechny formální náležitosti podle § 200d občanského soudního řádu, aby nebylo nutné provádět náročnější aplikační činnost spojenou s přezkumem firmy v případech, kdy bude návrh stejně odmítnut z formálních důvodů.

Charakter preventivního přezkumu obchodní firmy

Rejstříkové soudy mají při přezkumu obchodní firmy relativně široké pravomoci. Občanský soudní řád věc upravuje velmi stručně jediným ustanovením, které říká: „*Nebyl-li návrh odmítnut podle § 200d soud zkoumá, zda údaje o skutečnostech, které se do rejstříku zapisují, vyplývají z listin, které mají být podle zvláštního právního předpisu k návrhu doloženy, zda navrhovaná obchodní firma není zaměnitelná s jinou již existující obchodní firmou, případně není-li klamavá.*“¹²² Z tohoto jediného ustanovení lze ovšem vyvodit mnohé důsledky.

Předně se v tomto případě jedná o kvalitativně zcela odlišný druh přezkumu, než ve většině ostatních případů. Kromě kontroly zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy má totiž přezkumná činnost rejstříku silně formální povahu. Soud zkoumá především formální náležitosti návrhu (zda je návrh na předepsaném formuláři, obsahuje přílohy apod.), zda návrh podává oprávněný navrhovatel, zda není vedeno vůči podnikateli právníkové osobě trestní stíhání, či zda neprobíhá výkon trestu – v těchto případech soud přezkoumává soulad podání pouze s procesním právem (byť by k potvrzení této procesní správnosti výjimečně mohl řešit dílčí hmotně-právní otázky, např. v souvislosti s určením oprávněného navrhovatele v případě, že se jedná o jednatele společnosti, který není dosud zapsán v rejstříku).

Rejstříkový soud dále zkoumá, zda zapisované skutečnosti vyplývají z předložených listin, kterými jsou dokládány. I zde je rozsah přezkumu velmi významně omezen. Rejstříkový soud totiž není oprávněn deklarovat soulad či nesoulad s platným právem, ale pouze formalizovaný závěr, zda je zapisovaná skutečnost zakotvena v předložených listinách. Někteří autoři v této souvislosti hovoří o opuštění věcného přezkumu a zavedení registračního principu.¹²³

121 ŠTENGLOVÁ, Ivana. Obchodní rejstřík po novele. 1. Vyd. Praha: ASPI, 2005, 268 s. ISBN 80-7357-115-3. S. 158.

122 § 200da zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

123 DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. I, II Komentář*. In: *ASPI [právní informační systém]*. Wolters Kluwer ČR, 2009. [cit. 2.1.2013]. S. 1492.

Těžiště kontrolní činnosti se zde přesunulo v dominantní míře na notáře, neboť v ČR dominují společnosti s ručením omezeným a společnosti akciové, u kterých je ke změně skutečností zapisovaných do obchodního rejstříku zapotřebí notářský zápis, ve kterém notář garantuje soulad úkonu s platným právem.

Obdobně viz judikatura Nejvyššího soudu: „*Opouští se tzv. věcný přezkum a zavádí se princip registrační – rejstříkový soud je tak oprávněn přezkoumat formální předpoklady návrhu a pouze dílčím způsobem také předpoklady hmotněprávní (a to zásadně jen tehdy, jestliže zapisované skutečnosti nemají podklad v notářském zápisu).*“¹²⁴

Naproti tomu přezkum zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy je jednoznačně hmotně-právním přezkumem – soud hodnotí, zda zvolené označení splňuje podmínky, které na ně klade hmotné právo – a je v tomto případě na místě hovořit o tzv. „materiálním přezkumu“.

Jisté omezení v sobě zahrnuje textace „*soud zkoumá, zda obchodní firma není zaměnitelná s jinou již existující obchodní firmou, případně není-li klamavá*“. Kontrolní činnost je tedy zaměřena na tuto dvojici institutů firemního práva a soud nedeclaruje, zda firma je či není v souladu s platným právem, ale jen, zda ji shledal zaměnitelnou, případně klamavou. Nezkoumá se tak například, zda obchodní firma porušuje právo nekalé soutěže – zde je na vůli dotčených osob, zda budou svá práva samy uplatňovat.

Preventivní přezkum firmy a překážka rei iudicatae

Je také třeba si uvědomovat, že přezkum zaměnitelnosti a klamavosti má účinky pouze pro zápisové řízení – je podmínkou pro zápis, výsledkem řízení je rozhodnutí o zápisu podnikatele do obchodního rejstříku. Provedení zápisu do obchodního rejstříku tak nemá, a ani nemůže sloužit jako doklad o tom, že firma je skutečně jedinečná – zápis obchodní firmy nemá vliv na případné soukromoprávní spory mezi zapisovanou osobou a třetími osobami, jejichž práva (nejčastěji práva k určitému označení) byla užitím obchodní firmy poškozena.

Takováto řízení přicházejí v úvahu často v případě podání žaloby podle firemního práva nebo podle práva proti nekalé soutěži, mohou ale nastat také v případě, že rejstříkový soud zapsaného podnikatele vyzve k tomu, aby uvedl obsah zápisu do rejstříku v soulad s donucujícími ustanoveními zákona podle § 29 odst. 6 ObchZ.

Právě s takovou kauzou se ve své aplikační praxi setkal Ústavní soud, když se musel vypořádat s ústavní stížností, která uvedenou výzvu k uvedení zapsané obchodní firmy do souladu se zákonem napadla jako neústavní z důvodu, že dochází k porušení práva

124 Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 24. 6. 2008, sp. zn. 29 Cdo 1759/2008.

na spravedlivý proces.¹²⁵ Toto porušení svých práv spatřovala stěžovatelka (mimo jiné) v tom, že již došlo k přezkumu zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy před jejím zápisem do obchodního rejstříku a tedy další přezkum je v rozporu se zásadou „ne bis in idem“ a zásadou vázanosti soudu vlastními rozhodnutími. Ústavní soud v tomto případě ústavní stížnost správně odmítl a potvrdil, že postup soudu je procesně v pořádku. Předběžný přezkum firmy při zápisu do obchodního rejstříku tedy nezakládá překážku věci rozsouzené (res iudicata) a pozdější aposteriorní přezkum obchodní firmy tak neporušuje zásadu „ne bis in idem“.

Povaha zápisu

Obchodní zákoník nestanoví výslovně, zda zápis obchodní firmy do obchodního rejstříku má konstitutivní nebo deklaratorní povahu. Konstitutivní povaha zápisu ovšem vyplývá „z povahy ustanovení o obchodní firmě, zejména z § 8 odst. 1 a § 9 odst. 2 ObchZ, která stanoví, že obchodní firma je název, pod kterým je podnikatel (tj. i obchodní společnost) zapsán v obchodním rejstříku. Z toho lze jednoznačně odvodit, že dokud nedojde k zápisu nového znění firmy do obchodního rejstříku, je podnikatel povinen činit právní úkony pod firmou dosavadní (tedy aktuálně zapsanou)“.¹²⁶

Toto stanovisko zastává i judikatura Nejvyššího soudu: „Obchodní zákoník v § 8 zakládá podnikateli povinnost činit právní úkony pod svou obchodní firmou, již je název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Zápis má tedy konstitutivní povahu.“¹²⁷ Obecné pravidlo, že pokud není výslovně stanoveno, že jde o zápis konstitutivní, pak se jedná o deklaratorní zápis, se tedy v tomto případě nepoužije. Obdobný závěr obsahuje i stávající odborná literatura.¹²⁸

S ohledem na to, že § 423 definuje obchodní firmu téměř totožně s předchozí úpravou: „Obchodní firma je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku.“ Nelze tedy podle mého názoru v této věci očekávat žádný názorový posun a zápis je třeba nadále považovat za konstitutivní.

Následkům jednání pod dosud nezapsanou obchodní firmou se podrobněji věnuji v kapitole dedikované povinnosti podnikatele jednat pod svou obchodní firmou (zásadě firemní povinnosti).

125 Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.7.2007, sp.zn. III ÚS 793/07.

126 JANKŮ Pavel, *Povaha zápisů do obchodního rejstříku na úsvitu rekonstrukce a dnes*, [online] 2012 [12.1.2012]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/povaha-zapisu-do-obchodniho-rejstrik-u-na-uvitu-rekonstrukce-a-dnes-82290.html>

127 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2009, sp. zn. 29 Cdo 1441/2007.

128 TOMSA, Miloš. K obchodnímu jménu a jeho ochraně. *Obchodní právo*. 1995, roč. 4, č. 7–8, s. 14–17. ISSN 1210-8278. S. 16.

Rozhodnutí o zápisu

Pokud soud shledá, že obchodní firma vyhovuje požadavkům zákona (a současně návrh splňuje ostatní předepsané podmínky), připouští občanský soudní řád v zásadě pro zápis do obchodního rejstříku dva možné postupy – vydání rozhodnutí o povolení zápisu nebo provedení zápisu bez vydání rozhodnutí (tzv. přímý zápis). Rozlišení toho, kdy přichází v úvahu přímý zápis a kdy dochází k vydání rozhodnutí, činí právní předpis tak, že taxativně vyjmenovává případy přímého zápisu a v ostatních případech předpokládá vydání rozhodnutí.

Přímý zápis je možný, pokud je splněna některá z následujících podmínek:

- 1) Jde o zápis na základě rozhodnutí soudu nebo správního úřadu – § 200da odst. 3 OSŘ.
- 2) Navrhovatelem je sám zapisovaný podnikatel, je jediným účastníkem řízení a zapisované skutečnosti mají podklad v příloženém notářském zápisu – § 200da odst. 4 OSŘ.
- 3) Navrhovatelem je sám zapisovaný podnikatel, je jediným účastníkem řízení a jde o deklaratorní zápis – § 200da odst. 5 OSŘ.

Tyto podmínky nelze ovšem obvykle při zápisu obchodní firmy splnit. V případech zápisu obchodní firmy do rejstříku se jedná, jak shora uvedeno, o zápis konstitutivní. Zapisované skutečnosti sice mají často původ v notářském zápisu (např. o uzavření nebo změně společenské smlouvy), přezkum obchodní firmy ovšem musí provést soud sám – v tomto případě se o notářský zápis opřít nelze. Pouze v případě, že vyplývá změna firmy přímo z rozhodnutí soudu nebo správního orgánu, lze uvažovat o provedení přímého zápisu (například když dojde ke zrušení společnosti z rozhodnutí soudu a do obchodního rejstříku je třeba zapsat firemní dodatek „v likvidaci“).

Zpravidla tedy bude soud o zápisu obchodní firmy vydávat rozhodnutí, toto rozhodnutí má právní povahu usnesení. Jedná se o tzv. usnesení, kterým se rozhoduje ve věci samé, nikoli usnesení, kterým se upravuje vedení řízení (procesní usnesení).¹²⁹

Toto usnesení musí obsahovat odůvodnění, neboť nebudou naplněny případy výjimek z povinnosti odůvodnit usnesení, kterým se rozhoduje ve věci samé (podle § 169 odst. 3 OSŘ „*připouští-li to povaha této věci a je-li z obsahu spisu zřejmé, na základě jakých skutečností bylo rozhodnuto*“ – ze spisu to zřejmě nebude a povaha věci to nepřipouští, je třeba účastníkům osvětlit, proč byla obchodní firma shledána zaměnitelnou nebo klamavou).

129 HOLEJŠOVSKÝ, Josef. *Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy*. 1. vyd. Praha: C.H.BECK, 2003, 1077 s. ISBN 80-7179-664-6. S. 655–656.

V praxi bývají pohříchu odůvodnění ve věcech přezkumu obchodní firmy velice stručná – někdy dokonce jen konstatují, že navrhovaná firma je či není zaměnitelná, popř. klamavá bez skutečného objasnění důvodů rozhodnutí.

Rozhodnutí se v těchto věcech vydává zpravidla bez nařízení jednání, pokud soud považuje za potřebné nařídit jednání k provedení důkazu, může tak teoreticky učinit. „V praxi však bude nařízení jednání při rozhodování ve věcech obchodního rejstříku zcela výjimečné, neboť nařízení jednání fakticky brání lhůty pro rozhodnutí soudu stanovené v § 200db odst. 1. OSŘ.“¹³⁰

Opravné prostředky

Jako opravný prostředek proti rozhodnutí rejstříkového soudu přísluší navrhovatelům odvolání podle § 201 a násl. OSŘ za běžných podmínek. S ohledem na ust. § 374 odst. 3 OSŘ, je možné v případech, kdy původní rozhodnutí vydal justiční čekatel nebo pověřený administrativní pracovník (vyšší soudní úředník, popř. soudní tajemník), aby odvolání vyhověl předseda senátu (resp. samosoudce) autoremedurou.¹³¹

Proti rozhodnutí o odvolání lze uvažovat o podání mimořádných opravných prostředků, nejčastěji dovolání. Objevilo se také několik ústavních stížností z oblasti firemního práva.¹³²

Případy, kdy opravný prostředek navrhovatelům nepřislúší (případy „přímého zápisu“) se zpravidla nedotýkají zápisu obchodní firmy, jak výše uvedeno.

Kritické zhodnocení systému preventivního přezkumu obchodní firmy

Současný systém vyhodnocování zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy při zápisu do obchodního rejstříku staví zapisované subjekty do nezáviděníhodné pozice. V dnešní době je poměrně obtížné vytvořit zcela jedinečnou a nezaměnitelnou obchodní firmu, která přitom bude „použitelná“ pro obchodní praxi. Z pochopitelných důvodů si zpravidla podnikatelé přejí vystupovat pod krátkou, líbivou a snadno zapamatovatelnou firmou. To s sebou ovšem často nese nepříjemnou skutečnost, že taková firma je do jisté míry zaměnitelná s jinými již dříve zapsanými označeními. Zaměnitelnost obchodní firmy tak vzniká často neúmyslně. Zákaz klamavosti obchodní firmy naopak takovým problémem zpravidla nebývá – jen výjimečně v tomto případě dochází k neúmyslné tvorbě klamavé firmy.

---

130 DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. I, II Komentář*. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, 2009. [cit. 2.1.2013]. S. 1496.

131 ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní rejstřík po novele*. 1. Vyd. Praha: ASPI, 2005, 268 s. ISBN 80-7357-115-3. S. 182.

132 Viz např. Usnesení Ústavního soudu ze dne 30.6.2010, sp.zn. II. ÚS 1350/10.

Při volbě obchodní firmy může zapisovaný subjekt pouze usuzovat, zda zvolené označení bude shledáno rejstříkovým soudem zaměnitelné. Soud v tomto případě musí vykládat v každém případě individuálně obecné právní pojmy, které nemají (a asi ani nemohou mít) přesnou definici. O zaměnitelnosti a klamavosti rozhoduje zpravidla vyšší soudní úředník, který většinou nemá plnohodnotné právnické vzdělání. Kazuistická judikatura, která je veřejně k dispozici, je nedostatečná a praxe jednotlivých soudů a často dokonce jednotlivých osob působících v rámci téhož rejstříkového soudu se velmi odlišuje. Poměrně časté jsou tak i stížnosti na nerovné zacházení v důsledku rozdílné rozhodovací praxe a především na postupné zpřísňování kontroly obchodní firmy.

Nelze nevidět, že tím je výrazně narušena právní jistota subjektů, které do rejstříkového řízení vstupují. Praxe rejstříkových soudů se navíc velice změnila – v posledních cca 4 letech značně zpřísnila. V ústavní stížnosti, která tento systém přezkoumání obchodní firmy napadá¹³³, dokonce stěžovatel současný systém nazývá ruletou za soudní poplatky. Toto je samozřejmě do značné míry přehnané, ale jisté racionální jádro tomuto postesknutí nelze upřít – navrhovatelé předem nemohou s jistotou vědět, zda navržená obchodní firma splňuje zákonné požadavky.

Moje zkušenost z notářské činnosti je taková, že jen zhruba v 10 % případů obchodních firem vymyšlených klienty (při založení společnosti nebo rozhodování o změně firmy) jsem tyto firmy mohl považovat za jasně nezaměnitelné. Naopak zhruba v 50 % případů klienti vytvořili obchodní firmy na první pohled stížené vadami (nejčastěji shodné s již existujícími označeními nebo jen drobně se odlišující) a zhruba ve 40 % případů o firmy na hranici přípustnosti – pohybující se v mlhavé zóně, kde bude záviset na uvážení orgánu, který bude přezkum obchodní firmy provádět, což je poměrně značný počet případů.

Případy setkání s klamavou firmou jsou naopak poměrně výjimečné – odhaduji v řádu procent. Při založení společnosti je ale také těžší klamavost označení odhalit, často se projeví až později v praxi. Podotýkám, že se jedná jen o mou subjektivně vnímanou zkušenost, ze které nelze s jistotou posuzovat celkový stav, byť zkušenosti mých kolegů pohybujících se v této oblasti jsou obdobné. Co však lze bez pochyb říci je, že poměrně značná část podnikatelů se při tvorbě obchodní firmy potýká s problémy.

Podnikatel má v případě, že soud vyhodnotí v preventivním přezkumu obchodní firmu jako zaměnitelnou, možnost se bránit, proti tomuto rozhodnutí mu přísluší právo odvolání. Je poměrně časté, že rejstříkový soud odvolateli vyhoví bezodkladně autoremedurou, neboť nazná, že učinil chybu. V případě, že se tak nestane, je skoro nemožné dosáhnout odvoláním nápravy. Ne snad proto, že by soud odvolání

133 Usnesení Ústavního soudu ze dne 30.6.2010, sp.zn. II. ÚS 1350/10.

po projednání nevyhověl, odvolací řízení je v těchto případech neúčinným nástrojem z důvodu jeho délky. Podnikatel často potřebuje okamžité řešení, protože po zápisu do obchodního rejstříku chce ihned zahájit podnikání nebo potřebuje co nejdříve využívat nové označení.

Je proto poměrně časté, že podnikatel raději kapituluje a zvolí si jinou obchodní firmu. S tím jsou ovšem spojeny nezanedbatelné administrativní náklady. Předně, pokud se jedná o obchodní společnost, je třeba znovu vyhotovit nebo změnit zakladatelský dokument (např. společenskou smlouvu). U společností, které mají pro tento dokument předepsanou formu notářského zápisu, tedy u akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným to znamená výdaj v řádu tisíců až desetitisíců korun. Ve většině případů bude také nutno provést nové ohlášení provozování živnosti (nebo získat jiné podnikatelské oprávnění), s čímž je spojen správní poplatek. V neposlední řadě je také potřeba znovu uhradit soudní poplatek za zápisové řízení před rejstříkovým soudem, jenž činí v případě prvozápisu 6.000,- Kč (popř. 12.000,- Kč u akciové společnosti), v případě zápisu změn 2.000,- Kč.¹³⁴

Návrh řešení problémů s preventivním přezkumem do budoucna

Jakým způsobem by tedy bylo možné se hypoteticky vyrovnat s touto situací a jak nastavit systém posuzování zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy? V zásadě přichází v úvahu několik reálných možností:

a) **Delegace pravomocí rejstříkového soudu na notáře**

Notář, který vyhotovuje zakladatelský dokument by tak současně byl povinen posoudit, zda je obchodní firma zaměnitelná nebo klamavá. Odpadá tak problém administrativních nákladů spojených s novým vyhotovením zakladatelského dokumentu (zakladatelé přímo na místě zvolí jinou obchodní firmu, pokud ji notář bude považovat za zaměnitelnou nebo klamavou) a se zmařenými náklady zápisového řízení. Tento model je možné navíc spojit s do budoucna uvažovanou možností, že by notáři mohli přímo provádět zápis do obchodního rejstříku prostřednictvím informačního systému umožňujícího dálkový přístup, a to ve věcech, ohledně kterých sepsali notářský zápis.

Tento model se mi jeví jako velmi perspektivní. Stát tím odbřemění poměrně dost zatížených krajských soudů. Podnikatelé tím ušetří čas, zakládání obchodních společností, popř. změna údajů zapisovaných do obchodního rejstříku by se tím zrychlily. V některých případech by zřejmě došlo i k úspoře na administrativních nákladech – záleží, jak by byly nastaveny odměny notářů oproti soudním poplatkům.

---

134 Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

Jedinou větší nevýhodou, kterou u tohoto modelu vidím, je skutečnost, že tento systém vkládá značnou důvěru v notáře a současně je motivuje k tomu, aby snižovali standard přezkumu – notář, který bude posuzovat zaměnitelnost a klamavost benevolentněji, bude mít konkurenční výhodu vůči ostatním. Dokážu si tak zcela reálně představit, že bude docházet k jevu podobnému „forum shopping“ – vyhledávání nejméně přísných notářů za účelem zápisu označení na hranici zaměnitelnosti, popř. klamavosti.

Také zde dochází ke splynutí pravomocí – notář, který sepisuje zápis, o něm následně rozhoduje a provádí na základě něj zápis do obchodního rejstříku. Od některých autorů je tento model ze shora uvedených důvodů vystaven poměrně silné kritice¹³⁵. Navzdory tomu jej považují za nejlepší. Ve skutečnosti se na postavení notáře tolik nezmění – už nyní notář odpovídá za obsah notářského zápisu a rejstříkový soud neprovádí jeho materiální přezkum. Advokátům nebo exekutorům nelze tuto roli svěřit z obdobných důvodů, notáři přeci jen poskytují vyšší záruku nestrannosti a ke korekci postupu notářů a jejich kontrole lze využít jiné nástroje (kárné řízení, profesní odpovědnost).

Obdobný model založený na delegaci pravomocí rejstříkových soudů byl zvažován už v roce 2001 – tehdy šlo o zřízení jistého počtu tzv. registrátorských úřadů, které by provozovali jednotlivci nebo veřejné obchodní společnosti¹³⁶, tento návrh ovšem nebyl nakonec přijat.

Podle současného vývoje se zdá, že model umožňující přímý zápis do obchodního rejstříku se pokusí vláda prosadit při přijetí nového zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob v průběhu roku 2013 v návaznosti na rekodifikaci soukromého práva.¹³⁷

b) **Rezignační přístup**

Další možností je zvolit rezignační přístup, nechat věcem volný průběh v souladu s principem „laissez faire“ a přestat zaměnitelnost zkoumat při zápisu do obchodního rejstříku a trvat pouze na jedinečnosti firmy, tedy na tom, aby tato firma obsahovala alespoň jeden odlišný znak. Toto je možné případně doplnit dalšími objektivními

135 Viz např. KAVĚNA, Martin. Postavení notáře při provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku podle připravovaného rejstříkového zákona [online]. 2012 [cit. 12.2.2013]. Dostupné z <http://www.bulletin-advokacie.cz/postaveni-notare-pri-provadeni>

136 PELIKÁNOVÁ, Irena. Nebojme se registrátorů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

137 Sněmovní tisk 986: Vl.n.z.o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob [online]. 2013 [cit. 11.5.2013]. S. 513. Dostupné z http://www.psp.cz/sqw/historie_sqw?o=6&T=986

kritérii, např. tím, že k odlišení nestačí jiné než alfanumerické znaky (tedy by se nezohledňovala interpunkce a diakritika) ani uvedení povinných dodatků (např. označujících právní formu).

Toto řešení by počítalo s tím, že ochrana před zaměnitelností a klamavostí bude přenesena zcela na práva poškozených osob, které se budou moci domáhat nápravy cestou soukromoprávní žaloby. Jakkoliv se toto řešení zdá být formálně v pořádku, jeho zásadní nevýhodou je, že přesouvá veškerou kontrolu obchodní firmy do podoby následné kontroly.

Přezkum obchodní firmy již při zápise má ale svůj význam – činí korporátní prostředí více transparentní tím, že kontroluje dodržení elementárních pravidel firemního práva a předchází vedení sporů. Tato preventivní funkce přezkumu v zápisovém řízení snižuje náklady státu i stran spojené s následným vymáháním práv – předcházet sporům je zpravidla hospodárnější, než vzniklé spory řešit. Přesto je ale nepochybné, že i tento systém může fungovat – např. ve Velké Británii nebo většině amerických jurisdikcí preventivní přezkum označení podnikatelů ve srovnatelné podobě neprobíhá, byť při založení obchodní společnosti bývá obchodní jméno součástí dokumentů, které jsou předkládány státním orgánům (Certificate of Incorporation, Application for Registration apod.).¹³⁸ Ve většině kontinentálních evropských jurisdikcí ovšem nějakou formu preventivního přezkumu nalezneme.¹³⁹

c) **Předběžné stanovisko**

Pokud by nemělo dojít ke změně orgánu, který preventivní přezkum provádí, je možné ještě problém vyřešit předstunutím provedení přezkumu před okamžik, kdy dojde k vynaložení nevratných administrativních nákladů – tedy před založení obchodní společnosti.

Bylo by například možné, aby se zakladatelé obrátili na rejstříkový soud před založením společnosti s tím, že hodlají založit společnost pod určitou obchodní firmou a požádali soud o předběžné písemné stanovisko, zda takovou firmu považuje za zaměnitelnou, či klamavou. Tímto stanoviskem by pak byl posléze rejstříkový soud vázán, pokud v mezidobí od vydání stanoviska nedošlo k zápisu jiné obchodní firmy, která zaměnitelnost vyvolává, což ale nebude příliš časté. Ostatně podobný postup již v praxi neformálně funguje na řadě rejstříkových soudů, kde příslušní soudní úředníci

138 CAHN, Andreas; DONALD, David C. *Comparative company law. Texts and Cases on the Laws Governing Corporations in Germany, the UK and the USA*. 1. Vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, 927 s. ISBN 978-0-521-14379-0. S. 132 a násl.

139 DORNSEIFER, Frank. *Corporate Business Forms in Europe, A Compendium of Public and Private Limited Companies in Europe*. 1. vyd. München: Sellier, 2005, 915 s. ISBN 10 3-935808-31-6.

jsou ochotni telefonicky sdělit svůj názor na navrhovanou obchodní firmu – ovšem bez záruky.

Nevýhodou tohoto řešení je další zátěž pro rejstříkové soudy a přidání dalšího kroku do procesu zakládání obchodních společností. Vydání takového stanoviska by mohlo být podmíněno zaplacením určitého symbolického soudního poplatku, aby nedocházelo ke zbytečnému zatížení soudů, tím ovšem zase narostou administrativní náklady podnikatelů. Toto řešení tak nepovažuji za příliš efektivní.

Chystaná právní úprava - zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

V době dokončení textu této publikace projednává poslanecká sněmovna sněmovní tisk č. 986 – vládní návrh zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Tento návrh zákona prošel 10.5.2013 prvním čtením a byl přikázán k projednání sněmovním výborům.¹⁴⁰ Během následujících měsíců se tak může ještě leccos změnit – považuji ovšem za potřebné alespoň stručně zmínit novinky, které pro apriorní přezkum obchodní firmy přináší.

Zmiňovaný návrh zákona nově obsahuje pohromadě jak „hmotně-právní“ část rejstříkového práva doposud obsaženou v ObchZ, tak i procesně-právní část, kterou prozatím reguluje OSŘ. To považuji jednoznačně za krok správným směrem, regulace obchodního rejstříku byla rozparcelována mezi dva předpisy poměrně násilným způsobem.

Co se týče ustanovení dotýkajících se obchodní firmy, je návrh zákona evolucí současné právní úpravy – poměrně věrně z ní vychází, přináší ovšem některé nové instituty popsané dále. Při čtení textu návrhu zákona je třeba mít na paměti, že upravuje také jiné registry, než obchodní rejstřík, a proto mnohdy místo o obchodní firmě mluví o jménu – širším pojmu, který zahrnuje firmu i jiná označení.

Návrh zákona zachovává materiální přezkum obchodní firmy: „*rejstříkový soud zkoumá, zda údaje o skutečnostech, které se do veřejného rejstříku zapisují, vyplývají z listin, které mají být k návrhu doloženy, a zda navrhované jméno není zaměnitelné s jiným již existujícím zapsaným jménem, popřípadě není-li klamavé.*“¹⁴¹

Složitou situaci, do které se navrhovatel dostává při zápisu obchodní firmy, ovšem návrh zákona usnadňuje prostřednictvím několika právních nástrojů. Zajímavá a pro

140 Sněmovní tisk 986: Vl.n.z.o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob [online]. 2013 [cit.11.5.2013]. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=986>

141 § 90 odst. 1 návrhu zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. In Sněmovní tisk 986: Vl.n.z.o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob [online]. 2013 [cit.11.5.2013]. S.31. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=986>

české právo nová je možnost „předregistrace“ obchodní firmy umožněná § 48 odst. 2 návrhu zákona: „*Navrhnou-li to všichni zakladatelé, zapíše rejstříkový soud do obchodního rejstříku obchodní firmu (dále jen „firma“) řádně založené obchodní korporace; přílohou návrhu je zakladatelské právní jednání. Není-li podán návrh na zápis obchodní korporace, jejíž zakladatelé o zápis firmy požádali, do 1 měsíce od zápisu firmy, rejstříkový soud firmu vymaže.*“¹⁴²

Předregistraci firmy lze použít ke dvěma účelům – jedním je už zmiňovaná možnost zjistit, zda bude navrhovaná firma shledána způsobilou k zápisu (nezaměnitelnou a neklamavou). Slabinou tohoto způsobu využití je ovšem to, že zvyšuje administrativní náročnost založení společnosti (nutnost vyhotovovat další návrh na zápis do obchodního rejstříku) a pravděpodobně také administrativní náklady (soudní poplatky za registraci firmy).

Druhým způsobem využití je možnost získat ochranu obchodní firmy již po založení společnosti na přechodné období před zápisem společnosti do obchodního rejstříku.

S ohledem na to, že časová prodleva mezi založením a registrací společnosti v praxi nebývá velká, lze usuzovat, že v drtivé většině případů nebude zapotřebí předregistraci firmy provádět a zakladatelé podají rovnou návrh na zápis společnosti.

Návrh zákona ale obsahuje také úpravu procedury přímého zápisu do obchodního rejstříku notáři a to v §§ 108–118. Zde na rozdíl od předregistrace lze očekávat, že se bude tohoto postupu pravidelně využívat, důvodová zpráva to očekává zhruba v 50 % případů.¹⁴³

142 § 48 odst. 2 návrhu zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. In Sněmovní tisk 986: Vl.n.z.o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob [online]. 2013 [cit.11.5.2013]. S.16. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=986>

143 Sněmovní tisk 986: Vl.n.z.o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob [online]. 2013 [cit.11.5.2013]. S. 58. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=986>

KAPITOLA 11

Aposteriorní přezkum obchodní firmy

Aposteriorní (následný) přezkum obchodní firmy mohou soudy provádět na návrh dotčeného subjektu. V tomto případě se bude jednat o sporné řízení, v němž jedna ze stran bude žalobou uplatňovat svá práva vyplývající z ochrany obchodní firmy vůči druhé straně, která porušila její práva vyplývající z obchodní firmy.

Aktivní a pasivní žalobní legitimace

Aktivní žalobní legitimaci (právo podat žalobu) má ve věcech ochrany obchodní firmy vlastník obchodní firmy (podnikatel pod touto firmou zapsaný v obchodním rejstříku), který byl nějakým jednáním dotčen na svých právech k obchodní firmě. Z toho vyplývá také to, že aktivně legitimován může obvykle být pouze subjekt, který je podnikatelem zapsaným v obchodním rejstříku, a z toho důvodu má práva ke své obchodní firmě. Z tohoto pravidla mohou existovat určité výjimky, J. Pokorná správně zmiňuje některé situace, kdy práva k obchodní firmě mohou svědčit jiným subjektům – např. nyní již nepodnikající podnikatel, který dříve podnikal, a v té době došlo k porušení jeho práv k obchodní firmě, dědic/dědici firmy nebo převodce firmy.¹⁴⁴

Ostatní subjekty mohou být v těchto případech aktivně legitimovány k žalobě podle jiné oblasti práva, než je právo firemní – nejčastěji podle práva nekalé soutěže – např. sdružení spotřebitelů nebo podnikatelů, podnikatelé nezapsaní v obchodním rejstříku apod.

Pasivně legitimován (tedy osoba mající způsobilost být žalovaným) ve sporu z firemního práva je ten, kdo svým jednáním porušuje práva jiné osoby k její obchodní firmě. Mezi případy takového porušování práv k firmě bude zpravidla patřit užívání zaměnitelné (popř. klamavé, pokud se klamavost vztahuje ke konkrétní jiné firmě – např. parazitování na cizí pověsti) obchodní firmy, jména, názvu nebo produktového označení, ale může jít i o jiné porušení práv k obchodní firmě, typicky užíváním cizí firmy – například uvedením cizí firmy na vlastních výrobcích, ve své reklamě apod.

¹⁴⁴ POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8. S. 54.

U pasivní legitimace nezáleží na právní povaze subjektu, může jím být i osoba nezapsaná v obchodním rejstříku nebo dokonce i nepodnikatel, pokud se dopustí jednání, kterým poruší práva jiné osoby k její obchodní firmě.

Několik kuriózních případů zneužití práv k cizímu označení z USA zmiňuje P. Hajn – mezi nimi např. vydání knihy o teroristickém útoku na letadlo, která obsahovala firmu skutečně existujících aerolinií (Middle East Airlines Airliban S.A.L.) nebo případ, kdy dvojice náboženských fanatiků spatřovala ve firmě Procter and Gamble a jejím logu satanské znamení a vyzývala k bojkotování výrobků této společnosti.¹⁴⁵ V těchto případech se nabízí spíše ochrana dobré pověsti nebo právo proti nekalé soutěži, za určitých okolností ovšem může jít i o porušení firemního práva.

Nároky z ochrany obchodní firmy

Nároky, které lze uplatnit z ochrany obchodní firmy NOZ vymezuje technikou odkazu: „*Kdo byl dotčen ve svém právu k obchodní firmě, má stejná práva, jako při ochraně před nekalou soutěží.*“¹⁴⁶ V rámci práva proti nekalé soutěži podle § 2988 NOZ pak „*Osoba, jejíž právo bylo nekalou soutěží ohroženo nebo porušeno, může proti rušiteli požadovat, aby se nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav. Dále může požadovat přiměřené zadostiučinění, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení.*“

Stávající právní úprava namísto toho používá taxativní výčet nároků přímo ve firemním právu, podle obchodního zákoníku platí, že: „*Kdo byl dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy, může se proti neoprávněnému uživateli domáhat, aby se takového jednání zdržel a odstranil závadný stav. Dále může požadovat vydání bezdůvodného obohacení a přiměřené zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích. Byla-li neoprávněným užíváním firmy způsobena škoda, lze se její náhrady domáhat podle tohoto zákona. Soud může účastniku, jehož návrhu bylo vyhověno, přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, a podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění.*“¹⁴⁷

Při bližším porovnání zjistíme, že úprava v NOZ a ObchZ je prakticky shodná a v úvahu přicházejí v obou případech tyto nároky:

- 1) Zdržení se závadného jednání
- 2) Odstranění závadného stavu

145 HAJN, Petr. Ochrana právnické osoby podle § 19b občanského zákoníku. *Právo a podnikání*. 1994, roč. 3, č. 10, s. 2–5. ISSN 1211-1120. S. 4.

146 § 423 odst. 2, věta druhá NOZ.

147 § 12 ObchZ.

- 3) Vydání bezdůvodného obohacení
- 4) Přiměřené zadostiučinění
- 5) Náhrada škody

ObchZ výslovně obsahuje oproti NOZ navíc zmínění možnosti přiznání práva uveřejnit rozsudek na náklady porušitele. Nová úprava tento institut samostatně nezmiňuje, takovouto povinnost může soud i nadále uložit jako nepeněžitě přiměřené zadostiučinění, popř. může postupovat podle § 155 odst. 4 OSŘ, který stanoví, že: „*Ve věcech ochrany práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním, ochrany práv z duševního vlastnictví a ve věcech ochrany práv spotřebitelů může soud účastníkovi, jehož žalobě vyhověl, přiznat na jeho návrh ve výroku rozsudku právo rozsudek uveřejnit na náklady neúspěšného účastníka; podle okolností případu soud stanoví též rozsah, formu a způsob uveřejnění.*“

Shora uvedené nároky jsou kumulativní, je možné uplatnit více z těchto nároků současně, popřípadě i všechny, pokud je to potřeba. Peněžitě nároky navíc vzájemně neovlivňují svou výši, ani se na ni nezapočítávají, mohou žalobci náležet paralelně v plné výši.

Nároky z firemního práva je možné uplatnit také prostřednictvím nařízení předběžného opatření, což je často pro podnikatele výhodné, neboť v době podání žaloby zpravidla trvá určitý závadný stav, v důsledku něž poškozenému může postupně vznikat další škoda. Předběžné opatření je možné vydat podle § 74 OSŘ, je-li třeba, aby zatímně byly upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Současně s podáním návrhu na vydání předběžného opatření je návrhvatel povinen složit kauci ve výši 50.000,- Kč, případně mu může být uložena i vyšší kauce na základě výzvy soudu. Tato kauce slouží jako zajištění povinnosti žalobce uhradit škodu, která žalovanému z předběžného opatření vznikne, pokud žalovaný ve sporu zvítězí. O návrhu na vydání předběžného opatření rozhoduje bezodkladně předseda senátu soudu příslušného k jednání ve věci samé a to vydáním usnesení bez nařízení jednání.

Typickým nárokem, který bude možné uplatnit v rámci předběžného opatření, je, aby se žalovaný zdržel jednání, kterým porušuje práva žalobce k obchodní firmě nebo odstranil nějaký závadný stav. Předběžným opatřením ovšem nelze přikázat žalovanému, aby se zdržel práva na užívání své obchodní firmy, neboť vzhledem k zásadě firemní povinnosti je povinen firmu užívat.¹⁴⁸

148 Usnesení Vrchního soudu V Praze ze dne 9.8.1993, sp. zn. 3 Cmo 234/1993.

Zdržení se závadného jednání

Možnost dožadovat se zdržení se závadného jednání – užívání obchodní firmy, která porušuje firemní právo – je problematická. Podle stávající právní úpravy v ObchZ ve skutečnosti tento nárok nelze uplatnit, neboť žalovaný je současně povinen vystupovat pod svou obchodní firmou.¹⁴⁹

Pro tyto případy bude nutné žádat nikoli zdržení se užívání firmy, ale odstranění závadného stavu. K tomuto stanovisku dospěla podle stávající regulace také rozhodovací činnost, zmínit lze např. usnesení Vrchního soudu V Praze ze dne 9.8.1993, sp. zn. 3 Cmo 234/1993 nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.10.1994, sp. zn. 3 Cmo 808/1993: „*Odvolací soud má za to, že v případech sporu o ochranu obchodního jména podle ustanovení § 12 obch. zák., dochází-li k narušení práv oprávněného užíváním jeho v obchodním rejstříku zapsaného obchodního jména (k jehož zápisu došlo na základě pravomocného usnesení příslušného rejstříkového soudu, vydaného podle ustanovení § 200a a násl. o. s. ř. i v intencích ustanovení § 200b odst. 1 o. s. ř.), nelze návrhu na zdržení se užívání obchodního jména vyhovět, a to vzhledem k již zmiňovanému ustanovení § 8 obch. zák. ve spojení s ustanovením § 9 odst. 2 obch. zák. ... Proti tomu, kdo užívá v obchodním rejstříku později zapsané obchodní jméno, zaměnitelné s obchodním jménem žalobce (§ 12 obch. zák.), se může žalobce domáhat odstranění závadného stavu návrhem na uložení povinnosti, aby změnil obchodní jméno.*“

Ze znění NOZ již nevyplývá tato povinnost výslovně, je ovšem podle mého i nadále nutné s ohledem na ochranu třetích osob tuto povinnost dovozovat – podrobněji v kapitole věnované zásadě firemní povinnosti/povinného užívání obchodní firmy.

Zdržovací nárok ovšem může bezpochyby skutečně mít žalobce domáhající se ochrany před neoprávněným užíváním své obchodní firmy jinou osobou, pokud toto označení tato osoba nemá sama zapsáno jako obchodní firmu. Může tedy jít např. o užívání cizí firmy k označení vlastních produktů, služeb apod. Shodně konstatuje i judikatura: „...*tento nárok je na místě tam, kde obchodní jméno oprávněného je používáno jinou osobou zcela či zčásti neoprávněně (např. je zvoleno k označení provozovny podnikatele), a tato osoba užívané obchodní jméno nemá v této podobě v obchodním rejstříku zapsáno.*“¹⁵⁰

Odstranění závadného stavu

Odstraňovací (restituční) nárok směřuje k nápravě závadného stavu. Na rozdíl od zdržovacího nároku jej lze použít i proti závadné obchodní firmě. Předmětem

149 MACEK Jiří. Ochrana obchodního jména. *Obchodní právo*. 1994, roč. 3, č. 5, s. 16–19. ISSN 1210-8278. S. 19.

150 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.10.1994, sp. zn. 3 Cmo 808/1993.

odstraňovacího nároku bývá zpravidla povinnost žalovaného změnit svou obchodní firmu nebo jiné označení tak, aby nenarušovalo práva k obchodní firmě jiné osoby, je ale možné i jiné odstranění závadného stavu, např. stažení materiálů obsahujících závadnou obchodní firmu. V těchto případech je ale podle mého názoru častější postup prostřednictvím práva nekalé soutěže.

Jak správně tento nárok formulovat? Aktuální judikatura se staví zamítavě k petičním směřujícím obecně ke změně firmy tak, aby nebyla zaměnitelná a klamavá: „*Není jednoznačnou a konkrétní povinností, jež by mohla být výrokem rozsudku uložena a její splnění v případném vykonávacím řízení vynucováno, změnit svou obchodní firmu tak, aby nebyla zaměnitelná.*“¹⁵¹ To ovšem situaci poměrně komplikuje, neboť je v těchto případech nutné formulovat nárok konkrétněji.

V úvahu přichází především přikázání povinnosti z obchodní firmy určitý výraz odstranit. Judikatura potvrzuje shora uvedené, když uvádí, že: „*K odstranění závadného (nekalosoutěžního) stavu ve znění kmene obchodní firmy lze uložit rušitelé, aby změnil svou firmu tak, aby neobsahovala určité slovo, a aby podal návrh na zápis této změny do obchodního rejstříku.*“¹⁵² Je také možné k zajištění odstranění závadného stavu přikázat do obchodní firmy vložit určitý odlišující dodatek. Jaký, to závisí především na fantazii žalobce.

Náhrada škody

Náhrada škody jako nárok na kompenzaci skutečné škody nebo ušlého zisku způsobených v důsledku zásahu do práva k obchodní firmě je nárokem poměrně kontroverzním. S trochou nadsázky se dá říct, že jde o papírového tygra. Teoreticky se zdá náhrada škody být nárokem silným a pro poškozeného výhodným – má obdržet to, oč v důsledku protiprávního jednání přišel. V praxi ovšem žaloby na náhradu škody narážejí na obtížnost prokazování jednak konkrétní výše škody (půjde zpravidla o ušlý zisk, který je skoro nemožné prokazatelně určit, časté bude určování výše škody pomocí znaleckých posudků) a jednak příčinné souvislosti mezi škodou a porušením práva – tedy že škoda vznikla přímo z porušení firemního práva a nikoli z jiných okolností na trhu, např. vstupem nových konkurentů na trh nebo snížením poptávky po daném druhu zboží nebo služeb.

Na tento problém již správně poukázal P. Hajn v oblasti nekalosoutěžního práva, když konstatoval, že „*přesný důkaz existence takové škody a zejména jejího rozsahu by však mohl být nákladný, časově náročný a někdy by se nemusel zdařit. Často by docházelo*

151 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.1.2011, sp. zn. 3 Cmo 254/2010.

152 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 4933/2009.

*k tomu, že rozhodnutí by byla přezkoumávána a vyžadovaly by se revizní znalecké posudky. Ostatně již předválečný nález Nejvyššího soudu z 9. října 1930 vydaný pod č.j. RII 332/30 č. 10213 uvádí, že žalobce ve sporu o náhradu škody stěží mohl dokázati, kolik a které obchody žalovaná strana učinila právě na základě napadené nekalé reklamy a právě na jeho újmu.*¹⁵³

Z těchto důvodů bývá častěji uplatňován nárok na přiměřené zadostiučinění splatné v penězích. Je ovšem třeba pamatovat na to, že přiměřené zadostiučinění nesmí směřovat k náhradě hmotné újmy (škody), ale jen újmy imateriální. K tomu viz judikatura: „*Pokud oprávněnému vznikla hmotná újma, prostředkem nápravy může být pouze náhrada škody, event. vydání bezdůvodného obohacení. Nelze připustit, aby (např. z důvodů obtížného prokazování výše škody) si cestou požadavku na zaplacení přiměřeného zadostiučinění oprávněný řešil jemu vzniklou újmu hmotnou.*“¹⁵⁴

Přiměřené zadostiučinění

Nárok na přiměřené zadostiučinění (satisfakční nárok) je ve firemním právu poměrně populární. Primárně má směřovat ke kompenzaci nehmotné újmy, kterou žalobce utřžil.

Regulaci přiměřeného zadostiučinění v NOZ nalezneme v § 2951: „*Nemajetková újma se odčíní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečně a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.*“

Přiměřené zadostiučinění je možné poskytovat v peněžité i nepeněžité formě (tzv. morální satisfakce), přičemž zákonem preferovaným způsobem je nepeněžitá forma přiměřeného zadostiučinění (v praxi je z pochopitelných důvodů preferován pravý opak). Je také možné přiznat obě formy zadostiučinění vedle sebe.¹⁵⁵

Nepeněžité zadostiučinění na sebe může brát řadu rozličných podob. Mezi nimi se nejčastěji objevuje tisková oprava, omluva žalovaného¹⁵⁶, její případná publikace v tisku nebo publikace rozsudku či jeho části.

153 HAJN, Petr. Přiměřené zadostiučinění z nekalé soutěže. *Právní Rádce*. 1994, roč. 2, č. 7, s. 17–19. ISSN 1210-4817. S. 18.

154 Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. R 3 Cmo 684/1995. In: MACEK, I., MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 255–260.

155 Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20.1.1999, sp. zn. 39 Co 242/98. In: DEVÁTY, Stanislav; TOMAN Petr. *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2001, 200 s., ISBN 80-7201-297-5. S. 84.

156 BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava; ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2003, 580 s. ISBN 80-7179-734-0. S. 18.

Pro případy poskytování přiměřeného zadostiučinění v peněžích nejsou stanovena žádná přesná pravidla (NOZ je stanoví jen pro zadostiučinění za porušování přirozených práv člověka).¹⁵⁷ V každém daném případě tak bude záviset především na úvaze soudu (a argumentaci stran sporu), jakou výši peněžitého zadostiučinění shledá za přiměřenou. Soud by přitom měl přihlídnout především k charakteru a intenzitě zásahu do práv k firmě, délce trvání zásahu a k rozsahu nemajetkové újmy.¹⁵⁸

Poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v peněžích ovšem nesmí vést ke kompenzaci hmotné škody, jak již bylo výše uvedeno. Zadostiučinění by také nemělo být tak vysoké, aby vedlo ke zničení nebo fatálnímu poškození žalovaného – to bude zpravidla nepřiměřené, pokud nebudou dány okolnosti hodné zvláštního zřetele.

Vydání bezdůvodného obohacení

Nárok na vydání bezdůvodného obohacení je upraven v NOZ v § 2991 a násl. Podle tohoto institutu „*ten, kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil.*“¹⁵⁹ Z demonstrativního výčtu skutkových podstat bezdůvodného obohacení¹⁶⁰, tj. plnění bez právního důvodu, plnění z právního důvodu, který odpadl, protiprávní užití cizí hodnoty nebo tím, že za osobu bylo plněno, co měla po právu plnit sama, bude přicházet v úvahu obvykle protiprávní užití cizí hodnoty – obohacení užitím cizí obchodní firmy nebo její části, případně jednání, které nespadá pod žádnou skutkovou podstatu bezdůvodného obohacení, ale splňuje rysy jeho generální klauzule.

V případech porušení práv z obchodní firmy bude mít bezdůvodné obohacení zpravidla peněžitý charakter, a tak se také bude vydávat oprávněnému v peněžích. Předmětem bezdůvodného obohacení budou nejčastěji příjmy získané neoprávněným zásahem do práv k obchodní firmě snížené o účelně vynaložené náklady k dosažení těchto příjmů.

Významným praktickým problémem je ale i zde, obdobně jako u nároku na náhradu škody, obtížnost prokazování výše bezdůvodného obohacení – především prokazování, jaká část příjmů žalovaného vznikla skutečně bezdůvodným obohacením a jaké části by dosáhl i jinak, kdyby k porušení práv k obchodní firmě nedošlo.

157 § 2957 NOZ.

158 Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20.1.1999, sp. zn. 39 Co 242/98. In: DEVÁTÝ, Stanislav; TOMAN Petr. Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2001, 200 s., ISBN 80-7201-297-5. S. 84.

159 § 2991 odst. 1 NOZ.

160 § 2991 odst. 2 NOZ.

KAPITOLA 12

Shrnutí změn úpravy v NOZ oproti ObchZ a jejich zhodnocení

První změnu, která potkala firemní právo, zjistí i laik na první pohled – úprava firmy se přesunula z obchodně-právního předpisu do kodexu občanského práva, což jeho autoři odůvodňují tím, že „je s obecným pojmem podnikatele jako základní institut pevně spjata, a nehodí se tudíž zařazovat ustanovení o obchodní firmě do zákona upravujícího postavení obchodních společností nebo družstva“¹⁶¹. V situaci, kdy obchodní právo nebude mít svůj vlastní kodex, je s tím asi nutno souhlasit, úprava v ZOK by byla nesystematická.

Regulaci obchodní firmy tak nalezneme v NOZ v části první – obecná část, hlavě II, díle V. Podnikatel v §§ 423-428 označených nadpisem Obchodní firma. Úprava je velmi stručná, obsahuje pouhých šest paragrafů (proti dřívějším pěti paragrafům ObchZ), které v duchu snahy o přehlednost textu typické pro NOZ mají jeden nebo dva nepřilíh dlouhé odstavce – výsledkem je tedy, že počítáno podle počtu znaků je nová úprava kratší než úprava předcházející. Text NOZ formuluje pouze základní pravidla, je značně abstraktní, podrobná kazuistika je mu v tomto případě zcela cizí.

Systematika regulace v NOZ do značné míry kopíruje předchozí regulaci v ObchZ. I nadále zde tak najdeme definici obchodní firmy (§ 423 odst. 1 NOZ), úpravu nároků z porušení práv k firmě (§ 423 odst. 2, věta druhá NOZ), zákaz zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy (§ 424 NOZ), regulaci firmy fyzické osoby (§ 425 NOZ), koncernových firem (§ 426 NOZ) a „staré firmy“ (§ 427 NOZ), použití jména fyzické osoby ve firmě (§ 428 NOZ).

Právní úprava tak, jak vidno, prošla spíše mírnou evolucí, než radikální proměnou a modernizací, kterou si mnozí z nás od úpravy v NOZ mohli slibovat. Přesto v regulaci firmy najdeme několik změn, které nejsou na první pohled patrné.

Pro přehledné zobrazení regulace jednotlivých institutů firemního práva podle nové a stávající právní úpravy uvádím n následující straně této práce srovnávací tabulku:

161 Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze), [online]. 2012 [cit. 15.1.2013]. S. 108. Dostupná z http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny_mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf

Právní institut	NOZ	ObchZ
Definice obchodní firmy	§ 423 odst.1	§ 8 odst. 1
Zásada priority obchodní firmy	§ 423 odst. 2, věta první	–
Úprava nároků z porušení práv k firmě	§ 423 odst. 2, věta druhá	§ 12
Zákaz zaměnitelnosti a klamavosti	§ 424	§ 10
Firma fyzické osoby	§ 425	§ 9
Koncernová firma	§ 426	§ 11 odst. 6
Stará firma, převod a přechod firmy	§ 427	§ 11 odst. 1–4
Použití jména fyzické osoby ve firmě	§ 428	§ 11 odst. 5
Označení podnikatelů, kteří nemají firmu	§ 422	§ 8 odst. 2
Zásada povinného užívání firmy	–	§ 8 odst. 1

Nově NOZ upravuje výslovně také zásadu priority obchodní firmy (§ 423 odst. 2, věta první NOZ), s firemním právem úzce souvisí také regulace označení podnikatelů, kteří nemají obchodní firmu (§ 422 NOZ, součást regulace podnikatele), v ObchZ tvořící součást systematiky regulace firmy.

Mezi změny, které ve shora uvedeném přehledu ustanovení nové a stávající právní úpravy není vidět, patří také materializace práv k obchodní firmě. Obchodní firma byla dříve pouze předmětem majitelských vztahů, nyní je předmětem práva vlastnického. Uvolňují se do jisté míry také pravidla pro převod obchodní firmy (možný je převod samostatně bez současného převodu podniku). Také katalog nástrojů, které lze využít k dispozicím s obchodní firmou, se rozrostl – lze uvažovat např. o prodeji kupní smlouvou, darování firmy, jejím licencování apod.

Materializaci práv k obchodní firmě a modifikace v regulaci převodů obchodní firmy, kde se obchodní firmě otevírají nové nástroje pro dispozice, hodnotím kladně.

Rovněž se mi jeví pozitivní, že převod obchodní firmy není nutné provádět pospolu s podnikem nebo jeho částí, což umožňuje skutečně využít formální svobodu dispozic, kterou přinesla materializace práv k firmě.

Praxi odbřemenilo také zrušení povinných koncernových dodatků pro firmy spojených osob, které obsahují shodný prvek, a nahrazení tohoto požadavku prostým příkazem, aby byly firmy přesto rozlišitelné. To daleko lépe odpovídá potřebám

praxe, koncernové dodatky ve skutečnosti nebyly dle mého názoru skoro používány, objevovaly ve zkratkovité neplnovýznamové povaze nebo je používala jen mateřská společnost (např. dodatek holding) a dceřině společnosti nikoliv.

Naopak zbytečně tíživé nástupnické dodatky nová právní úprava požaduje paušálně bez rozlišování případů nabytí firmy univerzální nebo singulární sukcesí nebo firmy fyzických a právnických osob. Právní úprava ignoruje skutečnost, že takový nástupnický dodatek má minimální přínos a přitom činí obchodní firmu daleko hůře použitelnou a v praxi bude tento požadavek pravděpodobně ignorován nebo obcházen.

Za velkou chybu považuji, že z firemního práva zmizel výslovný příkaz podnikateli činit právní jednání/úkony pod obchodní firmou a firemní povinnost je tak nutné dovozovat doktrinálně, případně analogií nebo teleologií, což ponechává tuto základní otázku zbytečně otevřenou spekulacím. Povinné užívání firmy je přitom rozumným požadavkem, který podnikatele příliš nesvazuje a chrání třetí osoby. V úpravě v ObchZ nečinila povinnost vystupování pod obchodní firmou přílišnou potíže (snad kromě průkopnického období na počátku 90. let) a s ohledem na to, že důvodová zpráva k NOZ o tomto problému zcela mlčí, považuji to za přehlédnutí zákonodárce.

Je nešťastné, že úprava v NOZ, která měla příležitost regulaci firemního práva posunout dopředu, tuto šanci podle mého promeškala – i když přinesla některé poměrně zásadní změny k lepšímu, spousta nových problémů zbytečně vyvolala. Změny v nové právní úpravě jsou větší, než je na první pohled patrné (často jde o změny skryté, např. ty vycházející z proměny v pojetí věcí a práv k nehmotným věcem), nicméně řada podstatných nedostatků dosud přetrvává.

Rovněž se domnívám, že je škoda, že přetrvávala značná segmentace právní úpravy označování osob, neboť NOZ upravuje do značné míry na sobě nezávisle označování fyzických osob, označování právnických osob, obchodní firmu a označení podnikatelů nezapsaných v obchodním rejstříku, a to často poměrně nesystematicky. Také problematika klamavosti a zaměnitelnosti označení, která volá po určitém sjednocení, zůstala rozdělena do dílčích málo provázaných oblastí firemního práva, jiných označení, nekalé soutěže a problematiky obchodní známky. V důsledku toho chybí podrobnější obecná právní úprava a přetrvávají otázky, nakolik se jedná o odlišné případy. Ve skutečnosti bude totiž řešenou situací ve všech případech „klamání označením“. Velmi podobný bude také postup orgánů aplikujících právo v jednotlivých jeho sub-odvětvích – již nyní lze koneckonců vysledovat paralely v posuzování klamavosti obchodní firmy a klamavosti v nekalé soutěži.

V souvislosti se zaměnitelností a klamavostí také považuji za nesprávné bezmyšlenkovitě převzetí absolutního pojetí kategorií zaměnitelnost a klamavost, když praxe (a to především ve známkovém právu) ukazuje, že to jsou jevy škálovatelné, které

nelze vyjádřit dichotomií „označení je zaměnitelné x není zaměnitelné“, ale je daleko přesnější uvažovat o „míře zaměnitelnosti, popř. klamavosti“ a o tom, zda v daném případě tato míra bude přiměřená nebo nikoli.

Dalším významným nedostatkem nové kodifikace je nedostatečná důvodová zpráva, která řadu změn v právní úpravě ignoruje nebo nevysvětluje dostatečně (mnohdy se omezuje jen na kritiku předchozí právní úpravy). Ostatně už jen to, že důvodová zpráva je zhruba stejně dlouhá, jako text nového občanského zákoníku, který by měl jako právní předpis být napsaný velmi zhuštěně bez popisných a vysvětlujících pasáží, na rozdíl od důvodové zprávy, je důkazem o její nedostatečnosti.¹⁶²

---

162 Text NOZ má 681 stran a cca 1.234.000 slov, text konsolidované důvodové zprávy 598 stran a cca 1.490.000 znaků – spočteno podle dokumentů dostupných v elektronické podobě na <http://obcanskyzakonik.justice.cz>

KAPITOLA 13

Komentovaný přehled judikatury ve věcech obchodní firmy**Úvodem k použitelnosti starší judikatury a struktura tohoto přehledu**

Tento text vzniká v době, kdy české soukromé právo prochází největší změnou od svého vzniku (a vzhledem k tomu, že samostatné české právo vzniklo převážně recipováním a novelizací předpisů práva československého, tak ani vznik českého práva možná není srovnatelnou změnou právního prostředí). Změny se dotkly jak normativních textů relevantních právních předpisů, tak i právních zásad v textu přímo nevyjádřených a úmyslem autorů bylo, aby reforma změnila i právní myšlení nás všech – tedy i tam, kde došlo k doslovnému převzetí dříve platné právní úpravy, je nutné hledět na přijaté předpisy jako na „nové právo“.

Byť tedy z těchto důvodů nelze starší soudní rozhodnutí přejímat automaticky, dvě desetiletí soudní činnosti tím samozřejmě nepřicházejí v niveč – kvalitní rozhodnutí obsahují myšlenky a argumentaci, která změnou právní úpravy nepozbývá platnost. Dokonce i v případě, že výrok rozhodnutí nebude nadále aktuální, může odůvodnění obsahovat stále platné myšlenky – vyřčené například jako „obiter dictum.“

V obchodním právu ostatně nejsou změny právní úpravy nijak výjimečné. Již před rekodifikací soukromého práva prošla úprava označování mnoha velkými změnami – asi největší z nich představuje novelizace z roku 2000, která nahradila regulaci obchodního jména firemním právem. Problematikou reakce judikatury na změny právní úpravy se již zabýval M. Tomsa, který uvádí, že průběžné změny v obchodním právu brání vytvoření skutečně ustálené judikatury, Nejvyšší soud na to zpravidla reaguje tím, že následně v dalších rozhodnutích předchozí judikaturu výslovně potvrzuje jako stále platnou a jen, pokud to nová právní úprava vyžaduje, zaujímá nové stanovisko.¹⁶³ Obdobný postup Nejvyššího soudu a značnou názorovou setrvačnost lze čekat i po nabytí účinnosti NOZ.

163 KÜHN, Zdeněk; BOBEK, Michal; POLČÁK, Radim; GILLIS, Mark; HASCH, Karel; MOLEK, Pavel; POKORNÝ, Milan; TOMSA, Miloš. *Judikatura a právní argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Auditorium, 2006, 234 s. ISBN 80-903786-0-9. S. 178.

V této knize tak hojně čerpám z dosavadní judikatury českých soudů (především Nejvyššího soudu) vycházející z předchozí právní úpravy – považuji ovšem za nutné ji vždy podrobit kritickému zhodnocení, do jaké míry lze tato rozhodnutí považovat za aplikovatelná v rámci nové úpravy. Po přezkoumání několika desítek nejdůležitějších rozhodnutí se kloním k závěru, že judikatura v oblasti obchodní firmy je v drtivé většině případů i nadále zpravidla použitelná. V této souvislosti ještě připomínám, že v některých citovaných rozhodnutích můžeme najít starší terminologii, především používání pojmu obchodní jméno, namísto později zavedeného termínu obchodní firma.

Oproti tomu judikatura ještě starší – československá poválečná nebo prvorepubliková nabízí relativně málo rozhodnutí, která jsou z dnešního pohledu přínosná a stále aplikovatelná – těchto „skutečně starých“ rozhodnutí tedy používám zcela výjimečně.

Další „nepříjemností“ při zpracování firemní judikatury jsou anonymizovaná rozhodnutí. Zatímco v jiných oblastech práva použitelnost publikovaného rozhodnutí anonymizace nijak nesnižuje, ve firemním právu je tomu jinak – především u kauzistických úvah soudu o zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy jsou právě obchodní firmy účastníků to nejzajímavější. Proto se snažím tam, kde to je možné, používat rozhodnutí dostupná v neanonymizované podobě.

Rozhodnutí v tomto přehledu jsou strukturována podle oblastí, které se týkají, a snažím se je uspořádat do na sebe navazujících posloupností, aby tak čtenář mohl vnímat, po jaké argumentační linii se judikatura postupně ubírala a jak novější rozhodnutí doplňují ta starší. Nemá se tedy jednat o pouhý souhrn dostupné judikatury a v souladu s tím jsou některá rozhodnutí podrobena také kritickým komentářům autora. Chronologický přehled použitých rozhodnutí je k dispozici na konci práce v kapitole věnované použitým pramenům.

K zásadě priority ve firemním právu

Zásadu priority formulovalo v českém firemním právu poměrně záhy rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992¹⁶⁴:

„V případě, kdy dva podnikatelé užívají shodné, či zaměnitelné obchodní jméno, právo na jeho ochranu má ten, v jehož prospěch svědčí časová prioritita. Je přitom nerozhodné, zda jde o fyzickou či právnickou osobu.“

Tuto linii rozhodnutí potvrdil také Nejvyšší soud, z poslední doby nabízím usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 775/2012:

164 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992. In: POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8. S. 45.

Z odůvodnění: „*Odvolací soud posoudil rovněž v souladu s právem a i dosavadní judikaturou otázku, komu svědčí právo priority užití firmy DYTRON, s.r.o. Ze skutkových zjištění, která účastnice ani nezpochybnily, vyplynulo, že žalobkyně od svého vzniku 17.4.1992 užívala firmu – DYTRON s.r.o., zatímco žalovaná, která zvolila firmu s tímž označením DYTRON s.r.o., vznikla zápisem do obchodního rejstříku až k 18.11.1992. Nejvyšší soud v této souvislosti poukazuje na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992, v němž uvedený soud dospěl k závěru, že **v případě, kdy dva podnikatelé užívají shodné či zaměnitelné obchodní jméno, má právo na jeho ochranu ten, v jehož prospěch svědčí časová priorita.** Rozhodnutí odvolacího soudu je tedy v souladu s dosavadní judikaturou.“*

K chybám v identifikaci subjektu pomocí obchodní firmy

Chybovat je lidské, a tak judikatura byla nucena se zabývat otázkami důsledků nesprávného označování podnikatelů. Prvním významným rozhodnutím, které se této problematice věnovalo, je usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.1995, sp. zn. Odon 3/1995/Fa:

„I když žalobce v návrhu na zahájení řízení uvede obchodní jméno žalovaného nepřesně, nicméně je nepochybné, kdo v dané věci žalovaným je, postačí, když v dalším řízení žalobce označení opraví; jinak soud zvolí postup podle § 43 OSŘ.“

Shora uvedené rozhodnutí se zabývá nesprávnou identifikací žalovaného v soudním řízení, nezabývá se ovšem následky nepřesného uvedení obchodní firmy v písemných smlouvách, popřípadě jiných právních úkonech. Zkoumáním, zda taková chyba způsobuje neplatnost smlouvy, se zabývá rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.1.2001, sp. zn. 22 Cdo 2480/2000:

„Pokud je právnická osoba v právním úkonu označena nepřesně obchodním jménem nebo názvem, který nenáleží jiné právnické osobě, avšak v tomto úkonu je uvedeno správné identifikační číslo této právnické osoby, není právní úkon neplatný, jestliže je možné z celého obsahu právního úkonu jeho výkladem zjistit, kdo byl účastníkem smlouvy.“

Dále tuto linii judikatury rozvíjí rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2002, sp. zn. 21 Cdo 315/2001:

„Uvede-li obchodní společnost nebo jiný podnikatel v písemném právním úkonu své obchodní jméno (nyní svou obchodní firmu) nepřesně nebo neúplně, nelze z toho důvodně dovozovat, že by právní úkon učinil někdo jiný (od něj odlišná osoba). Jde o vadu projevu vůle, která způsobuje, nelze-li ji odstranit pomocí výkladu, neplatnost právního úkonu.“

Dalším praktickým problémem, který Nejvyšší soud řešil, byly následky drobných nepřesností v označení podnikatele, především volbu nesprávné podoby povinného dodatku označujícího právní formu daného podnikatele. Nejvyšší soud se zde podle mého názoru velmi správně postavil proti přílišnému formalismu a v rozsudku ze dne 26.3.1998, sp. zn. 2 Cdon 600/1997 uvedl:

*„Není důvodem k postupu podle ustanovení § 104 odst. 1 o.s.ř. nebo podle § 43 odst. 2 o.s.ř., označil-li žalobce v žalobě účastníka řízení (společnost s ručením omezeným) tak, že v názvu, pod kterým je zapsán v obchodním rejstříku, **vedl místo malých velká písmena, a užil-li k označení jeho právní formy jinou zkratku, než která byla zapsána do obchodního rejstříku, jestliže jde o zkratku, kterou zákon jako ekvivalent pro označení společnosti s ručením omezeným výslovně připouští (§ 107 obch. zák.).**“*

Obdobné rozhodnutí z pozdější doby vyjadřující se k absenci dodatku označujícího právní formu – usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5.2003, sp. zn. 29 Odo 186/2002:

„Jestliže obchodní jméno (nyní obchodní firma) žalovaného obsahovalo označení družstvo, pak skutečnost, že k obchodnímu jménu (obchodní firmě) nebyl připojen dodatek označující právní formu žalovaného (družstvo), nepřekážela řádné identifikaci žalovaného jako družstva; nešlo o vadu žaloby, která bránila pokračování v řízení.“

K dispozici je také rozhodnutí věnující se situaci, kdy v obchodní firmě je povinný dodatek nahrazen obdobným dodatkem v cizím jazyce, který se používá dle některého zahraničního právního řádu – usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.7.1998, sp. zn. 1 Odon 47/97:

*„**Za nepřesnost v obchodním jménu právnické osoby na směnce, která nemůže vzbuzovat pochybnosti o identitě této osoby, nelze považovat nahrazení zkratky spol. s r. o. zkratkou Ltd.**“*

Z odůvodnění: *„Dovolací soud se ztotožnil s právním závěrem odvolacího soudu o neplatnosti indosamentů, kterými měla být na žalobkyni převedena práva z předmětných směnek. I když je třeba přisvědčit tvrzení dovolatelky, že současná judikatura připouští drobné nepřesnosti v obchodním jménu právnické osoby spočívající v tom, že namísto úplného označení právní formy obchodní společnosti zapsaného v obchodním rejstříku, se použije některá ze zkratek připuštěných obchodním zákoníkem pro označení příslušné právní formy, která však v posuzovaném případě v obchodním rejstříku není zapsána, popřípadě i jiná obecně známá zkratka, v posuzované věci o takový případ nejde. **Použitá zkratka Ltd. není v českém jazyce obvyklou zkratkou pro označení právní formy společnosti s ručením omezeným, může vzbuzovat pochybnosti o totožnosti osoby indosanta, a proto nelze přisvědčit názoru dovolatelky, že uvedeným označením je***

indosant dostatečně identifikován. Indosamenty tedy nelze považovat za řádné, nemohlo jimi dojít k převodu předmětných směnek a žalobkyně proto není v posuzované věci aktivně legitimována. Proto dovolací soud dovolání zamítl.“

Shora uvedené rozhodnutí podle mého názoru v dané věci lze obhájit zásadou směnečné přísnosti a skutečností, že v indosamentu byl subjekt identifikován pouze obchodní firmou. Nelze ovšem paušalizovat, že každé uvedení zahraničního dodatku označujícího právní formu u české obchodní společnosti by mělo za následek neplatnost takového právního úkonu. V případě běžných smluv, kde bude subjekt identifikován např. ještě sídlem nebo IČ, se přikláním ke stanovisku, že v tomto případě „není právní úkon neplatný, jestliže je možné z celého obsahu právního úkonu jeho výkladem zjistit, kdo byl účastníkem smlouvy“.¹⁶⁵ Navíc poté, co nabude účinnost nový občanský zákoník, je třeba respektovat zásadu, že „na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné“.¹⁶⁶

Ke zkratkám obchodní firmy

V obchodním styku podnikatelé často používají zkratky svých obchodních firem nebo jiných označení, pokud celé označení je příliš dlouhé (a tedy se nehodí například na logo) nebo zkratka utkví zákazníkům v paměti. Předně je třeba pamatovat, že podnikatelé jsou povinni činit právní úkony pod svou obchodní firmou, nikoli její zkratkou. V reakci na to se v devadesátých letech musela judikatura vypořádat s otázkou, zda je možné zkratku obchodní firmy zapsat do obchodního rejstříku, což učinil Krajský soud v Ostravě v rozsudku ze dne 24. 6. 1995, sp. zn. : 15 Co 318/95, ve kterém došel k závěru, že:

„... návrh na zápis zkráceného znění obchodního jména společnosti v obchodním rejstříku (vedle již zapsaného obchodního jména) je nutno ve smyslu ustanovení § 28 odst. 1 písm. a) a odst. 5 ObchZ posuzovat jako změnu zapisovaných skutečností, týkajících se obchodního jména společnosti. Vyhovění takovému návrhu by ve svých důsledcích vedlo k pluralitě obchodních jmen jedné a téže společnosti.“

K tomu, zda zkratka obchodní firmy požívá ochrany, se vyslovilo nejprve usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne sp. zn. 3 Cmo 87/1992¹⁶⁷, spor byl veden o zaměnitelnost firmy prvku „VPP“ a obchodní firmy „Výroba počítačových programů, a. s.“:

165 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.1.2001, sp. zn. 22 Cdo 2480/2000.

166 § 574 NOZ.

167 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne sp. zn. 3 Cmo 87/1992. In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 30–31.

„Zkratka obchodního jména (složená např. z počátečních písmen slov, jež tvoří kmen obchodního jména) není chráněna podle § 12 obch. zák.“

Ze shora uvedeného rozhodnutí ještě nelze dovozovat, že takováto zkratka nepožívá žádnou ochranu, pouze to, že ji nechrání právo firemní – může však být chráněna právem proti nekalé soutěži.

Tuto linii judikatury dále precizovalo usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 426/1995¹⁶⁸, které popisuje situaci opačnou – tedy porušení práv k cizí obchodní firmě používáním zkratky vlastní obchodní firmy – v daném případě společnost Soukromá reklamní agentura, s.r.o. používala zkratku SOREA, která se podobala firmě společnosti SOREA, spol. s r.o.:

*„Pokud je osvědčeno, že žalovaný běžně užívá nikoli své plné jméno, ale jeho zkratku, jež je totožná s obchodním jménem žalobce, pak při posuzování podmínek pro vydání předběžného opatření, pokud jím má být uložena povinnost zdržet se tohoto užívání, je možno dovodit, že je zde dána **značná pravděpodobnost** odůvodněnosti tvrzení žalobce, že jednání žalovaného narušuje jeho výlučná práva k obchodnímu jménu.“*

Judikatura ve věcech zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy

1) K věcnému, teritoriálnímu a časovému (včetně promlčení) rozsahu přezkumu obchodní firmy

Z hlediska věcného rozsahu přezkumu platí, že je třeba firmu porovnávat se všemi obchodními firmami zapsanými v obchodním rejstříku. Není přitom rozhodné, zda se jedná o firmy právnických osob nebo podnikajících fyzických osob zapsaných v obchodním rejstříku, jak správně uvedl již Vrchní soud v Praze.¹⁶⁹ K teritoriálnímu rozsahu zkoumání zaměnitelnosti obchodní firmy se vyjadřuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2008, sp. zn. 2 Odo 1729/2006:

„Jak vyplývá z podaného dovolání, dovolatelka zpochybňuje právní posouzení věci odvolacím soudem. Z obsahu spisu, zejména z odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu, se však podává, že oběma soudy bylo konstatováno, že jednáním žalované došlo k porušení práva žalobkyně k obchodní firmě podle § 10 odst. 1 obch. zák. Podle citovaného ustanovení nesmí být obchodní firma zaměnitelná s firmou jiného podnikatele

168 Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 426/1995. In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 3–4.

169 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992. In: POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8. S. 45.

a nesmí působit klamavě. Firma musí být výlučná (nezaměnitelná) na území celé České republiky.“

Otázku časového rozsahu přezkumu obchodní firmy a současně také otázku možnosti promlčení práv z porušení firemního práva, které nadále trvá, řeší usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 775/2012:

*Z odůvodnění: „Nejvyšší soud dospěl k závěru, že odvolací soud posoudil správně též otázku trvání protiprávního stavu spočívajícího v užívání v rejstříku zapsané obchodní firmy zaměnitelné s obchodní firmou oprávněného a otázku nemožnosti promlčení práva na odstranění tohoto závadného stavu, neboť **doba ochrany obchodní firmy je časově neomezená, resp. je spojená s existencí podnikatelského subjektu, který jí po právu užívá.** Jestliže protiprávní stav trval i v době podání žaloby v roce 2008, není důvod, jak správně dovedl odvolací soud, aby žaloba na ochranu obchodní firmy byla posuzována podle obchodního zákoníku ve znění účinném do 31.12.2000, jak se nesprávně dovolatelka domnívá, zakládaje svůj právní závěr též na nesprávném názoru, že právo žalobkyně na ochranu obchodní firmy je promlčeno, nebylo-li dosaženo nápravy protiprávního stavu ve dvouleté lhůtě od 1.1.2001 podle přechodných ustanovení zákona č. 370/2000 Sb., kterým se měnil zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, mimo jiné i v § 8 a násl., týkající se obchodní firmy.“*

K promlčení práv z neoprávněného užívání obchodní firmy se vyjádřil v jiné věci výstižně Vrchní soud v Praze – rozsudek ze dne 31.3.2010, sp. zn. 3 Cmo 346/2009¹⁷⁰:

„Právo na ochranu znění obchodní firmy spolu s právem na ochranu názvu právnické osoby podle § 19b odst. 2 občanského zákoníku nelze považovat za právo majetkové, jež podléhá promlčení, a závěr soudu prvního stupně, že nárok na uložení povinnosti odstranit závadný stav, vzniklý neoprávněným užíváním obchodní firmy a nekalosoutěžním jednáním, je nárokem, jenž se během času promlčí, je závěr nesprávný. Rozhodné zde je, zda tento závadný stav v okamžiku rozhodování trvá a je třeba jej způsobem požadovaným žalobcem odstranit či nikoli.“

Pozn. autora – domnívám se, že tento závěr je správný, ale nelze jej paušalizovat na všechny nároky z porušení firemního práva – například právo na náhradu škody bych i v tomto případě považoval za právo majetkové a respektoval příslušnou úpravu jeho promlčení.

170 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.3.2010, sp. zn. 3 Cmo 346/2009. In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 53–57.

2) K hledisku, ze kterého dochází ke zkoumání zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy

Prvním rozhodnutím, které zformovalo princip nahlížení na zaměnitelnost a klamavost obchodní firmy z pohledu dojmu, který vzniká u průměrného zákazníka, byl rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7.11.1994, sp. zn. 3 Cmo 813/93¹⁷¹:

„Při posouzení zaměnitelnosti není výlučně rozhodující jen úplné slovní znění obou (a obdobně též obchodního jména žalovaného a ochranné známky žalobkyně), ale je nutno přiblížit k dojmu, který vzniká u průměrného zákazníka. Tomu utkví v paměti celkový dojem, který na něj obchodní název a ochranná známka učinily. I když plné znění obchodních jmen se liší, je v přirozenosti zákazníků, že z delšího znění obchodního jména jim utkví jako příznačná jen určitá výrazná a rozlišující část.“

Shora uvedené rozhodnutí Vrchního soudu posléze převzala další judikatura včetně rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a v současné době existuje ustálený proud judikatury, který toto respektuje, což shrnuje i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2010, sp. zn. 29 Cdo 3580/2009:

„K námitkám dovolatele týkajícím se zaměnitelnosti obchodní firmy Nejvyšší soud připomíná, že závěr, podle něhož při posouzení zaměnitelnosti obchodní firmy je nutno přiblížit k dojmu, který vzniká u průměrného zákazníka, je judikaturou dlouhodobě zastáván, srov. např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 1994, č. j. 3 Cmo 813/93, uveřejněný v časopise Právní rozhledy číslo 4, ročník 1995, na straně 146, s jehož závěry se Nejvyšší soud ztotožňuje.“

Shodně rozhodoval i Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 23.4.1997, sp. zn. 371/95, potvrzeným posléze v usnesení Nejvyššího soudu vydaném pod sp. zn. 1 Odon 108/97¹⁷². Dále viz také Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 3607/2010:

„Správně oba soudy při posouzení zaměnitelnosti obchodních firem ve smyslu § 10 obch. zák. vycházely z celkového dojmu průměrného zákazníka, jenž utkví v jeho paměti (viz např. rozhodnutí NS ČR sp. zn. 32 Odo 840/2004).“

Tuto linii rozhodnutí precizuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2007, sp. zn. 29 Cdo 904/2007, které pro případ, kdy byla posuzována zaměnitelnost obchodní

171 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7.11.1994, sp. zn. 3 Cmo 813/93. In: *Právní Rozhledy*. 1995, roč. 3, č. 4, S. 146. ISSN 1210-6410.

172 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 108/97 In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 20–23.

firmy dodávající veterinární léčiva, dovodil, že průměrným zákazníkem bude veterinární lékař, který se v oboru relativně dobře orientuje, a že je tedy na místě zaměnitelnost posuzovat benevolentnějším pohledem, neboť průměrný zákazník má vysokou rozlišovací schopnost. Toto rozhodnutí lze zobecnit a formulovat z něj pravidlo, že úroveň rozlišovací schopnosti průměrného zákazníka se může výrazně lišit podle toho, zda se jedná o spotřebitele nebo naopak profesionála (podnikatele):

*„...závěr odvolacího soudu je v souladu se závěrem, k němuž Nejvyšší soud dospěl již v rozsudku ze dne 26. října 2004, sp. zn. 32 Odo 840/2004, podle něhož při posouzení zaměnitelnosti obchodních firem ve smyslu § 10 obch. zák. je třeba vycházet z celkového dojmu průměrného zákazníka, jak utkví v jeho paměti. V situaci, kdy žalovaná má jako předmět podnikání zapsánu obchodní činnost v oblasti veterinárních přípravků a premixů pro výživu zvířat a žalobkyně obchodní živnost – koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej a prakticky, podle svého tvrzení, se zabývá výhradně obchodováním s veterinárními přípravky a léčivy, pak **průměrným zákazníkem žalobkyně i žalované je zákazník zabývající se užitím veterinárních přípravků a léčiv, jemuž utkví v paměti nejen první slovo obchodní firmy žalované, ale i další část kmene obchodní firmy žalované, jež je natolik jednoznačná, že žalovanou spolehlivě odlišuje od žalobkyně.**“*

K problematice hlediska průměrného zákazníka považují za potřebné zmínit rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27.9.2010, sp. zn. 23 Cmo 55/2010, který by mohl být špatně pochopen a vést ke ztotožňování průměrného zákazníka a průměrného spotřebitele: „Při posuzování kolize znění obchodní firmy žalované je třeba zohlednit hledisko průměrného spotřebitele.¹⁷³“ To však jistě nebylo v dané věci úmyslem Vrchního soudu a jedná se spíše o terminologickou nedůslednost způsobenou tím, že v daném případě opravdu průměrným zákazníkem byl zpravidla spotřebitel. Citované rozhodnutí také dále hovoří o pohledu „spotřebitelské, zákaznické a další veřejnosti.“ Rozhodnutí tak podle mého názoru trpí nešťastným výběrem právní věty, kterou bylo uvedeno při publikaci a která neodpovídá jeho obsahu. Podobných rozhodnutí je bohužel více a mohly by vést k omylu.

Judikatura dále formuje závěr, že porušení práva spočívající v zaměnitelnosti nebo klamavosti obchodní firmy je třeba zkoumat jako objektivní jev a není rozhodné, zda subjekt porušující firemní právo toto porušení zavinil či nikoli, popř. zda o zaměnitelnosti mohl vědět – odpovědnost za porušení firemního práva je v tomto případě objektivní. K této problematice se vyjadřuje shora již jednou citovaný rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7.11.1994, sp. zn. 3 Cmo 813/93 (věnuje se kromě obchodní firmy i nebezpečí záměny z pohledu nekalé soutěže, proto hovoří také

173 MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 63–69.

o soutěžitelích a zvláštním označení podniku nebo výrobků, jeho závěry jsou ovšem podle mého názoru plně použitelné také pro oblast zaměnitelnosti obchodní firmy):

*„Možným předmětem záměny (a naopak z hlediska oprávněného předmětem ochrany) je podle § 47 písm. a), b) ObchZ obchodní jméno či zvláštní označení podniku, obě již právem užívané jiným soutěžitelem, zvláštní označení podniku nebo zvláštní označení či úprava výrobků, výkonů nebo obchodních materiálů podniku, jež se stalo u zákazníků příznačné pro určitý podnik nebo závod soutěžitele. Zaměnitelnost uvedených předmětů je přitom třeba **chápat v poloze objektivní**, není nutno zkoumat úmysl soutěžitele event. okolnost, zda věděl, či mohl vědět o tom, že zde existují tyto předměty chráněné ve prospěch jiného soutěžitele.“*

3) K dominantnímu prvku v obchodní firmě

Soudy dovodily, že pouhé uvedení shodného výrazu ve dvou obchodních firmách nevede samo o sobě k závěru o zaměnitelnosti těchto firem, označení je vždy nutné přezkoumávat jako celek, nestačí zabývat se pouze jeho částí (například jádrem firemního kmene) – k tomu viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp.zn. 3 Cmo 568/2000. Současně ale judikatura dovodila, že většina obchodních firem má určitý dominantní prvek, který je při posouzení zaměnitelnosti a klamavosti zvláště významný, a to v usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 197/96¹⁷⁴:

*„I když úplné znění obchodních jmen účastníků se liší, **je v přirozenosti zákazníků, že jim utkví v paměti povětšinou pouze určitá výrazná, dominující část takového obchodního jména.** Touto částí je v obou obchodních jménech účastníků slovo „Regia“. Rozlišení obchodních jmen žalobce a žalovaného slovy „Invest“ a „pojišťovací“ ... nepokládá odvolací soud za dostatečné, a to i vzhledem ke skutečnosti, že jde o účastníky tak specifického trhu, jako je trh kapitálový.“*

Obdobný princip formuluje také rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 108/97¹⁷⁵:

„Slovní spojení „Pozemní stavby“ je dominantním prvkem obchodních jmen žalobce a žalovaných, které utkví v paměti průměrného zákazníka, resp. spotřebitele. Dodatková slova „Bohemia“, popř. „Divize 1“, popř. právní forma („spol. s r.o.“ na rozdíl od „a.s.“) nemají dostatečně výraznou rozlišovací schopnost.“

174 Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 197/96. In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 23–29.

175 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 108/97. In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 20–23.

Dominantní prvek v rámci obchodní firmy zmiňují také některá další rozhodnutí citovaná níže v následujícím oddíle – např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2004, sp. zn. 3 Cmo 72/2003¹⁷⁶, toto rozhodnutí naopak řeší situaci, kdy dominantním prvkem obchodní firmy je ta část, která není shodná pro obě přezkoumávaná označení:

*„Byť ze znění obou obchodních firem vyplývá **shoda ve významově obecných** (a tedy jinak nezpůsobilých k rozlišení) **slovech**, z pohledu třetích osob, i blíže neinformovaných je pro svou neobvyklost a originalitu však **další část kmene firmy natolik dominantním**, na první pohled upoutávajícím prvkem, že **potlačuje význam ostatních částí kmene firmy** žalovaného. To vede k závěru, že **znění obou firem v jejich kmenech se odlišuje natolik výrazně, aby k záměnám účastníků objektivně dojít nemohlo.**“*

Za evoluci doktríny dominantního prvku považují rozhodnutí věci „Arcibiskupské sklepy Kroměříž“, které kromě dominantních prvků firmy rozlišuje i prvky slabé, které naopak průměrnému zákazníkovi v paměti neutkví a mají nízkou rozlišovací schopnost – viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2004, sp. zn. 32 Odo 840/2004:

„Dovolací soud se zcela ztotožnil se závěrem odvolacího soudu, jenž při posouzení, zda je dána objektivní zaměnitelnost, vycházel z celkového dojmu průměrného zákazníka, jak zakotví v jeho paměti. Není rozhodující úplně slovní znění obou firem účastníků, ale je nutné přihlížet k dojmu, který vzniká u takového průměrného (potencionálního) zákazníka. Byť se plně znění firem liší, zákazníkovi utkví z takového delšího znění firmy jako příznačná jen určitá její výrazná a (oproti všem ostatním firmám) rozlišující část.“

*„Jde-li tedy, jak je tomu právě v tomto případě, o názvy, které se skládají z více prvků (slov), i když téhož druhu, mají pro posouzení nezaměnitelnosti nejdůležitější význam ty prvky, které jsou pro celkový dojem určující (tzv. silné prvky). Takovým **silným prvkem** ve znění kmene firmy žalovaného jsou slova arcibiskupské a sklepy, jež obsahuje však i kmen firmy žalobce. Již totožností těchto silných prvků je založena objektivně zaměnitelnost znění obou firem účastníků. Zaměnitelnost přitom ovšem zvýrazňuje i v obou firmách obsažený název Kroměříž, jenž lze rovněž podřadit mezi prvky pro dojem průměrného zákazníka určující. Ostatní prvky (slova), ve firmách žalobce a žalovaného již odlišné (adjektiva vinné u žalobce a zámecké u žalovaného), jsou tzv. **slabými prvky, které nemají dostatečnou rozlišovací schopnost, nejsou samy o sobě s to zaměnitelnost vyloučit.** Jde sice o plnohodnotnou část kmene firmy (nikoli jak odvolací soud uvedl rozlišující dodatky), avšak jak uvedeno nezpůsobilou znění obou firem u zákazníků rozlišit. Takovou rozlišující způsobilost nemají ani různé uváděné dodatky o druhu společnosti účastníků, jenž je ostatně také shodný (spol. s r.o. u žalobce, s.r.o. u žalovaného).“*

176 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2004, sp. zn. 3 Cmo 72/2003. In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 28–32.

4) Výběr z kazuistické judikatury k pojmu zaměnitelnost

K významu geografických dodatků v rámci obchodní firmy se vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 844/2003, který zpochybňuje rozlišovací způsobilost těchto dodatků:

*„V tomto zákonném rámci Nejvyšší soud sdílí závěr odvolacího soudu, že **geografický údaj „P.“** připojený ke slovu „P.“ **sám o sobě nemůže dostatečně odlišit firmu žalovaného od firmy žalobce**. Je totiž současně i označením města, kde žalovaný sídlí a ve kterém má sídlo i žalobce. Uvedení geografického místa v kmeni firmy jako údaje totožného se sídlem firmy nemůže proto zajistit výlučnost a jedinečnost právnických osob, majících v kmeni firmy stejné označení (slovo), kterým je v daném případě slovo „P.“ či „P.“. Tento závěr koresponduje i s novelou obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 370/2000 Sb., která vypustila druhou větu z původního znění § 10 odst. 1 obch. zák., takže s účinností od 1. 1. 2001 nelze odlišit sídlem dvě firmy právnických osob podnikajících v totéž oboru nebo v oborech zaměřených v hospodářské soutěži. Tím spíše to proto platí o firmách právnických osob podnikajících v totéž nebo obdobném oboru (v daném případě v oblasti sdělovací techniky).“*

Toto rozhodnutí považuji za poněkud nešťastně formulované, a proto bývá často vykládáno jako úplný zákaz odlišení firem pouze geografickým dodatkem. Tohoto názoru se chopily především Krajské soudu v zápisových řízeních (preventivní kontrola obchodní firmy před zápisem do obchodního rejstříku). Takový výklad je ovšem podle mého názoru zcela nesprávný – vždy je nutné přezkoumávat zaměnitelnost obchodní firmy jako celku z pohledu průměrného zákazníka, shora uvedené rozhodnutí může být pouze výkladovým vodítkem (ukazuje poměrně nízkou rozlišovací schopnost geografických dodatků), nikoli však bezvýjimečným pravidlem! Například v případě firmy Kamenolom Jakubčovice s.r.o. bude mít geografický dodatek vysokou rozlišovací schopnost! Přesnější než názor Nejvyššího soudu v dané kauze bylo podle mého přesvědčení stanovisko odvolacího soudu¹⁷⁷, který nešel tak daleko a konstatoval pouze, že geografický údaj uvedení sídla sám o sobě nemůže dostatečně odlišit obchodní firmu za situace, kdy obě posuzované společnosti mají sídlo v tomto místě.

Jedním z případů, který pro nás může být argumentačně zajímavý, je věc, kdy se měl soud vyjádřit k zaměnitelnosti obchodní firmy, ve které vystupuje jako rozlišující prvek jedno písmeno předřazené před obchodní firmu – tedy např. srovnání ABC s.r.o. a A-ABC s.r.o. Soud zde konstatoval, že **„pouhé předřazení jediného písmene není dostatečným odlišujícím znakem, neboť se při běžném používání takového**

¹⁷⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp.zn. 3 Cmo 568/2000. In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X.

označení vytrácí rozlišovací schopnost tohoto jedineho znaku¹⁷⁸ (a to zvláště v případech, kdy se jedná o stejné písmeno jako to, kterým začíná zbytek označení).¹⁷⁹

Problematicke koncernových dodatku se věnuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.3.2005, sp. zn. 32 Odo 873/2004:

„Argumentace dovolatelky ustanovením § 11 odst. 6 obch. zák. rovněž neobstojí. Z jeho znění je nepochybné, že toto ustanovení umožňuje (neukládá však povinnost) užívání shodných prvků ve firmách podnikatelů příslušejících do téhož koncernu za situace, kdy obsahují dodatek o příslušnosti ke koncernu a jsou-li navenek dostatečně navzájem rozlišitelné. To znamená, že **příslušnost k určitému koncernu dávají podnikatelé najevo dodatkem k obchodní firmě, jenž je uveden za (před) kmenem obchodní firmy.** Tento dodatek má stejnou povahu jako dodatek odlišující osobu podnikatele nebo druh podnikání u firmy fyzické osoby (srov. § 9 odst. 1 větu druhou obch. zák.) nebo dodatek označující právní formu právnických osob (např. a.s., s.r.o., atd.) u jejich firmy (srov. § 9 odst. 2 větu třetí obch. zák.). **Za situace, kdy obchodní firmy účastníků neobsahují dodatek o příslušnosti k určitému koncernu, není ani důvod takovou příslušnost k určitému koncernu dovozovat ze znění kmene obchodní firmy a ze shodnosti jednoho prvku z víceslovných kmenů obchodních firem účastníků, jak činí dovolatelka.** Pokud tedy odvolací soud svým rozhodnutím připustil, aby si žalovaná v kmenu své obchodní firmy slovo S. ponechala, nelze mu vytýkat, že by postupoval s ustanovením § 11 odst. 6 obch. zák. v rozporu, jelikož z tohoto slova, jak bylo shora vysvětleno, příslušnost žalované ke koncernu, do něhož patří žalobkyně, vysledovat nelze.“

V jiné věci Nejvyšší soud řešil situaci, kdy v obchodní firmě jednoho podnikatele je obsažena celá obchodní firma jiného podnikatele. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2004, sp. zn. 8 Tdo 1120/2004 je však dobré chápat spíše jako interpretační vodítko nežli bezvýjimečné pravidlo a je třeba si také uvědomit, že se v tomto případě jedná o rozhodnutí trestního senátu a obchodněprávní argumentace, byť klíčová pro posouzení sporu, byla pouze součástí řešeného právního problému:

„Nejvyšší soud se ztotožnil též s názorem soudu druhého stupně vyjádřeným v odůvodnění jeho rozhodnutí ohledně zaměnitelnosti označení obchodního jména firmy A. s. K., s. r. o., jak jsou jako znaky obsaženy ve skutkové podstatě trestného činu porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu podle § 150 odst. 2 tr. zák., s obchodním jménem firmy A. u. s. K., spol. s r. o. **Za dostatečné lze proto považovat, že obchodní jméno A. s. K. je vlastně celé obsaženo v obchodním jménu firmy A. v. s., což již samo o sobě vyvolává předpoklad o zaměnitelnosti těchto dvou firem.**“

178 Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5.5.2009, sp. zn. 8 Cmo 106/2009.

179 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2.6.2005, sp.zn. 7 Cmo 72/2005 potvrzené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.8.2006 sp.zn. 29 Odo 1221/2005.

Konstatování, že zapsaní podnikatelé nejsou vzájemně v soutěžním vztahu, tedy že se nesetkávají na relevantním trhu, není dostatečné pro posouzení, zda je obchodní firma zaměnitelná a klamavá. Zatímco v případě zkoumání klamavosti skutečnost existenčního vztahu může mít vliv na hodnocení klamavosti, pokud nás zajímá zaměnitelnost obchodní firmy, musím konstatovat, že je zde námitka neexistence soutěžního vztahu prakticky irrelevantní. Přesto se tento argument pravidelně před soudy objevuje a díky tomu máme k dispozici judikaturu, která jej popírá – například rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp.zn. 3 Cmo 568/2000.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 3607/2010:

Z odůvodnění: „*První námitce dovolatelky, že obchodní firma první žalované ve znění Portál práce KARIERA.CZ s. r. o. není dostatečně odlišitelná od obchodní firmy žalobkyně Kariéra spol. s r. o., je neoprávněná. Soudy správně po právní stránce vyložily, že **sousloví „portál práce“ lze považovat za dominantní část obchodní firmy první žalované vedle obecného slova „kariéra“, resp. „kariéra“.** Firma první žalované není zaměnitelná s firmou žalobkyně, a to ani z hlediska vizuálního, jak tvrdí dovolatelka, ani fonetického.*“

„*Pokud obchodní firma první žalované obsahuje ve firemním kmeni čtyři samostatné výrazy (tři slova a jednu zkratku: portál, práce, kariéra, cz), nelze v žádném případě usuzovat na zaměnitelnost této obchodní firmy první žalované s obchodní firmou žalobkyně, jejíž firemní kmen tvoří pouze jediné slovo (kariéra), a to zejména vzhledem ke shodě pouze v obecném označení „kariéra“, které je běžně používáno ve firmách různých podnikatelů a které v tomto případě není prvkem dominantním, nýbrž tzv. prvkem slabším. Výraz „kariéra“ nemůže být individuálním označením výrobků, služeb či jiné činnosti konkrétního soutěžitele (zde žalobkyně), jde-li o obecný pojem, s nímž si jiní soutěžitelé ani zákazníci nespojují konkrétní subjekt.*“

„*Obchodní firma první žalované zcela a plně vystihuje jí zvolený předmět a způsob podnikání a její obchodní firma tak není firmou klamavou, naopak velmi přiléhavou (první žalovaná nabízí pouze inzerci a informace o nabídkách zaměstnání, zatímco žalobkyně nabízí služby agentury práce). Pro závěr soudu o zaměnitelnosti či nezaměnitelnosti obchodních firem je posuzování „atraktivnosti“ jakékoliv firmy zcela irrelevantní. Chtěla – li se žalobkyně odlišit svojí firmou od jiných soutěžitelů působících ve shodném či podobném předmětu podnikání, rozhodně měla možnost v době svého vzniku (v r. 1994), příp. i kdykoli později zvolit takovou obchodní firmu, jíž by se dostatečně individualizovala a identifikovala a kterou by vytvořila ve shodě se svým předmětem podnikání a v souladu s dalšími zásadami firemního práva (pravdivosti, přiměřenosti, nezaměnitelnosti, zákazu klamavosti aj.).*“

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 9. 2010, sp. zn. 3 Cmo 55/2010:

„Z hlediska posouzení splnění požadavku nezaměnitelnosti znění dvou obchodních firem není až tak rozhodné, zda výrazy, jež tvoří kmen obchodní firmy, jsou povahy fantazijní, či jde o slova obecně užívaná.“

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2004, sp. zn. 3 Cmo 72/2003¹⁸⁰:

Z odůvodnění: „...soud poukázal na to, že slova „media“, „servis“ či „service“ jsou běžně používanými pojmy v oblasti reklamy a v prostředí sdělovacích prostředků, proto jejich uvedení ve znění obchodní firmy, jež se reklamou zabývá, bývá obvyklé. Za předpokladu užití dalšího prvku, jako je v daném případě „Zawada“, nelze dospět k závěru, že by obchodní firma měla zaměnitelný charakter nebo působila klamavě...“

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.9.2006, sp. zn. 3 Cmo 108/2006¹⁸¹:

„Pokud nelze nijak dovodit způsobilost obchodní firmy žalovaného vyvolat u třetích osob včetně možných zákazníků a obchodních partnerů nebezpečí záměny účastníků či jiné klamně představy a domněnky o jejich postavení a produkci, pak nelze dovodit (mj. i pro nedostatek podmínek rozporu jednání s dobrými mravy a pro nezpůsobilost jednání přivodit komukoli újmu) posouzení jednání žalovaného (tj. užívání jemu zapsané obchodní firmy) za jednání nekalé soutěže.“

Z odůvodnění: „Podle § 10 odst. 1 ObchZ obchodní firma (k pojmu viz § 8 odst. 1 ObchZ) nesmí být zaměnitelná s firmou jiného podnikatele a nesmí působit klamavě. Odvolací soud má z výpisů z obchodního rejstříku o zapsané obchodní firmě účastníků za to, že firma žalovaného – BIOPHARM, Výzkumný ústav biofarmacie a veterinárních léčiv, a.s. – oproti starší firmě žalobce BIOPHARM, spol. s r.o. – požadavek nezaměnitelnosti splňuje. Ze znění obou obchodních firem vyplývá sice shodnost ve významově obecném slově „biopharm“, z pohledu třetích osob, i blíže neinformovaných, je však další část kmene firmy žalovaného – Výzkumný ústav biofarmacie a veterinárních léčiv – stejně významná a natolik jednoznačná, že nositele této obchodní firmy dostatečně odlišuje od jiných subjektů včetně žalobce. To vede k závěru, že znění obou firem v jejich kmenech (nehledě k rozdílným dodatkům o druhu společnosti) se odlišuje natolik významně, aby k záměnám účastníků objektivně dojít nemohlo. Otázka zaměnitelnosti je sice otázkou právní, avšak ani ze skutkových zjištění případy faktických záměn nijak nevyplývaly a žalobce zůstal v tomto směru jen v rovině tvrzení. Zapsaný předmět podnikání rovněž vylučuje klamavost obchodní firmy žalovaného.“

180 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2004, sp. zn. 3 Cmo 72/2003. MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 28–32.

181 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.9.2006, sp. zn. 3 Cmo 108/2006, In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 33–36.

5) Výběr z kazuistické judikatury k pojmu klamavost

Základní vymezení toho, co rozumíme klamavostí, poskytuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2008, sp. zn. 2 Odo 1729/2006. Dle mého názoru níže citované usnesení jen demonstruje, v čem může klamavost spočívat. Praxe je velmi vynalézává a klamat lze také jinými způsoby, např. vyvoláním představy o místě podnikání a podobně:

„Požadavek, že firma nesmí působit klamavě, znamená, že nesmí vzbuzovat klamnou představu o podnikateli nebo o předmětu podnikání. Dochází tu k překrývání s právem nekalé soutěže, avšak ochrana poskytovaná ustanoveními § 8 až 12 obch. zák. je ochranou absolutní a týká se tedy všech vztahů bez ohledu na to, zda mají soutěžní povahu či nikoliv.“

Ke klamavosti spočívající v uvedení činnosti, kterou se společnost nezabývá, v její obchodní firmě se dále vyjadřuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 201/2007:

„Obchodní firma vzbuzuje ve smyslu § 10 odst. 1 obch. zák. klamavý dojem, zabývá-li se společností ve skutečnosti jinou činností, než jakou má podle společenské smlouvy zapsánu v obchodním rejstříku. Slovní spojení „finanční úvěrová“ vzbuzuje dojem, že se společnost zabývá poskytováním úvěrů či jiných finančních služeb.“

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 2667/2008 se zabývá klamavostí názvu vyvolávajícího odkaz na veřejnoprávní samosprávnou korporaci (proto hovoří také o právech podle § 19b občanského zákoníku). Pro nás bude zajímavé především jeho odůvodnění, které analyzuje pojem klamavost. V daném případě šlo o firmu Dopravní podnik Ústeckého kraje a.s., přičemž nebyla dána žádná souvislost mezi Ústeckým krajem, či jeho orgánů a touto právní osobou:

„Vznik zvláštní újmy není předpokladem aplikace § 19b občanského zákoníku, ale je jím pouhé neoprávněné použití názvu právní osoby, přičemž nerozhoduje, zda delikvent, tj. osoba, která použije názvu jiné právní osoby neoprávněně, se svým neoprávněným jednáním obohatil či způsobil svým jednáním jiné osobě škodu.“

Z odůvodnění: *„Soud prvního stupně dospěl k závěru, že název obchodní firmy žalované působí vůči veřejnosti klamavým dojmem, neboť asociuje spojení se žalobcem jako právní osobou (územním samosprávným celkem), což se nezakládá na pravdě. Klamavost označení je umocněna použitím slovního spojení „Dopravní podnik“, kdy výraz „podnik“ ve smyslu § 5 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“) znamená soubor hmotných i nehmotných složek podnikání. Klamavost označení žalované posuzoval soud prvního stupně i ve srovnání s obchodní firmou „Dopravní podnik hl. m. Prahy“, přičemž veřejnosti je obecně známá skutečnost, že 100% vlastníkem*

této společnosti je hlavní město Praha. Oprávnění užívat název žalobce ve své obchodní firmě nezakládá ani historický vývoj společnosti z hlediska jejich právních předchůdců.“

„Odvolačím soudu nelze vytknout nesprávné právní posouzení, **nepřisvědčil-li argumentaci žalované, že slovní spojení „Ústecký kraj“ v jeho firmě je pouze geografickým označením území**, v němž realizuje svou hospodářskou činnost. Naopak, užití názvu „kraje“ pro podnikatelské účely je neoprávněným zásahem do oprávněných zájmů „kraje“, neboť takové označení „kraje“ navozuje pro třetí osoby jistou souvislost s právníckou osobou „Ústecký kraj“.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.5.2010, sp. zn. 7 As 28/2010 se dotýká klamavosti názvu občanského sdružení, závěry dotýkající se vymezení pojmu klamavost jsou ovšem přenositelné i pro obchodní firmu:

„Při tvorbě názvů právníckých osob je **třeba rovněž respektovat ten fakt, že zvláštní právní předpisy povolují použít určitá slova nebo označení jen v názvech některých právníckých osob (např. slova banka, burza, spořitelna, obecně prospěšná společnost nebo nadace).**“

„Název občanského sdružení, tak jako název každé právnícké osoby (§ 19b odst. 1 občanského zákoníku), musí odpovídat požadavkům na něj kladeným obecně závaznými právními předpisy, jakož i maximě vyslovené v § 3 odst. 1 občanského zákoníku. Proto i název sdružení musí být zvolen tak, aby byl veřejnosti srozumitelný a aby vůči ní nepůsobil klamavě. Užití názvu sdružení „Komise pro cenné papíry“ shledal správní orgán v nyní projednávané věci ve vztahu k třetím osobám, zejména v běžné korespondenci, v úředním styku se státními orgány nebo při navazování kontaktů se zahraničními subjekty, za zjevně klamavé a matoucí, neboť takový název je způsobilý uvést tyto osoby v omyl ohledně povahy občanského sdružení.“

„Nelze nevidět, že v České republice **užíval název „Komise pro cenné papíry“ správní úřad pro oblast kapitálového trhu**, zřízený zákonem č. 15/1998 Sb., který vykonával dozor nad tímto trhem od roku 1998 do roku 2006. Pod hlavičkou tohoto správního úřadu byla vydána i celá řada povolení, stanovisek a doporučení, na jejichž existenci zánik správního úřadu nemá vliv. Lze mít tudíž za to, že název občanského sdružení „Komise pro cenné papíry“ může **veřejnost**, u níž nelze předpokládat dostatečnou orientaci v problematice kapitálového trhu, **vnímat jako název regulátora kapitálového trhu**. Tato skutečnost proto může, jak uvedl žalobce, u veřejnosti vyvolat **omyl nebo záměnu** dvou zcela rozdílných subjektů, zejména co se týče povahy takového subjektu.“

K otázce, zda může být klamavé uvedení hovorového výrazu, který se vžil pro produkty třetí strany, v obchodní firmě se vyslovil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 3607/2010. Podotýkám, že šlo o spor mezi společnostmi

Bohemia Sekt a.s. a BOHEMKA s. r. o. Příklad byl rozhodnut podle práva nekalé soutěže, ale části jeho odůvodnění posuzující klamavost označení jsou použitelné i pro firemní právo:

„Argumentace, že v době založení dovolatelky nikdo neměl zapsanou společnost s firmou „BOHEMKA“ a nikdo nevyráběl zboží pod tímto názvem, je lichá, neboť pomíjí, že závěry soudů nižších stupňů jsou založeny především na skutkovém zjištění, že výraz „Bohemka“ značná část veřejnosti spojuje s žalobkyní a s její produkcí. Neobstojí ani argument poukazující na právnícké osoby, v jejichž názvu se objevoval slovní základ „Bohemia“ či „Bohemus“.

Zajímavou analýzu toho, zda označení podniku za studentský může působit klamavě, poskytuje starší rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.1.1933, sp. zn. Rv I 1695/31, které při nedostatku nové judikatury k tématu se jeví stále zajímavé:¹⁸²

„Označení podniku jako „H-ovo studentské knihkupectví“ není závadné s hlediska § 2 zákona.“

Z odůvodnění: *„Bylo již řečeno, že neběží o otázku zaměnitelnosti, nýbrž o klamavost, které tu však v otázce vlastnictví podniku není. Ono prisvojovací zájmeno osobní vylučuje také výklad, jako by šlo o podnik studenty vedený nebo pro ně vydělávající. Označení závodu žalovaného jako studentské knihkupectví nelze však uznati za klamavé ani v druhém možném výkladu, podle něhož má jím býti vyjádřen jaksi podnět, účel a hospodářský ráz podniku. V tomto směru není zcela bez významu ani subjektivní stránka, totiž proč a za jakých okolností k volbě onoho označení došlo. A tu právem odvolací soud přiblížil k tomu, v jakém místním prostředí podnik byl založen, jaké bylo jeho určení a obor činnosti, a správně usoudil, že s tohoto hlediska nebylo a není ono označení klamavým, třeba nešlo o knihkupectví, jež by bylo výhradně určené pro studenty anebo speciálně jenom pro tento obor zařízené.“*

Ke konfliktům práva k obchodní firmě a práva k ochranným známkám

Z poslední doby vztah práv k obchodní firmě a k obchodní známce stručně a výstižně charakterizuje rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27.9.2010, sp. zn. 23 Cmo 55/2010:

„...je třeba připomenout, že vlastník ochranné známky je povinen strpět, pokud třetí osoba užívá svou obchodní firmu, jež podle něho koliduje s ochrannou známkou, za předpokladu, že užívání obchodní firmy se děje v souladu s obchodními zvyklostmi, dobrými mravy a pravidly hospodářské soutěže.“

182 Rozhodnutí Nejvyššího soud ČSR ze dne 28.1.1933, sp. zn. Rv I 1695/31.

Shora uvedené rozhodnutí se opírá o starší judikáty a lze shrnout, že jde o ustálený proud judikatury. Ze starších rozhodnutí k tématu je zajímavé například usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 Cmo 61/98¹⁸³:

„Při kolizi zapsané ochranné známky a obchodního jména je podle § 16 odst. 1 zákona o ochranných známkách majitel ochranné známky povinen strpět, pokud třetí osoba užívá v obchodním styku mj. i své obchodní jméno, přestože je shodné nebo zaměnitelné s ochrannou známkou, či tvoří součást ochranné známky, avšak jen za předpokladu, že je používáno v souladu s obchodními zvyklostmi a dobrými mravy soutěže. Při posuzování splnění uvedeného předpokladu je rozhodující, zda své obchodní jméno žalovaný zvolil tak, aby práva majitele ochranné známky nebyla rušena a zda toto obchodní jméno užívá tak, jak má být obchodní jméno podle § 8 ObchZ a v souladu s obchodními zvyklostmi a dobrými mravy soutěže užíváno. Tedy zda není v jeho činnosti snaha toto obchodní jméno užívat jinak – např. jako ochrannou známku nebo v neúplném rozsahu, ve zkráceném znění (např. pouze kmen obchodního jména), nebo v grafické úpravě připodobňující se úpravě ochranné známky žalobce.“

K tomu poznamenávám, že ve shora uvedeném případě byl žalobce majitelem ochranné známky MOTOSPED s právem přednosti od 13.3.1992, žalovaný majitelem obchodního jména MOTOSPED, spol. s r.o. zapsané do obchodního rejstříku dne 7.2.1992.

Obdobně rozhodl také Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 22.1.2003, sp. zn. 3 Cmo 133/2001 – v tomto rozhodnutí byla ovšem již časová priorita na straně ochranné známky – řada ochranných známek ŠKODA byla registrována již ve dvacátých letech dvacátého století, zatímco obchodní firma žalovaného (ŠKODAEXPORT, a.s.) byla zapsána do obchodního rejstříku 26.6.1990:

*„Za stavu, kdy je ve spotřebitelské i zákaznické veřejnosti **nositel obchodní firmy rozlišován v dostatečné míře od osoby vlastníka chráněného označení** a rozlišení obchodní firmy od znění ochranné známky je dostačující, přičemž **dlouhodobým užíváním se znění firmy vžilo natolik, že vylučuje zaměnitelnost** s chráněným označením, **je majitel ochranné známky povinen strpět**, aby třetí osoba nadále užívala tuto svou obchodní firmu, byť obsahuje v sobě i znění ochranné známky – za předpokladu, že toto užívání obchodní firmy se děje v souladu s obchodními zvyklostmi a dobrými mravy soutěže.“*

183 Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 Cmo 61/98. MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve všech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 4–7.

K povaze zápisu obchodní firmy do obchodního rejstříku

K povaze zápisu firmy do obchodního rejstříku se vyjádřil rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2009, sp. zn. 29 Cdo 1441/2007:

„Obchodní zákoník v § 8 zakládá podnikateli povinnost činit právní úkony pod svou obchodní firmou, jíž je název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Zápis má tedy konstitutivní povahu.

O společnosti, která učiní právní úkon pod změněnou (valnou hromadou řádně odsouhlasenou) obchodní firmou, ačkoli tato změna dosud není zapsána v obchodním rejstříku, však nelze jen proto uvažovat jako o neexistující (a jen proto také nelze v dané věci označit za neexistující její „podnik“ identifikovaný /předčasně/ prostřednictvím nové obchodní firmy).“

Citované rozhodnutí se opírá o povinnost podnikatele vystupovat pod svou obchodní firmou, jejíž výslovné zakotvení v NOZ chybí – výkladovým problémům, které jsou tím způsobeny, se podrobněji věnuji v podkapitole zaměřené na zásadu firemní povinnosti/povinného užívání obchodní firmy.

K povaze přezkumu obchodní firmy při zápisu do obchodního rejstříku

Provedení zápisu tak nemá a nemůže sloužit jako doklad o tom, že firma je skutečně jedinečná – zápis obchodní firmy nemá vliv na případné soukromoprávní spory mezi zapisovanou osobou a třetími osobami, jejichž práva (nejčastěji práva k určitému označení) byla užitím obchodní firmy poškozena. Toto stanovisko formuloval také Vrchní soud v Praze v rozhodnutí 3 Cmo 238/1996¹⁸⁴:

„Je nerozhodné, že rejstříkový soud povolil žalovanému zápis jeho obchodního jména, jehož zaměnitelnost byla nyní v řízení zjištěna. Rozhodnutím o zápisu totiž nebylo rozhodnuto tak, že zapisované jméno je nezaměnitelné s již dříve zapsanými obchodními jmény.“

S takovým případem se ve své aplikační praxi setkal i Ústavní soud, když se musel vypořádat s ústavní stížností, která uvedenou výzvu k uvedení zapsané obchodní firmy do souladu se zákonem považovala za neústavní z důvodu, že dochází k porušení práva na spravedlivý proces.¹⁸⁵ Toto porušení svých práv spatřovala stěžovatelka (mimo jiné)

184 POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8. S. 43.

185 Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.7.2007, sp.zn. III ÚS 793/07.

v tom, že již došlo k přezkumu zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy před jejím zápisem do obchodního rejstříku a tedy další přezkum je v rozporu se zásadou „ne bis in idem“ a zásadou vázanosti soudu vlastními rozhodnutími. Ústavní soud v tomto případě ústavní stížnost usnesením ze dne 26.7.2007, sp.zn. III ÚS 793/07, odmítl a potvrdil, že postup soudu je procesně v pořádku a předběžný přezkum firmy při zápise nezakládá překážku věci rozsouzené.

K nárokům z porušení práv k obchodní firmě

Usnesení Vrchního soudu V Praze ze dne 9.8.1993, sp. zn. 3 Cmo 234/1993 se odmítavě vyjádřilo k přípustnosti nároku na zdržení se užívání zapsané obchodní firmy:

„Předběžné opatření ukládající povinnost zdržet se užívání zapsaného obchodního jména není zpravidla v souladu se zákonnými podmínkami pro nařízení předběžného opatření podle ust. § 74 a násl. OSŘ.“

Z odůvodnění: *„K charakteru předběžného opatření tedy náleží m.j. i jeho dočasnost; zásah do práv předběžným opatřením dotčeného účastníka musí být přiměřený navrhovatelem prokazovanému porušení jeho práv a právem chráněných zájmů; stejně tak musí být přiměřená i případná újma, vzniklá z předběžného opatření dotčenému účastníkovi. V úvahu musí soud při rozhodování o předběžném opatření vzít i možnost uvedení poměrů účastníků ve stav, který tu byl před vydáním předběžného opatření. Navržené a soudem prvního stupně nařízené předběžné opatření spočívá v daném případě v zákazu užívat obchodní jméno. Podle ustanovení § 8 obch. zák. je však **odpůrce nejen oprávněn, ale i povinen činit právní úkony pod svým obchodním jménem**, které podle ustanovení § 28 obch. zák. má zapsáno v obchodním rejstříku v souladu s rozhodnutím příslušného rejstříkového soudu o zápisu společnosti. **Ve svém důsledku odvoláním napadené předběžné usnesení znamená faktické ukončení činnosti společnosti, případně nutnost přijmout jiné obchodní jméno pro další podnikání.** Uvedené důsledky nejsou v souladu s charakterem předběžného opatření a jeho podmínkami podle příslušných ustanovení občanského soudního řádu tak, jak byly uvedeny výše; **uváděný zásah do práva účastníka užívat své zapsané obchodní jméno je třeba vybradit až pro rozhodnutí ve věci samé.**“*

Naopak žaloba na odstranění závadného stavu je přípustná – viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.10.1994, sp. zn. 3 Cmo 808/1993:

„Proti tomu, kdo užívá v obchodním rejstříku později zapsané obchodní jméno, zaměnitelné s obchodním jménem žalobce (§ 12 obch. zák.), se může žalobce domáhat odstranění závadného stavu návrhem na uložení povinnosti, aby změnil obchodní jméno.“

Z odůvodnění: „Žalobce ve svém žalobním návrhu na rozhodnutí soudu předně žádal, aby bylo žalovanému uloženo od právní moci rozsudku zdržet se neoprávněného užívání obchodního jména «B. servis spol. s r. o.». Vydání takto formulovaného záka- zu však v daném případě nepřichází v úvahu. Žalobce nevzal v úvahu, že ve smyslu ustanovení § 8 obch. zák. je žalovaný nejen oprávněn, ale i povinen své právní úkony činit pod obchodním jménem, jež má zapsáno v obchodním rejstříku.

Odvolační soud má za to, že v případech sporu o ochranu obchodního jména podle ustanovení § 12 obch. zák., dochází-li k narušení práv oprávněného užíváním jeho v obchodním rejstříku zapsaného obchodního jména (k jehož zápisu došlo na základě pravomocného usnesení příslušného rejstříkového soudu, vydaného podle ustanovení § 200a a násl. o. s. ř. i v intencích ustanovení § 200b odst. 1 o. s. ř.), nelze návrhu na zdržení se užívání obchodního jména vyhovět, a to vzhledem k již zmiňovanému ustanovení § 8 obch. zák. ve spojení s ustanovením § 9 odst. 2 obch. zák.

Naopak tento nárok je na místě tam, kde obchodní jméno oprávněného je používáno jinou osobou zcela či zčásti neoprávněně (např. je zvoleno k označení provozovny podnikatele), a tato osoba užívané obchodní jméno nemá v této podobě v obchodním rejstříku zapsáno.

Je třeba proto dovodit (pokud se pomine nárok na náhradu škody a úhradu přiměřeného zadostiučinění), že svá práva proti někomu, kdo užívá v rejstříku zapsané obchodní jméno zaměnitelné s obchodním jménem oprávněného, může oprávněný uplatnit jako nárok na odstranění závadného stavu. Je nepochybné, že stav, kdy zde existují dvě osoby se zaměnitelným obchodním jménem, je stavem závadným pro rozpor s ustanovením § 10 odst. 1 obch. zák.

Tento závadný stav lze odstranit pouze změnou obchodního jména v zápisu v obchodním rejstříku. Rozhodnutím stanovený prostředek k odstranění závadného stavu proto musí směřovat k tomuto cíli. Povinné straně – obchodní společnosti – lze přitom zejména uložit (a to i s ohledem na požadavek vykonatelnosti rozhodnutí), aby změnila své obchodní jméno ve společenské smlouvě a podala návrh na zápis nového obchodního jména u příslušného rejstříkového soudu.“

Shora uvedené rozhodnutí pak doplňuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.12.2000, sp. zn. 29 Cdo 603/2000, který ukazuje, jak podrobněji formulovat v žalobním petitu, jak má být provedeno odstranění závadného stavu:

„Závadný stav lze v posuzovaném případě reparovat pouze tím způsobem, že žalovanému se ukládá, aby změnil své obchodní jméno tak, aby neobsahovala slovo P. a aby tato změna byla zapsána v obchodním rejstříku.“

Shodně také z poslední doby rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 4933/2009:

„K odstranění závadného (nekalosoutěžního) stavu ve znění kmene obchodní firmy lze uložit rušiteli, aby změnil svou firmu tak, aby neobsahovalo určité slovo, a aby podal návrh na zápis této změny do obchodního rejstříku.“

Tato dvě rozhodnutí velmi vítám, neboť podle mého názoru postupují lepší cestou, než předcházející judikatura Nejvyššího soudu, která formulaci žalobního petitu neúměrně komplikovala a činila firemní právo poměrně bezzubým – viz rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 1 Odon 5/97¹⁸⁶:

„Návrh žalobce (petit) zúžený pouze na slovo či slovní kmen (pozn. autora – v daném případě DELLA) opakující se v obchodních jménech účastníků, je příliš obecný a neurčitý a poskytuje příliš široké meze uvážení, jaké znění obchodního jména je ještě zaměnitelné a jaké již nikoliv. Obecný, striktní „zákaz“ používat takové slovo či slovní kmen v jakékoliv podobě a kombinaci se jeví neodůvodněně široký, neboť lze zcela nepochybně sestavit kombinace tohoto slova či kmenu, které zaměnitelné s obchodním jménem žalobce nejsou.“

O tom, k jakému odklonu od rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 5/97 v rozhodovací praxi v tomto případě došlo, svědčí také Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.1.2011, sp. zn. 3 Cmo 254/2010, které naopak říká, že:

„Není jednoznačnou a konkrétní povinností, jež by mohla být výrokem rozsudku uložena a její splnění v případném vykonávacím řízení vynucováno, změnit svou obchodní firmu tak, aby nebyla zaměnitelná.“

Toto usnesení se také vyjadřuje k příslušnosti soudů ve věcech firemního práva:

„Práva k obchodní firmě nepochybně náleží mezi práva průmyslová, nároky z těchto práv pak patří mezi nároky vycházející z průmyslového vlastnictví a tohoto vlastnictví se týkající, jak jsou zahrnuty do úpravy § 6 odst. 1 písm. a) zák. č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, a § 39 odst. 2 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů. K rozhodování ve věcech práv k obchodní firmě je tak jako soud prvního stupně věcně a místně příslušným Městský soud v Praze.“

V právní praxi se poměrně často setkáváme se situací, kdy závadný stav zaměnitelnosti nebo klamavosti obchodních firem poměrně dlouho trvá, aniž by proti tomu některá ze stran podnikla nějaké kroky – vlivem, který to může mít na pozdější uplatňování nároků z porušení práv k obchodní firmě, se zabýval rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.6.2009, sp. zn. 3 Cmo 424/2008¹⁸⁷:

186 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 5/97, In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 43–48.

187 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.6.2009, sp. zn. 3 Cmo 424/2008. In: MA-

„Při rozhodování o způsobu nápravy závadného stavu, založeného existencí zaměnitelných obchodních firem, lze přihlédnout i ke skutečnosti, že žalobce svůj nárok neuplatnil nijak bezprostředně po vzniku závadného stavu, naopak tento stav po řadu let toleroval a žalovaný pak pod kolidující obchodní firmou po celou tuto dobu působil a budoval své postavení na trhu.“

Z odůvodnění: „S ohledem na skutečnost, že žalobce svůj nárok neuplatnil nijak bezprostředně po vzniku závadného stavu, jenž se datuje od roku 1996 ... dospěl odvolací soud k závěru, že k nápravě závadného stavu bude dostačující výše specifikovaná změna obchodní firmy žalovaného (pozn. autora: mluví se o včlenění dvojslabičného slova mezi výrazy INVEST a PRAG) a není nutné požadovat striktní zákaz používání slov INVEST a PRAG, resp. slovního spojení INVEST PRAG.“

Judikatura se také vyjádřila k majetkovým nárokům – uveďme např. rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. R 3 Cmo 684/1995:¹⁸⁸

„Pokud oprávněnému vznikla hmotná újma, prostředkem nápravy může být pouze náhrada škody, event. vydání bezdůvodného obohacení. Nelze připustit, aby (např. z důvodů obtížného prokazování výše škody) si cestou požadavku na zaplacení přiměřeného zadostiučinění oprávněný řešil jemu vzniklou újmu hmotnou.“

Soudní praxe se také zabývala otázkou, zda je možné poskytnout současně přiměřené zadostiučinění v peněžité i nepeněžité formě a jak určit výši peněžitého zadostiučinění. K tomu správně dovodil Městský soud v Praze, že to možné je, a že výše závisí na odůvodněném posouzení situace soudem¹⁸⁹:

„Přiměřené zadostiučinění může spočívat v morálním plnění anebo peněžitém plnění, přičemž lze zásadně přiznat i obojí najednou...“

Závěr soudu I. stupně, zda je vůbec dán nárok na zadostiučinění v penězích, popř. jaká výše je důvodná, vychází nepochybně z volné úvahy soudu, když zákon sám žádná kritéria nestanoví. Tato volná úvaha soudu však musí být podepřena správně zjištěným skutkovým stavem, zejména pokud se týká charakteru zásahu, okolností, za nichž k němu došlo, intenzity a trvání nepříznivého následku.“

CEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech nekalé soutěže a obchodní firmy (2000–2010) II. díl*, 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2011, 616 s., ISBN 978-80-7400-410-0. S. 48–52.

188 Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. R 3 Cmo 684/1995. In: MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X. S. 255–260.

189 Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20.1.1999, sp. zn. 39 Co 242/98. In: DEVÁTÝ, Stanislav; TOMAN Petr. *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2001, 200 s., ISBN 80-7201-297-5. S. 84.

Shora uvedené rozhodnutí se sice týkalo občanskoprávního sporu o ochranu osobnosti, v něm učiněné závěry ohledně nároku na přiměřené zadostiučinění jsou ale podle mého názoru bez dalšího aplikovatelné také pro sféru firemního práva.

LITERATURA A DALŠÍ POUŽITÉ ZDROJE

Odborná literatura - články a jiné statě

- BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. K právní úpravě obchodního jména v obchodním zákoníku. *Právní rádce*. 1994, roč. 2, č. 3, s. 17–19. ISSN 1210-4817.
- BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Obchodní firma společnosti v likvidaci. *Obchodní právo*. 2003, roč. 12, č. 5, s. 2–5. ISSN 1210-8278.
- BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. K obchodnímu jménu podnikatelů – fyzických osob. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Obchodní jméno veřejné obchodní společnosti advokátů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- BŘEŇ, Milan. Obchodní jméno společnosti s ručením omezeným. *Obchodní právo*. 2000, roč. 9, č. 3, s. 14–24. ISSN 1210-8278.
- ČERMÁK, Karel. Spory v oblasti ochranných známek. Od zaměnitelnosti k pravděpodobnosti záměny. *Právní rádce*. 2006, roč. 14, č. 3, s. 4–16. ISSN 1210-4817.
- DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Obchodní firma společnosti. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- HAJN, Petr. Jak posuzovat zaměnitelnost. *Daňová a hospodářská kartotéka*. 1996, roč. 4, č. 2, s. 11–14. ISSN 1210-6739.
- HAJN, Petr. K úpravě obchodního jména. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1995, roč. 3, č. 1, s. 18–30. ISSN 1210-9126.
- HAJN, Petr. Ochrana právnické osoby podle § 19b občanského zákoníku. *Právo a podnikání*. 1994, roč. 3, č. 10, s. 2–5. ISSN 1211-1120.
- HAJN, Petr. Přiměřené zadostiučnění z nekalé soutěže. *Právní Rádce*. 1994, roč. 2, č. 7, s. 17–19. ISSN 1210-4817.
- HAJN, Petr. Vyvolání nebezpečí záměny. *Právo a podnikání*. 1994, roč. 3, č. 5, s. 6–11. ISSN 1211-1120.
- HAJN, Petr; POKORNÁ, Jarmila. Jméno společníka jako součást obchodního jména. *Právní rozhledy*. 2000, roč. 8, č. 4, s. 135–138. ISSN 1210-6410.
- HUŠEK, Jan. Novela obchodního zákoníku a firma podnikatele – fyzické osoby. *Právo a podnikání*. 2001, roč. 10, č. 3, s. 6–8. ISSN 1211-1120.

- KAVĚNA, Martin. Postavení notáře při provádění přímých zápisů do obchodního rejstříku podle připravovaného rejstříkového zákona [online]. 2012 [cit. 12.2.2013]. Dostupné z <http://www.bulletin-advokacie.cz/postaveni-notare-pri-provadeni>
- KOČÍ, Petr. Co je to obchodní firma, [online]. 2005 [cit. 5.1.2013]. Dostupné v <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/co-je-to-obchodni-firma-.html>
- JANKŮ, Pavel. Povaha zápisů do obchodního rejstříku na úsvitu rekonstrukce a dnes, [online] 2012 [12.1.2012]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/povaha-zapisu-do-obchodniho-rejstrik-u-na-usvitu-rekonstrukce-a-dnes-82290.html>
- JEŽEK, Jiří. Ochrana obchodního jména. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- LOCHMANOVÁ, Ludmila. K některým diferencím obchodního jména (firmy), obchodní známky a označení původu výrobků. *Právo a podnikání*. 2001, roč. 10, č. 2, s. 7–15. ISSN 1211-1120.
- LOCHMANOVÁ, Ludmila. Poznámky k problematice obchodního jména. *Právo a podnikání*. 1996, roč. 5, č. 5, s. 4–10. ISSN 1211-1120.
- MACEK, Jiří. Ochrana obchodního jména. *Obchodní právo*. 1994, roč. 3, č. 5, s. 16–19. ISSN 1210-8278.
- MACEK, Jiří. Ochrana obchodního jména – příklady z praxe In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- MRÁZEK, Josef. Rozdíly ve firemním právu. *Právní rádce*. 2001, roč. 9, č. 4, s. 12–13. ISSN 1210-4817.
- MRÁZEK, Josef. „Obchodní firma“ v novele obchodního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2001, roč. 12, č. 5, s. 35–44. ISSN 1210-6348.
- MUNKOVÁ, Jindřiška. Ochrana obchodního jména a hospodářská soutěž, In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- PELIKÁNOVÁ, Irena. Firemní právo v novém obchodním zákoníku. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- PELIKÁNOVÁ, Irena. Nebojme se registrátorů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- POKORNÁ, Jarmila; VEČERKOVÁ, Eva. Jméno společníka – fyzické osoby jako součást firmy. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].

- TOMSA, Miloš. Dodatek označující právní formu obchodního jména. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- TOMSA, Miloš. Označení připojovaná k obchodnímu jménu. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- TOMSA, Miloš. K obchodnímu jménu a jeho ochraně. *Obchodní právo*. 1995, roč. 4, č. 7–8, s. 14–17. ISSN 1210-8278
- TOMSA, Miloš. Uvedení neúplného obchodního jména a záměna pořadí doplňků v obchodním jménu. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12.2.2013].
- VEČERKOVÁ, Eva. Obchodní firma a nekalá soutěž. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 1, s. 31–40. ISSN 1210-9126.

Monografická a komentářová literatura

- BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava; ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2003, 580 s. ISBN 80-7179-734-0.
- CAHN, Andreas; DONALD, David C. *Comparative company law. Texts and Cases on the Law Governing Corporations in Germany, the UK and the USA*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, 927 s. ISBN 978-0-521-14379-0.
- DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. I, II. Komentář*. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, 2009. [cit. 2.1.2013].
- DORNSEIFER, Frank. *Corporate Business Forms in Europe, A Compendium of Public and Private Limited Companies in Europe*. 1. vyd. München: Sellier, 2005, 915 s. ISBN 10 3-935808-31-6.
- DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2005, 971 s. ISBN 80-7357-120-X.
- DEVÁTÝ, Stanislav; TOMAN Petr. *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2001, 200 s., ISBN 80-7201-297-5.
- HAIGH, David. *Oceňování značky a jeho význam*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2002, 104 s. ISBN 80-7261-073-2.
- HOLEJŠOVSKÝ, Josef. *Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy*. 1. vyd. Praha: C.H.BECK, 2003, 1077 s. ISBN 80-7179-664-6.

- KOBLIHA, Ivan; KALFUS, Jan; KOVAŘÍK, Zdeněk; KOZEL, Roman; KROFTA, Jiří; POKORNÁ, Jarmila; SVOBODOVÁ, Yvona. *Obchodní zákoník, úplný text zákona s komentářem: podle stavu k 1.4.2006*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, 1554 s. ISBN 80-7201-564-8.
- KÜHN, Zdeněk; BOBEK, Michal; POLČÁK, Radim; GILLIS, Mark; HASCH, Karel; MOLEK, Pavel; POKORNÝ, Milan; TOMSA, Miloš. *Judikatura a právní argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Auditorium, 2006, 234 s. ISBN 80-903786-0-9.
- MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 482 s. ISBN 80-7179-256-X.
- MACEK, Ivo. *Rozhodnutí ve věcech nekalé soutěže a obchodní firmy (2000-2010) II. díl*, 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2011, 616 s., ISBN 978-80-7400-410-0.
- PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl*. 4. vyd. Praha: ASPI 2004. 608 s. ISBN 80-7357-009-2.
- POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. Díl*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Obchodní rejstřík po novele*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2005, 268 s. ISBN 80-7357-115-3.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana; PLÍVA, Stanislav; TOMSA, Miloš a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Přehled judikatury ve věcech obchodního rejstříku a rejstříku společenství vlastníků jednotek*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2002. 66 s. ISBN 80-86-395-49-9.

Další zdroje

- Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze), [online]. 2012 [cit. 15.1.2013]. S. 258. Dostupná z http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny_mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf
- Sněmovní tisk 986: Vl.n.z.o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob [online]. 2013 [cit.11.5.2013]. S. 58. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=986>

SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY

Seznam použité judikatury Nejvyššího soudu:

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.1.1933, sp. zn. Rv I 1695/31.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.1995, sp. zn. Odon 3/1995/Fa.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.3.1998, sp. zn. 2 Cdon 600/1997.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.7.1998, sp. zn. 1 Odon 47/97.
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 108/97.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.12.2000, sp. zn. 29 Cdo 603/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.1.2001, sp. zn. 22 Cdo 2480/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2002, sp. zn. 21 Cdo 315/2001.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5.2003, sp. zn. 29 Odo 186/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2004, sp. zn. 32 Odo 840/2004.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2004, sp. zn. 8 Tdo 1120/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.3.2005, sp. zn. 32 Odo 873/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.12.2005, sp. zn. 29 Odo 844/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.8.2006 sp.zn. 29 Odo 1221/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2007, sp. zn. 29 Cdo 904/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2008, sp. zn. 2 Odo 1729/2006.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 201/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2008, sp. zn. 29 Cdo 1759/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.10.2009, sp. zn. 29 Cdo 1441/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2010, sp. zn. 29 Cdo 3580/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 2667/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 4933/2009.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 775/2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 3607/2010.

Seznam použité judikatury Vrchních soudů:

- Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 87/1992.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992.
- Usnesení Vrchního soudu V Praze ze dne 9.8.1993, sp. zn. 3 Cmo 234/1993.

- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.10.1994, sp. zn. 3 Cmo 808/1993.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7.11.1994, sp. zn. 3 Cmo 813/1993.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23.4.1997, sp. zn. 371/1995.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28.3.1996, sp. zn. 3 Cmo 27/96.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 426/1995.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 684/1995.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 197/1996.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 238/1996.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp.zn. 3 Cmo 568/2000.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.1.2003, sp. zn. 3 Cmo 133/2001.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2004, sp. zn. 3 Cmo 72/2003.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2.6.2005, sp.zn. 7 Cmo 72/2005.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.9.2006, sp. zn. 3 Cmo 108/2006.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5.5.2009, sp. zn. 8 Cmo 106/2009.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.6.2009, sp. zn. 3 Cmo 424/2008.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.3.2010, sp. zn. 3 Cmo 346/2009.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27.9.2010, sp. zn. 3 Cmo 55/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.1.2011, sp. zn. 3 Cmo 254/2010.

Seznam použité judikatury dalších soudů:

- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 24.6.1995, sp. zn. 15 Co 318/95.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20.1.1999, sp. zn. 39 Co 242/98.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.7.2007, sp.zn. III ÚS 793/07.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.5.2010, sp. zn. 7 As 28/2010.
- Usnesení Krajského soudu v Ostravě C 54853-RD3/KSOS, Fj 63177/2012, ze dne 2.11.2012.

Abstrakt: Tato publikace analyzuje úpravu obchodní firmy v novém občanském zákoníku (NOZ) a podrobuje ji detailní kritice. Předmětem zájmu je například problematika zaměnitelnosti a klamavosti firmy, podstaty práv k obchodní firmě, jejich převoditelnosti a otázky spojené s přechodem firmy. V textu se podařilo prokázat, že v řadě případů, kdy důvodová zpráva hovoří o tom, že NOZ pouze převzal právní úpravu z obchodního zákoníku, ve skutečnosti dochází k významným změnám, které jsou ne vždy k lepšímu. Právní úprava tak nejen, že neřeší všechny stávající nedostatky firemního práva, ale navíc k nim přidává nové.

Klíčová slova: obchodní firma, podnikatel, korporace, obchodní rejstřík, označování podnikatelů, název právnické osoby, nový občanský zákoník

Abstract: This publication analyses the regulation of entrepreneur names in the new Civil Code and subjects it to thorough criticism. The text deals for example with prohibition of interchangeable and fraudulent names. Particular focus is also set on ownership of names, transfers of enterprise names and regulation of names acquired from a predecessor. The publication proves that many provisions adopted from Commercial Code have been modified, despite that the explanatory note to new Civil Code often states that they are unchanged. These changes have not been always properly thought through and the regulation therefore not only fails to solve all current issues, but on top of that adds several new ones.

Keywords: Company names, Companies, Commercial Register, Entrepreneurs, Corporations, New Civil Code

Vědecká redakce MU

prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc., Mgr. Iva Zlatušková,
prof. RNDr. Zuzana Došlá, DSc., Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.,
Mgr. Michaela Hanousková, doc. PhDr. Jana Chamonikolasová,
Ph.D., doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D., Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.,
prof. PhDr. Petr Macek, CSc., PhDr. Alena Mizerová, doc. Ing. Petr Pirožek,
Ph.D., doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D., Mgr. David Povolný,
Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D., prof. MUDr. Anna Vašků, CSc.,
prof. PhDr. Marie Vítková, CSc., doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D

OBCHODNÍ FIRMA V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU

JUDr. Jaromír Kožiak Ph.D.

Vydala Masarykova univerzita roku 2013
Spisy Právnické fakulty MU č. 412 (řada teoretická, Edice S)

Ediční rada:

J. Kotásek (předseda), J. Bejček, V. Kratochvíl, N. Rozehnalová,
P. Mrkývka, J. Hurdík, R. Polčák, J. Šabata

Tisk: Point CZ s.r.o., Milady Horákové 890/20, Zábřovice, 602 00 Brno 2
1. vydání, 2013

ISBN 978-80-210-6420-1